

کتابخانه

شبهه ۸، بهمن ۱۳۸۲
۲۷ دی الحجه، ۲۸ ژانویه ۲۰۰۳
عزوه جدید

شماره ۱۸، بهمن ۶۶۸
صفحه ۱۰۰، تومان

ISSN: 1029-3345

صاحب انتشار:
خانه کتاب

سرهیزه سید عبدالجواد موسوی
نشانی: خیابان قائم مقام فرادانی
اول خیر (چم)، شماره ۹، طبقه دوم
تلفن: ۸۳۳۵۳۳۳، ۸۳۳۵۳۳۴
لیتوگرافی و چاپ: چاپ محمد

www.ketabehafteh.ir

یک عمر می توان سخن از زلف یار گفت

دوباره تألیفات حسینی
۱۰-۱۱

برای آفاتکه انقلاب را ندیده اند

گزارشی از پروو هشتکده امام
خدیجه (ره) و انقلاب اسلامی
۶

خاطره: اغراق یا واقعیت

گفت و گو با محسن کاظمی درباره
نیت خاطرات انقلاب اسلامی
۷

برای رفتن باید...

یادی از م. آزاد
۳

سید علی حسینی

چهره ای دیگر از ابن سینا

گفت و گو با
ابوالفضل شکوری

اندیشه / ۱۶

روستائیان در نت

گفت و گو با
دکتر علی انجیر جلائی

الکترونیک / ۱۹

بشر بدون پریشی

گفت و گو با دکتر رضا
داوری اردکانی

گفت و گو / ۱۵-۱۳

دوره جدید شماره ۱۸

شنبه ۸ بهمن ۱۳۸۳

پای بسم الله / ۲

تاکید وزیر کشور بر لزوم توجه به مراکز فرهنگی

گروه خبر کتاب‌فخته‌روز کشور در بازدید از سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران بر لزوم توجه به توسعه مراکز فرهنگی و حفظ برات کهن کشور تأکید کرد.
مصطفی پورمحمدی وزیر کشور، چهارم بهمن ماه جاری در بازدید از بخشهای مختلف این سازمان اظهار کرد: کشور ایران با سابقه فرهنگی و تمدنی برجسته و مردمی که به توسعه و ارتقای فرهنگی می‌اندیشند، باید توجه بیشتری به توسعه مراکز فرهنگی و حفظ این ذخایر کهن داشته باشد.
وی آشنایی با مساحت و تسهیلات این مجموعه و نحوه خدمات‌دهی آن به افکار مختلف به‌ویژه محققان را از جمله اهداف این بازدید عنوان کرد و گفت: یکی از ویژگیهای این سازمان ارتباط وسیع آن با مراکز فرهنگی بنیاد است که در این دولت وسایع گسترده و فراوانی ایجاد کنند که در این روابط در سطح گسترده‌تر و کاری‌روی‌تر از گذشته ادامه یابد»
پورمحمدی در این بازدید به همراه علی‌اکبر اشرفی مشاور فرهنگی روسی و همسر وی سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران ، جمعی از مسئولان این سازمان از تلاقیهای کتابخانه ملی، مخزن بخش ایران‌شناسی، منبع غیر کتابی نشریات ادواری، نسخ خطی و یاد و قرآنها ییسی زده‌چندی دیدن کرد.
سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران موسسه ای آموزشی، علمی و خدماتی است که در سال ۱۳۸۱ با اتمام کتابخانه ملی و سازمان اسناد ملی تأسیس شده است و مستقیماً زیر نظر سیستم جمهوری‌فعلیت می‌کند.
پیش از یک میلیون جلد کتاب به زبانهای فارسی، عربی، انگلیسی، فرانسه، آلمانی، روسی و سایر زبانها در کتابخانه ملی نگهداری می‌شود.

م آزاد در کنار دیگر شاعران آرام گرفت

گروه خبر کتاب فخته، محمود مشرف آزاد تهرانی (م آزاد) شاعر صاحب‌نام ایرانی، صبح روز دوم بهمن ماه در کنار مزار دیگر نویسندگان و شاعران ایرانی به خاک سپرده شد.

پنجاهین شعر و مترجم گرفتار در حضور بسیاری از ادیبان و هنرمندان صاحب‌نام ایرانی چون محمد خاتمی، بدایه‌الله مغنّی، مصطفی‌نقی‌زاده، محمد بهلایی و… از مقابل مؤذن در حیاطان شهید کلاه‌درو (دولت) تنبیه شد و در گورستان مجاور امامزاده طاهر، آرام گرفت.
م آزاد به علت سرطان پیشرفته روده و پس از چند ماه تحمل رنج بیماری، صبح روز پنجشنبه ۲۹ دی‌ماه در ۷۳ سالگی دار فانی را وداع گفت.
حدود پنجاه جلد کتاب در زمینه ادبیات کودک و نوجوان از وی به جای مانده است. «دیار شب، عنوان اولین کتاب وی است که در سال ۱۳۳۲ با مقدمه شاملو منتشر شد.

آینه‌ها نهنی است، قصیده بلند باد، با من طالع کن، گل یاق آشنایی و دیل عاشق شد از جمله آثار م آزاد است.
مهمترین کار این شاعر، بازنویسی کامل شاهنامه به زبان ساده در دو بخش جداگانه برای کودکان و نوجوانان است اما مرگ به او مجال نداد تا چاپ و انتشار این اثر را ببیند.
انجمن نویسندگان کودک و نوجوان به مناسبت درگذشت محمود مشرف آزاد تهرانی پیام تسلیتی صادر کرد.

در این بیانیه، علاوه بر بیان تسلیت به جامعه ادبی فارسی‌زبان، به ویژه نویسندگان و شاعران کودک و نوجوان آمده است، م آزاد شاعری نوآور در حوزه شعر کودکان بود که بر اعراض نثر تأثیر مگذارکی گذاشت. او با معرفی تلاش در قلمرو شعر و داستان و بازنویسی ادبیات شفاهی و کهن، آثار بسیاری خلق و شاگردان فراوانی تربیت کرد»

ایبست و پنجم و پنجمه (روز مابعله) یادآور پیوند آسمانی خانواده‌ای بزرگ با کردگار خویش است که با خلوص نیت، صافخانه مطمئن با توشه‌ای از ایمان و تقوی با وجود حقایق دین بزرگ اسلام را به جهانیان نمایانند و مشتاً حرکتی ماندگار و واقعه‌ای تاریخی در طول دوران شدند.

خانواده اصلی ترین نهاد اجتماعی، بنای مقدس، استوار و بنیادین، زیربنای جوامع و منشأ پیدایش فرهنگهای علمی، فوری و تمدنهای بزرگ و چند هزار ساله تاریخ بشری است.

هر جا و هر زمان که ریشه های یک تمدن عظیم و گسترده و تاثیرگذار بر اعصار را جست‌وجو کنیم، پایه‌های مستحکم و بنیان قوی و ساختار قوام‌یافته خانوادده، این کانون کوچک مهرورزی را خواهیم یافت که با تکمیل و تعالی بخشیدن شور و شعور اعضایش، اصالت را در جای جای جامعه خود ماندگار کرده است.

این نهاد مقدس، مهد دانگرمی، مهرورزی، حمایت، هدایت و سعادت است که شعله‌های مودت و محبت در آن با لطف خداوندی در ریشه‌های جاری می‌شود و سکون و آرامش، تکریم و تعالی بشریت را برای جهانیان در تمامی جوامع به ارمغان می‌آورد. حال که به لطف و محبت خداوند، یکتا تعالیم روشنی بخش اسلام، مغزیز با رسالت حضرت محمدصاحب‌الکریم در زندگانی ساری و جاری است، یافتن

بیانیه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به مناسبت روز خانواده

راه سعادت و خوشبختی فردی و جمعی در گروه به کار بستن رهنمودهای پیامبر عظیم‌الشان در تمامی مراحل زندگی است. اسلام، مکتب آسان‌ساز و تعالی‌بخش، همواره اصلاح‌خانواده برگ انسان را در گرو اصلاح خانواده‌های کوچک دانسته و عظمت از آن را موجب گمراهی، سرکشگی و سقوط در ورطه هلاکت می‌داند.

فرهنگ، ضروری‌ترین و پیچیده‌ترین مغزله‌ای است که استحکام و استقامت خود را در پایه‌های استوار خانواده می‌جوید و حرکت و حسیات از آن را در برابر آفات و آسیبها رسائی بزرگ در حوزه خود می‌داند. توان نمودن خانواده در ایجاد شادمانی و رفاه‌ی برای فرار گرفتن در مسیر حق تعالی و رسیدن به جامعه‌ای سالم، رسائی است سنگین و البته محوری و اصولی که باید در امر برنامه‌ریزی و ساماندهی فرهنگی کشور بدان توجه ویژه داشت.
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ضمن گرامی‌داشت ۲۵ پیچیده، روز مابعله (خانواده) بر نقش اساسی خانواده در بنا کردن فرهنگها و تمدنهای عظیم و تاثیر گذار و پرورش مواظف انسانی در کانونهای کوچک خانواده برای تحقق اهداف آرمانی و خلق جوامع بشری ماندگار تأکید دارد. به این‌د آن روز که توانیم با پایبندی بر اصول اخلاقی، نهاد اجتماعی و دینی، بیش از پیش در حفظ و حسیات از حرمت خانواده ایرانی «اسلامی هست گرامیز».

م آزاد

درآستانه دهه مبارک فجر

خرید کتاب از ناشران از سر گرفته می‌شود

گروه خبر کتاب فخته، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به منظور حمایت از انتشار تک ازبند فرهنگ و کمک به غنی‌سازی کتابخانه‌های کشور، در آستانه دهه مبارک فجر خرید کتاب از ناشران را مجدداً آغاز می‌کند.
به گزارش روابط عمومی معاونت امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، هر سال سلسله اختراات تخصصی یافته‌این روز اختلاط بااختیار پاره‌به‌ناشران، کتابهای واحد شرایط خریداری می‌کند. اسامی زیرین روند در این دهه مبارک فجر دوباره، سر گرفته می‌شود. بنابراین گزارش، بررسی انتخاب، اولویت‌بندی و تعیین معیارین کتابهای منتشر شده را برای خرید، هتلی مسئول آن با زده نقر از نمایندگان وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، کتابخانه‌های عمومی کشور، شبکه‌های سفلی ناشران و شخصیت‌های علمی فرهنگی کشور، برعهده دارند.

در سال حاضر و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی منتظر است انجمن نویسندگان کودک و نوجوان نماینده خود را برای حضور در این هیأت معرفی کند.

معیارهای ارزیابی کتاب سال اعلام شد

گروه خبر کتاب فخته، ضوابط و معیارهای داورین بیست و سومین دوره کتاب سال جمهوری اسلامی ایران که نیمه دوم بهمن ماه در تهران برگزار می‌شود، اعلام شد.
به گزارش روابط عمومی معاونت امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، این جایزه که شامل شرح عقلمر زیاست جمهوری و هدیة ویژه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است، هر سال همزمان با دهه مبارک فجر به پدیدآورندگان کتابهایی که برای اولین بار در ایران در سال قبل از برگزاری مراسم کتاب سال هر دو ردمتشر شده‌اند، تعلق می‌گیرد. اسامی نوازرنیهای کتابهای بیست و سومین دوره کتاب سال توسط هیأت داوران و پایان رسیده است و برگزیدگان آن در رشته‌های تألیف، ترجمه و تصحیح در روز مراسم معرفی خواهند شد.

بنابراین گزارش انتشار کتاب در راستای ارتقای سطح علمی و فرهنگی کشور، رعایت قواعد دستور زبان و همیز از به کارگیری واژه‌های بیگانه، ذکر ارجاعات و ماخذ در آثار تألیفی و ترجمه صحیح و روان از جمله معیارهای انتخاب کتاب برگزیده سال است.

۵۱۶ عنوان کتاب در راه

۵۱۶ عنوان کتاب در هفته منتهی به پنجم بهمن ماه مجوز نشر گرفتند که آمار موضوعی آن بدین شرح است: ادبیات (۹۸ عنوان)، علوم دانشگاهی (۹۶ عنوان)، کودک (۹۵ عنوان)، علوم اجتماعی (۸۱ عنوان)، دین (۲۲ عنوان)، کمک درسی (۳۹ عنوان)، روانشناسی (۹ عنوان)، تاریخ (۱۶ عنوان)، کلیات (۱۳ عنوان)، علوم سیاسی (۹ عنوان) و هنر (۸ عنوان).

همچنین در هفته مذکور، ۵۲۵ عنوان کتاب اعم از چاپ اول یا چاپهای بعدی در اداره کل کتاب و کتابخوانی اعلام وصول شده است.

محمدعلی شجاعی

وزارت ارشاد در راستای

ترویج فرهنگ کتابخوانی از

حوزه نشر حمایت می‌کند

معاون فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی گفت: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در راستای ترویج نهضت کتابخوانی به حمایت از حوزه نشر روی آورده و تلاش می‌کند، گسترش کتابخوانی به اهداف فرهنگی خود برساند.
محمدعلی شجاعی در جلسه بازدید از نمایشگاه تازه‌های کتاب تهران به خریدگار مهم گفت: ما این راستا با برگزاری نمایشگاه تازه‌های کتاب موعود شده دستفروشی مردم به مراکز متعدد فراهم شده.

وی در ادامه اظهار کرد، مسئولان کتابخانه‌ها و مراکز تحقیقاتی در بازدید از این نمایشگاه می‌توانند منابع کتابخانه‌ای را به روز و غنی‌تر کنند.

معاون فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی یکی از ابزار مهم حوزه نشر را عمل عرضه کتاب و نشرمردم تصریح کرد.
مراجعه به نمایشگاه تازه‌ها می‌توانند بدون محدودیت موجود در کتابفروشی‌ها، کتابهای مورد انتخاب کنند.
وی یکی از اهداف مهم نمایشگاه تازه‌ها را پژوهش و بیازرسی سبایق و تاقه مردم دانست و افزود: «اطلاعات به دست آمده در اختیار پدیدآورندگان آثار می‌گردد تا تولید کتاب با نیازهای جامعه تطبیق داشته باشد».
شجاعی اظهار کرد: فعالیت در زمینه موعود می‌شود تا امکان دسترسی آسان به کتاب، به اندازه کافی همگان فراهم شود.

وی مشاورت شبکه‌های فرهنگی در برگزاری نمایشگاه‌ها را یکی از اهداف مهم نمایشگاه تازه‌ها را انتخاب کتاب در ۲۰ گزیده. شجاعی برگزاری ۳۰۰ نمایشگاه تازه‌های کتاب در مرکز استان را از برنامه‌های معاونت فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ذکر کرد و یادآور شد: «با کار استان تهران در برگزاری نخستین نمایشگاه تازه‌ها به عنوان یک نوآوری قیامی نظیر است».

اضرف امیرتا مدیرکل فرهنگ و ارشاد استان اعلام تهران نیز در این بازدید، از برگزاری نمایشگاه تازه‌های کتاب در شهرستانهای استان تهران خبر داد و گفت: «طریق دسترسی در این نمایشگاه‌ها می‌توان به گونه ساکنان شهرهای مختلف استان پی برد».

هنرمان بانده مبارک فجر برپای می‌شود

صدنمایشگاه کتاب در سراسر

کشور

صد نمایشگاه کتاب با موضوع انقلاب اسلامی و دفاع مقدس همزمان با دهه مبارک فجر در سراسر کشور برپای می‌شود.

در این نمایشگاهها که به همت معاونت امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و با همکاری مؤسسه فرهنگی قدر لایوت برگزار می‌شود، بیش از ۵۰۰ عنوان کتاب منتشر شده در حوزه ادبیات، شعر و کودک و نوجوان در معرض دید علاقه‌مندان قرار می‌گیرد.

همچنین به منظور تشکیل انجمن فرهنگی کتابهای دفاع مقدس و انقلاب اسلامی، ناشران این دو حوزه همزمان با دهه فجر اولین نشست خود را در تهران برگزار می‌کنند.

برگزیدگان مسابقه سالانه طنز دریایی کشور معرفی شدند

گروه خبر کتاب فخته، برگزیدگان نخستین مسابقه سالانه طنز دریایی کشور و هشتمین مهم‌ماه در سازمان کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران معرفی شدند.

۱۳۴۱ اثر در دو بخش طنز نونشاری و تصویری در سه گروه سنی بزرگسال، کودک و نوجوان و دبیرخانه این مسابقه ارسال شد که پس از بررسی توسط هیأت داوران، برگزیدگان آن شناخته شدند. در هر گروه، اثری ویژه به عنوان شایسته تقدیر برگزیده شدند. محمدجعفر بنی‌اسدی، ناصر باکتر، بزرگمهر حسین‌پور، یونس‌حسین دلاوی، جواد نظیر و توکا پورستالی اعضای هیأت داوران این مسابقه بودند. کتابی از برگزیده آثار این مسابقه منتشر شده است که همزمان با روز مراسم، توزیع شد.

در کانون ادبیات زنجان

«پایه گذاران نثر جدید فارسی»

نقد شد

گروه خیر کتاب هفتم، بیست و یکمین نشست کانون ادبیات زنجان با عنوان «عصر کتاب» به نقد و بررسی کتاب «پایه گذاران نثر جدید فارسی» تألیف حسن کاشفاد اختصاص داشت.

در این نشست، دیبه‌لیغ الله محمدی از جمله فعالان ادبی زنجان گفت: «در پنجاه سال اخیر، صدها جلد کتاب از رشدند و جامع حیظه ادبیات، به شیوه نظم و نثر تألیف یافته که می‌تواند مورد استفاده علاقه‌مندان و دانشجویان قرار گیرد، با این حال این سوزان پیش می‌آید که هدف از گردآوری این اثر از پنجاه سال چه بوده است؟»

وی در ادامه افزود: «کاشفاد در این کتاب منظورش را از نثر جدید فارسی و دوره آغازین آن مشخص نکرده است.»

شاه‌محمدی با اشاره به اینکه مؤلف «پایه‌گذاران...» نثر جدید فارسی را جست و معرفی کند اظهار کرد: «مؤلف، در مقدمه کتاب به تحول نثر از پس از اسلام تا قاجاریه اشاره کرد اما از نام برد آثار و معرفی نویسندگان هر دوره غفلت کرده است که این امر، نقص بزرگی برای یک اثر تحقیقی به‌شمار می‌رود.»

در دانشگاه تربیت معلم کرج

اختتامیه کارگاههای تخصصی

دانشجویی شعر و ادبیات برگزار شد

گروه خیر کتاب هفتم، مراسم اختتامیه کارگاههای تخصصی دانشجویی شعر و ادبیات با حضور جمعی از شاعران و دانشجویان زبان و ادبیات فارسی دانشکاههای شهرستان کرج برگزار شد.

حیدررضا بابلی معاون فرهنگی جهاددانشگاهی واحد تربیت معلم کرج، ضمن اعلام این خبر گفت: این کارگاه‌ها هدف آشنایی دانشجویان و دانشکاهیان با موضوعات و مباحث تخصصی ادبیات ایران و جهان در دفتر کانون شعر معاونت فرهنگی جهاددانشگاهی دانشگاه تربیت معلم برپا شده، وی در ادامه افزود: دانشکاتنشانی توصیفی پیش از پنجاه عنوان کتاب در حوزه ادبیات، کلیتاسی موضوعی بش از دویمست عنوان کتاب در حوزه ادبیات ایران و جهان، معرفی ده سبب تخصصی در حوزه شعر و ادبیات، معرفی ده شاعر معاصر ایران و جهان معرفی مکاتب ادبی جهان از معدودترین برنامه‌های این کارگاههای تخصصی شعر و ادبیات بوده.

بنایر گزارش روابط عمومی این واحد، ده کارگه تخصصی در حوزه ادبیات، سه هفته در کانون شعر این واحد برگزار شده است. آشنایی با شعر و انواع سبکها، تأثیر قرآن و حدیث در زبان و ادبیات فارسی، تکلیف به شعر معاصر، در زبان و ادبیات فارسی، آشنایی باخ و ادبی تراژدی، تکلیف به زندگی، آثار و سبک نویسندگی جلال آل احمد و آشنایی با نوع این مظهر نمایان این کارگاههاست.

بیش از هفت هزار عنوان کتاب در نمایشگاه تازه های نشر مشهد

گروه خیر کتاب هفتم نمایشگاه تازه‌های نشر مشهد با ارائه بیش از هفت هزار عنوان کتاب منتشر شده در نیمه دوم سال ۸۳ و نیمه اول سال ۸۴ از چهارم بهنمن ماه در مجتمع فرهنگی و هنری امام رضا(ع) برپا شده و تا سی ام این ماه ادامه دارد. سید جواد جعفری مدیر کل اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی خراسان رضوی، توجه به میزان نشر و تولیدات این حوزه را یکی از ارکان پیشرفت و تعالی جامعه دانست و گفت: «تحقق این امر منوط به ایجاد شرایطی جهت تشویق، پشتیبانی و دلگرمی مؤلفان است. به خصوص حمایت‌های مالی از مؤلفان در ترقیب آنان برای ارائه ادبیات و آماده‌سازی ادبیات‌ها مؤثر است.»

وی افزود: «علاوه بر مؤلفان، باید از ناشران نیز حمایت شود. علم‌نظم اینکه به نظر می‌رسد کار نشر بسیار ساده است، باید توجه شود که این مقوله پیچیدگیها و ویژگیهای خاصی دارد که در ابتدای امر ساده به نظر می‌رسد اما در حقیقت مشکلات فراوانی در زمینه تولید و توزیع کتاب برای ناشران وجود دارد.»

چند خبر از حوزه کودک و نوجوان

یار مهربان کتاب

گروه خیر کتاب هفتمنمایشگاه کتاب ایار مهربان کتاب» با موضوع رشد، سلامت، تغذیه و تندرستی از دوم تا هشتم بهمن ماه در فرهنگسرای کودک برگزار شد.
در این نمایشگاه ۱۷ کتابتر بهرانی، ۳۵۰ عنوان کتاب خوراکی که مرتبط با موضوع نمایشگاه بود، با ۱۰ درصد تخفیف به بازدیدکنندگان ارائه کرد.در برنامه‌های مختلفی نیز به منظور تشویق کودکان به مطالعه و خرید کتاب و نیز اطلاع‌رسانی به والدین در زمینه تغذیه و چگونگی سلامت و تندرستی فرزندان و بهداشت دوران بارداری در حاشیه نمایشگاه برگزار شد.
برپایی جشن کودکانه کتاب، نشست نویسنده کوچولو، جشنواره غذا، اجرای نمایش و خیمه‌مسبازای، موسیقی و… از جمله این برنامه‌ها بود.

تأسیس دفتر کتاب کودک و نوجوان در انتشارات سروش

گروه خیر کتاب هفتم، دفتر کتاب کودک و نوجوان با هدف گسترش تشکیلات خود برای پاسخگویی به نیازهای واقعی نسل امروز، به همت انتشارات سروش تأسیس شده است.

مدیریت جدید این انتشارات در برنامه‌ریزیهای خود در نظر دارد با رویکردی تازه به انتشار آثار در رده‌های

سنی قبل و اوایل دبستان بپردازد.

از آنجا که انتشار آثاری جذاب و معتبر برای گروههای سنی خردسالان، کودکان و نوجوانان از جمله برنامه‌های مهم این دفتر است، سروش از تمام نویسندگان و فرهیختگان عرصه ادبیات کودک و نوجوان دعوت به همکاری کرده و از آنها خواسته است برای ارائه آثار خود به این دفتر مراجعه کنند.

نویسندگان کودک و نوجوان به شبکه اول سیما ایده بدهند

گروه خیر کتاب هفتم، گروه کودک و نوجوان شبکه اول سیما از نویسندگان، شاعران و علاقه‌مندان به ادبیات کودک و نوجوان دعوت کرد برای تولید برنامه‌های مناسب کودکان، با این برنامه همکاری کنند.
محمدحسین موگویی، نویسنده و مدیر مجله‌این گروه هدف از این دعوت را ارتکاب به تقویت فرهنگ مطالعه و کتابخوانی از طریق رسانه ملی دانست و گفت: «توجه به گسترش

پیششهاد تأسیس دفتر مطالعات ادبیات دینی کودک و نوجوان

طرح تأسیس و راه‌اندازی دفتر مطالعات ادبیات دینی کودک و نوجوان توسط محموجکی، نویسنده کتابهای تاریخی به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ارائه شد.
به گزارش مهر محمود فرهنگ مسئول است با توجه به اینکه فرهنگ عمومی ما عمیقاً ریشه در اعتقادات دینی و اسلامی دارد، ضرورت تأسیس و راه‌اندازی پژوهشگاه با دفتر مطالعات ادبیات دینی کودک و نوجوان، امروز

نخستین مسابقه نمایشنامه نویسی

کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان برگزار شد

گروه خیر کتاب هفتم مسابقه نمایشنامه‌نویسی ادبی و هنری مراکز کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان با هدف جوان کسب و منتهای نمایش مناسب در مراکز کانون، برای نخستین بار در حاشیه همایش جشنواره نمایش عروسکی مراکز کانون، برگزار شد.
برقریه‌گان این مسابقه روز پنجم بهمن ماه در مراسم پایانی این جشنواره معرفی شدند.
آثار رسیده به دبیرخانه این جشنواره از ۶۶ استان کشور ارسال شده بود که از میان آنها ۵۰ اثر برای دوری در مرحله نهایی برگزیده شدند. این تعداد نیز ۱۴ نمایشنامه برتر در سه سطح، در مراسم پایانی معرفی شدند.

هزارمین کتاب «سمت» رونمایی شد

گروه خیر کتاب هفتم مراسم رونمایی هزارمین کتاب سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت) به‌همین ماه در محل این سازمان برگزار شد.

سیدهٔ مرتضی قائم مقام و معاون پژوهشی «سمت» ضمن بیان این خبر، با اشاره به پیشینه این سازمان گفت: پس از حدود بیست سال فعالیت، هزارمین کتاب سمت «عنوان قانون مدنی با فتاوی امام خمینی (ره)» چاپ و منتشر شده است.
امروز دفتر انتشارات هزارمین کتاب با نام «امروز» در فال یک می گرمی چرا که این سازمان با کمک یک میلیون تومانی حضرت امام خمینی (ره) بیان گذشتهٔ ندهم‌مرئی در راه اظهار کرد.
در حال حاضر ۲۸ گروه پژوهشی فعال سازمان تقریباً همه‌زمینه علمی علوم انسانی را پوشش می‌دهند.

وی با اشاره به اینکه تاکنون ۶ میلیون و ۸۰۰ هزار عنوان کتاب از سوی سمت، به دانشگاه‌ها عرضه شده است، اعلام کرد: بیشترین اثر مربوط به رشته جغرافیا با ۶۶ عنوان کتاب است.»

وی همچنین از ۲۸ پژوهز پژوهشی در دست انجام این انتشارات خبر داد و گفت: «۲۸ پژوهز در دست انجام داریم که برخی از آنها به

پایان رسیده است.»

در این مراسم همچنین از علی شریعتمداری، ریبرخ دانشتان، محسن جهنگری، محمد فاضل، محسن یوسفلسی و هوشنگ قائمی به عنوان اساتید پیشگسوت و از بنیاد پژوهشهای آسان قدس رضوی، دانشگاه امسلف و پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

نیز تقدیر شد.

نمایشگاه کتابی نیز از آثار منتشر شده «سمت» در حاشیه این مراسم برپا شد. در این نمایشگاه در فرهای با عنوان باید باران! یاد استادان قدیم گرمی داشته شد.
فرده‌های مشارکتی دانشگاهها و مراکز تحقیق و عرفه بخش زندهای خراسان از دیگر بخشهای این نمایشگاه بود.

دوره جدید شماره ۱۸

ششماه ۸مین ۱۳۸۴

شماره ۳/

در خانه کتاب

جا بگاہ کتابخانه های

آموزشگاهی بررسی شد

دومین نشست بررسی جایگاه کتابخانه‌های آموزشی در نظام آموزش و پرورش با حضور نمایندگان شورای کتاب کودک و وزارت آموزش و پرورش به هم می‌نهد. دوم در خانه کتاب برگزار شد.

به گزارش روابط عمومی خانه کتاب، در این نشست نوش آیین‌نصاری از اعضای هیأت مدیره مؤسسه کتاب کودک درباره جایگاه کتابخانه در مدارس گفت. موضوع کتابخانه در تعریف آموزش و پرورش در تهیه نده شد است. کتاب‌سروازی یک‌گانه کلّی فلسفی به آموزش و پرورش است. وی همچنین افزود: اگر به‌خرام جمعی از آموزش دعیم که جست‌وجوگر باشد و به اطلاعات محدود اکتفا نکند و به دنبال مباحث فراتر از آنچه که در کتاب درسی عرضه می‌کند باشد، نشان‌دهندهٔ آشوب‌آمیزی است.
برای به‌کلیت‌نامه مراجعه‌کنند و شرایط فراهم‌شده که برآن منوط به تولید برامینه‌اند همین مورد نیاز خود هستند.
یادآ کند، انصاری دربارهٔ تبلیج مراجعه دانش‌آموز به کتابخانه گفت: «تکلیف و تحقیق، حسن زیباترین‌سازنده را در دانش‌آموز ظهور می‌کند. اگر آموزش و پرورش جایگاه کتابخانه‌های مدارس، موضوعی غیرتبی می‌کند، اگر آموزش و پرورش در تعریف این جریان کوشا باشد، مطمئناً کتابخانه‌ها جایگاه خود را ایستامی. کتابخانه که جزو لاینفک مدارس می‌شود»

وی در ادامه خاطرنشان کرد: «کتابهای درسی گذشته‌ها را باز می‌کنند و سعی را گذریش می‌نهد اما همین سطح ادبیات باید مطالعه آزاد و تحقیق در کتابهای دیگر یک ادبیات سطحی است. از مطالعه و خواندن به بحث آموزش و پرورش به‌طور کلیت‌گانه باید کلیت‌گانه‌ها از تیزو تکلیف این نهاد ضروری باشد چرا که آموزش و پرورش بدون کتابخانه یک امر ناقص است.»
محمدحسین قائمی نماینده آموزش و پرورش نیز بیان نشست اظهار داشت: به لحاظ قانونی جایگاه کتابخانه‌های مدارس بسیار ضعیف است چراکه وقتی مدرسه را تعریف می‌کنیم اگر در فریکه مدرسه کتابخانه تعریف نشده باشد نمی‌شود معرفی را در این باره دستگیر کرد یا کسی را مهم شناخته‌د وی در ادامه دربارهٔ جایگاه کتابخانه‌های مدارس نیز نظام آموزش و پرورش گفت: «تعداد کم و محدود بودن کتابخانه‌ها در داخل آموزش و پرورش است که هر مدرسه‌ای که دارای سه مؤسسهٔ کتاب است، باید پدید کتابدار باشد. باید این یک دستورالعمل اخلاقی است ولی همان‌طور که گفتیم کتابخانه‌های مدارس به دقت آموزش و پرورش در کمفیت مجلس شورای اسلامی و در صورت‌توافقین برنامهٔ توسعهٔ ملی جایگاهی ندارند.»

چهارمین گردهمایی ادبی سالانه

مربیان فرهنگی، هنری و ادبی

برگزار شد

گروه خیر کتاب هفتم، چهارمین گردهمایی ادبی مربیان فرهنگی هنری کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان استان تهران، عصر روز سه‌شنبه چهارم بهمن‌ماه در محل کتابخانهٔ شماره ۱۰ کانون در تهران برگزار شد.

مؤسسهٔ پروردهای معاون فرهنگی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان استان تهران و کارگاه‌های متعدد ادبی، از سخنرانان این مراسم بودند. مؤسسهٔ پروردهای در ادبی، از گردهمایی در سخنانی با اشاره به لزوم یادداشت‌های خلاق برای کودکان در زمینه نوشتن گفت: «بالرخصن یک سری تجارب زیبایی‌شناسی حساب شده می‌تواند ما را به سوی درکی عمیق‌تر از عرفی تر از هنر پیش برود اما ما نباید کمک‌باید پیشین منطقی در ارزیابی نتایج‌های اعضا بپردازیم و در کلاسها فضاهای خلاق تر و راجست‌نری از آرای چهارده زمینه نوشتن ایجاد کنیم.»

چهارمین گردهمایی ادبی سالانهٔ مربیان فرهنگی، هنری و ادبی استان تهران با استقبال ۲۴ نفر از مربیان شرکت‌کننده در پس از دابری، از ده نفر تقدیم شد.
فاطمه طارمی، محموبه صوفی، مهدی محمدیان، رفته وکیلی، مهزانتکیو اعرقی، جواد ارغچ، مهدی ششدر، مژگان باایلاتی، مریم رضایی برپرو رویا محبی، نورمینی بودند که آثارشان در این گردهمایی به عنوان اثر برتر در کتاب سفرهای روشنی به جای رسید.

کتاب «زمان سنگی» مجموعه‌ای از اشعار پاپیس رییسوس است که ترجمه فارسی آن با انتخاب و تدوین فریدون فریاد، شاعر و مترجم ایرانی ساکن یونان، برنده جایزه دولتی (ملی) کشور یونان در رشته ترجمه ادبی از زبان یونان به زبان خارجی شد. این جایزه که مهمترین و بزرگترین جایزه ادبی یونان است، همه ساله به شاعران نویسندهگان، پژوهشگران و مترجمان برگزیده اهدا می‌شود. این جایزه در رشته ترجمه ادبی در دو بخش ترجمه از زبان یونانی به یک زبان خارجی و ترجمه از زبانهای دیگر به زبان یونانی اهدا می‌شود.

ترجمه کتاب «زمان سنگی» جایزه بخش اول ترجمه را از آن خود کرد و در بخش دوم نیز، کتاب یوسف و برادرانش اثر ژرمناس مان با ترجمه یونانی نفیس آنآگوستو از زبان آلمانی برنده این جایزه شد.
داوران این جایزه هیأتی ده نفره متشکل از اساتید دانشگاه، منتقدان ادبی، مترجمان، شاعران، نویسندگان و کارشناسان فرهنگی وزارت فرهنگ و تمدن یونان به ریاست فوئیس دیمیترا کویولوس، استاد ممتاز دانشگاه آتن بودند. این هیأت با اکثریت آرا پس از طی چند مرحله، «زمان سنگی» را برنده جایزه بهترین ترجمه ادبی از یونانی به زبان خارجی در سال ۲۰۰۵ میلادی اعلام کرد. در سال ۲۰۰۵، کتاب ترجمه از یونانی به زبانهای دیگر از کشورهای مختلف برای داوری در بخش ترجمه از یونانی ارسال شده بود. این رقم نشان از افزایش شرکت‌کننده نسبت به سالهای قبل داشت که کار داوران را در انتخاب دشوار می‌کرد. از این رو گزینش بهترین اثر ترجمه سه مرحله را طی کرد. در مرحله

اهداندازی سایت آموزش

فارسی به اسپانیایی زبانان

گروه خبر کتاب هفته نخستین سایت آموزش رایگان زبان فارسی به اسپانیایی زبانان جهان، جمعه سوم ام دی ماه به همت رایزنی فرهنگی ایران در مادرید، پایتخت اسپانیا فعالیت خود را به طور رسمی آغاز کرد.

سهولت در امر آموزش زبان و ادبیات فارسی، عرضه مهمترین اطلاعات و اخبار آموزش زبان فارسی به مخاطبان اسپانیایی زبان، ایجاد ارتباط با علاقه‌مندان برای معرفی هر چه بهتر زبان و ادبیات فارسی، تشکیل جمعی از فارسی آموزان اسپانیایی زبان و ایجاد ارتباط دو و چندزبانه میان آنان و تشکیل نشستهای تخصصی گفت‌وگو در صحنه وب از مهم‌ترین اهداف راه‌اندازی این سایت است.

این سایت به همت رایزنی فرهنگی ایران در مادرید و راه‌اندازی و از سوی دانشگاه‌های کمپلوتسه مادرید، دانشگاه سالامانکا، دانشگاه سانتیاگو و کمپوستلا الخمن شرق‌شناسان اسپانیا، آکادمی زبان تاریخ اسپانیا و کتابخانه ملی مادرید حمایت علمی می‌شود. سایت مذکور به نشانی *www.jengua.es* می‌شود.

شکوه اینترنت ثبت شده و علاقه‌مندان می‌توانند مطالب این سایت را به راحتی دریافت کنند. مطالب این پایگاه زیر نظر هیأتی متخصص متشکل از استادان و کارشناسان تهیه می‌شود. از جمله مواد درسی موجود در این سایت می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: آموزش فارسی در سطوح مقدماتی و پیشرفته، دستور زبان فارسی، تاریخ زبان فارسی، تاریخ ادبیات ایران، آلودگاری و روش گلکاز فارسی،

بین الملل

«زمان سنگی»، کتاب برگزیده سال ۲۰۰۵ یونان

اول چهارده کتاب از میان ۶۹ کتاب انتخاب و در مرحله دوم شش کتاب، شایسته انتخاب در مرحله نهایی شدند. این شش کتاب عبارت بودند از:
۱- «اروتو کروسوس» اثر ریچترسوس گورناروس اثری کلاسیک از ادبیات دوران یونانس با ترجمه انگلیسی کایرین بنسی، استانسین گالنت و تاناسیش اسپیلیاس، منتشر شده از سوی مرکز مطالعات یونانی استرالیا.
۲ - «هزار توی تخیل یونانی» گلنچین داستانهای کوتاه علمی - تخیلی یونانی، با ترجمه انگلیسی دیوید کانه‌لی، انتشارات ددولوس آمریکا.
۳ - «یونانی که تو می‌گویی…» مجموعه شعر میخائیس گاناس با ترجمه ایتالیایی پائولاماریا مینوچی، انتشارات دورته‌تی ایتالیا.
۴ - «مجموعه کامل اشعار نیکوس کاروزوس» با ترجمه انگلیسی فیلیپ رامبه، انتشارات شوسترینگ پرس آمریکا.
۵ - «اکسیون استی» اثر ادیسه اسی الی نیس با ترجمه اسپانیایی مانوئل رسنده، انتشارات اسپیریو و آویم اسپانیا.
۶ - «زمان سنگی» اثر پاپیس رییسوس، با ترجمه فارسی فریدون فریاد، انتشارات ثالث ایران.
نهاد جوایز ادبی دولتی یونان عمری پنجاه ساله دارد و در سال ۱۹۵۶ بنیانگذاری شده است. این جایزه در ابتدا و برای اولین بار در سال ۱۹۵۶ اهدا شد فقط مخصوص شعر و رمان بود. به تدریج دیگر رشته‌های ادبی از جمله داستان کوتاه، مقاله و پژوهش، ترجمه ادبی، کتاب کودکان و غیره نیز به آن افزوده شد. جایزه ترجمه از یک زبان خارجی به زبان یونانی از سال ۱۹۸۹ و جایزه ترجمه از زبان یونانی به زبانی

نقریاً آبی رنگ.
۵- اهدای جایزه مقاله و پژوهش به ماریا کاکاولیا به خاطر کتاب «شکلها و واژه‌ها در شعر النی واکالو» شاعره بزرگ.

۶- اهدای جایزه کتاب مستند به مثابه شهادت تاریخی به دیمیتریس حاجی سقراطیس به خاطر کتاب «وقایع دانشگاه پلی‌تکنیک در سال ۱۹۷۳».
۷- اهدای جایزه نمایشنامه به میخائیس آستیس به خاطر کتاب «اوا دانت کلام».

۸- اهدای جایزه نمایشنامه نویس جوان، مشترکاً به میخائیس کوزویس به خاطر کتاب «پروا مادونا و نه من» و کوستاس کارا استانسین به خاطر کتاب «تصلیب نیمه کاره».

۹- اهدای جایزه نمایشنامه برای کودکان، به ماریا تراو به خاطر کتاب «آن‌جا که گیاهان می‌رویند».
اسامی برندگان جوایز کتابهای کودکان که بخش جداگانه و جنسی جوایز دولتی را تشکیل می‌دهد، هنوز اعلام نشده است.

برگزار می‌شود که از آن جمله می‌توان به برگزای سه نوبت ادبی اشاره کرد. در این سه نشست، هر یک از نویسندگان برجسته شرکت‌کننده، نویسنده برگزیده خود را به کنکره معرفی می‌کنند. شب شعر شبی نیز از سری نشستهای تخصصی این کنکره است که به ادبیات شبلی اختصاص دارد. «شب ادبی» عنوان برنامه دیگری است که در هفتاد و دومین کنکره قلم اجرا می‌شود. این برنامه با حضور نویسندگان سراسر جهان برگزار می‌شود و به بررسی آثار نویسندگان و ادبیات افریقایی اختصاص دارد.

برنامه دیگری نیز به نویسندگان مهاجر که از کشورهای دیگر به آلمان مهاجرت کرده‌اند، تعلق دارد.

برخی از برنامه‌های این کنکره در اماکن تاریخی مانند کلیسای جامع فرانسوی و آکادمی هنر برلین برگزار خواهد شد. شمار هفتاد و دومین کنکره بین‌المللی قلم در سال ۲۰۰۶، هوشن در دنیای بدون صلح است.

لجنم بین‌المللی قلم، مرکزی جهانی و وابسته به یونسکو است که بر جنبه سیاسی فعالیت‌های جاری اعضای خود تأکید دارد و مهمترین هدف آن حمایت از آزادی بیان در مناطق مورد تهدید جهان، پشتیبانی جامع فرانسوی از نویسندگان و ارتقای درک و تقاضم متقابل میان فرهنگ‌ها و در سطح بین‌المللی است که این اهداف از طریق اقدامات مشترک نویسندگان جهان دنبال می‌شود.

این لجنم در حال حاضر ۲۲ دفتر از ۹۹ کشور جهان دارد و هر سال در یکی از کشورهای عضو، چنین کنگره‌ای را برگزار می‌کند. سال گذشته این کنکره در یلگراد پایتخت اسلوانیا برگزار شد.

انشا و نامه نگاری فارسی، زبان شناسی مقدماتی، مبانی نظری زبان فارسی به صورت مجموعه مقالات، کلیات سبک‌شناسی نظم و کلیات سبک‌شناسی نثر در ادبیات فارسی.

کتابشناسی فارسی، کتابشناسی اسپانیایی، واژه‌نامه مختصر فارسی به اسپانیایی و اسپانیایی به فارسی، گفت‌وگو، مقالات مهم درباره زبان و ادبیات فارسی و نامه‌ها، عاوین دیگر بخشهای این سایت است.

به بیان‌ه صدو بیست و چهارمین سالروز

تولد ویرجینیا وولف

نویسنده لحظات بودن

گروه خبر کتاب هفته، چهارشنبه ۲۵ ژانویه (بنجم بهمن ماه) سالروز تولد ویرجینیا وولف (۱۹۱۱-۱۸۸۲) نویسنده انگلیسی است.

آدلین ویرجینیا استفن، در سال ۱۸۸۲ در لندن متولد شد و از سال ۱۹۰۵ نویسندگی را به صورت حرفه‌ای آغاز کرد. اولین نوشته وولف مقاله‌ای درباره محل زندگی خانواده برنوته بود.

وی در سال ۱۹۱۱ با آلوناردو وولف، نویسنده و نظریه پرداز سیاسی ازدواج کرد. ویرجینیا اولین رمانش را در سال ۱۹۱۵ با عنوان *سفر به بیرون*، منتشر کرد و به تدریج به عنوان یکی از بزرگترین چهره‌های ادبی قرن بیستم و از پیشگامان جنبش ادبی مدرنیسم شناخته شد.

از جمله آثار وولف می‌توان به رمانهای زیر اشاره کرد: *شب و روز* (۱۹۱۹)، *اتاق یعقوب* (۱۹۲۲)، *عقام دالووی* (۱۹۲۵) به سوی *فانوسی دریایی* (۱۹۲۷)، *اولرادو*، *یک زندگی نامه* (۱۹۲۸)، *امواج* (۱۹۳۱)، *سانها* (۱۹۳۷). در میان پرده‌های نمایش (۱۹۲۱) وولف چند مجموعه داستان کوتاه نیز نوشته که

عناوین آنها عبارت است از: *دوشنبه* یا *سه شنبه* (۱۹۲۱)، *خانه جن زده* و *دیگر داستانها* (۱۹۲۳) و علامت *روی دیوار*، *لحظات بودن* و *پرواز ذهن*؛ *نامه‌های ویرجینیا وولف*، *زندگی نامه‌هایی* *همند* که وی به رشته تحریر در آورده است.
او ناینده معمول (۱۹۲۵)، *درباره بیماری بودن* (۱۹۳۰)، *انثقی از آن خود* (۱۹۲۹)، *لحظه* و *دیگر مقالات* (۱۹۲۸) و *داستان مدرن* نیز از جمله آثار غیرداستانی این نویسنده هستند.

پرکاری هفتاد و دومین

کنکره بین‌المللی قلم

نوشتن در دنیای بدون صلح
گروه خبر کتاب هفته، لجنم بین‌المللی قلم، طی اعلامیه‌ای اعلام کرد، هفتاد و دومین کنکره، این مرکز بین‌المللی با شرکت اعضا و نمایندگان آن از سراسر جهان، از ۲۸،۱۳۲مه (آز دیهشت ۸۵) در مرکز تاریخی برلین برگزار می‌شود.

در مراسم افتتاحیه این کنکره، گوئر گراس برنده جایزه نوبل ادبی سال ۱۹۹۹ و از اعضای سابقه مرکز قلم آلمان سخنرانی خواهد کرد.
در این کنکره، نشستها و گروه‌های مختلفی

نشست

گروه خیر کاتب هفته،

«گونه‌های نوآوری در شعر معاصر ایران» اثر کاوس حسینی، دوشنبه سوم بهمن ماه در ادامه سلسله نشستهای تقدشعر امروزه که توسط حوزه هنری برگزار می‌شود، تقدوبررسی شد.این نشست در سالن شماره ۱۲ تالار لندیشه حوزه هنری تهران، با حضور دکتر صابر امامی و محمدرضا شالیبان برگزار شد.

«گرومرث منشی زاده، دوم بهمن ماه ساعت ۱۶ دربارهٔ جنبه‌های تأثیرریاضیات در شعر و ادبیات» سخنرانی کرد. در این مراسم که در مؤسسه کارنامه برگزار شد، منشی‌زاده دربارهٔ جریان عقب‌انداگی شعر و نویسندگی نیز سخن گفت. «نشست تقدوبررسی کتاب «صفحه‌های زمینی» (پرسی ساختاررمانس) نوشته نورتراپ فرای با ماه ساعت ۱۷ در شهرکاب مریزی، چهارم بهمن حافظ شمالی، بنی‌ش زرتشت شرقی برگزار شد. در این نشست کامران فانی، هوشنگ رهنما و محمود فتوحی حضور داشتند.

«گروه‌های غزل سرایان استان کرمانشاه با موضوع حماسه حسینی و رسالت انقلاب اسلامی» به همت اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان تکابور، جمدهم بهمن ماه جاری برگزار خواهد شد. این مراسم در مجتمع فرهنگی یادگار امام(ره) برپا می‌شود و مهلت ارسال آثار برای شاعران علاقه‌مند در این گروه‌های هشتم بهمن ماه اعلام شده است.

در شرکت کننده در دوره مذکور در سخنان کوتاهی ضمن معرفی خود، به نقش زبان و ادبیات فارسی در توسعه روابط همه‌جانبه ایران وکشورشان اشاره کردند. بازدید از مراسم علمی- فرهنگی، زیارت مرقد مطهر امام حسین(ره) و شرکت در جلسات تقد وبررسی شهر کتاب از جمله برنامه‌های جنبی این دوره است.

«کتابخانه شیخ کلینی وابسته به منطقه جنوب سازمان فرهنگی-هنری شهرداری تهران اقدام به برگزاری کارگاه قصه‌نویسی کرده است. این کارگاه با حضور روح الله مهدی پور عمرانی، نویسنده و عضو انجمن نویسندگان کودک و نوجوان، روزهای دوشنبه هر هفته از ساعت ۱۵ تا ۱۷ برگزار می‌شود.

علاقه‌مندان می‌توانند برای شرکت در این کارگاه، به شهر ری، خیابان امام حسین(ع)، خیابان شهید منتظری، کوی انصاف مراجعه کنند.

« مراسم تجلیل از شاعران و روزنامه‌نگاران بسیجی، چهارشنبه پنجم بهمن ماه در آنتستپو پاستور برگزار شد. در این مراسم سردار آقامیر، فرمانده منطقه مقاومت بسیج تهران سخنرانی کرد. همچنین تعدادی از شاعران و روزنامه‌نگاران بسیجی نیز مورد تجلیل قرار گرفتند.

«مسابقهٔ ادبی «بچه‌های عاشورا» همزمان با ایام سوگوازی امام حسین(ع)از سوی مؤسسه فرهنگی قدس و صدای سیمای خراسان رضوی به صورت سراسری برگزار می‌شود.

کودکان و نوجوانان ۱۷ تا ۱۷ سال می‌توانند آثار خود را در زمینه قطعات ادبی، نامه، شعر و نقاشی با موضوع شهدای و اسیران گریلا، توصیف واقعه عاشورا، شهدای امام حسین(ع) و کودکان گریلا حداکثر تا یازدهم بهمن ماه به نشانی مشخصه، بلوار سجاد، چهارراه خیام، دفتر روزنامه قدس ارسال کنند.

«سایت جدید اینترنتی شهر کتاب اول که اولین و بزرگترین بانک اطلاعات شهری است، راه‌اندازی

هنری تهران برگزار شد. علیرضا قزو، پرویزبیک حبیب‌آبادی، سعید موزایی و... از جمله شاعرانی بودند که به نقد و بررسی اشعار صلاحی و منقبت و مرثیه اهل بیت(ع) پرداختند.

یازم خبیر

گروه خیر کتاب هفته،

«کتاب «فهرست الفبایی نسخ خطی کتابخانه بخش» در ۱۰۱ صفحه، با شمارگان ۳۵۰ نسخه و به همت مرکز تحقیقات زبان فارسی ایران و پاکستان منتشر شد. این کتاب در بر درانده مشخصات نسخ خطی گنجینه کتب بخش متعلق به مرکز تحقیقات فارسی ایران وپاکستان، از آغاز تأسیس آن در سال ۱۳۵۰ تا مهرماه ۱۳۸۲ است و دکتر محمدحسین تسبیحی در طی سه دهه آن را گردآوری و تألیف کرده است.

گنجینه کتب بخش مرکز تحقیقات فارسی ایران از لحاظ تعدد نسخه‌های خطی، رتبه اول را در میان کتابخانه‌های پاکستان داراست.

«چهل و چهارمین دوره کوتاه‌مدت آموزش زبان و ادبیات فارسی ویژه استادان و دانشجویان خارجی» صبح روزشنبه اول بهمن ماه طی مراسمی در مرکز گسترش زبان و ادبیات فارسی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی در تهران آغاز شد. در این دوره، سی استاد و دانشجو از کشورهای ایتالیا، اوکراین، روسیه، رومانی، بلغارستان، بنگلادش، هند، جمهوری آذربایجان، ترکیه، لبنان و کره شمالی شرکت دارند.

در مراسم افتتاح این دوره، دانشجویان خارجی شرکت کننده در دوره مذکور در سخنان کوتاهی ضمن معرفی خود، به نقش زبان و ادبیات فارسی در توسعه روابط همه‌جانبه ایران وکشورشان اشاره کردند. بازدید از مراسم علمی- فرهنگی، زیارت مرقد مطهر امام حسین(ره) و شرکت در جلسات تقد وبررسی شهر کتاب از جمله برنامه‌های جنبی این دوره است.

«کتابخانه شیخ کلینی وابسته به منطقه جنوب سازمان فرهنگی-هنری شهرداری تهران اقدام به برگزاری کارگاه قصه‌نویسی کرده است. این کارگاه با حضور روح الله مهدی پور عمرانی، نویسنده و عضو انجمن نویسندگان کودک و نوجوان، روزهای دوشنبه هر هفته از ساعت ۱۵ تا ۱۷ برگزار می‌شود.

علاقه‌مندان می‌توانند برای شرکت در این کارگاه، به شهر ری، خیابان امام حسین(ع)، خیابان شهید منتظری، کوی انصاف مراجعه کنند.

« مراسم تجلیل از شاعران و روزنامه‌نگاران بسیجی، چهارشنبه پنجم بهمن ماه در آنتستپو پاستور برگزار شد. در این مراسم سردار آقامیر، فرمانده منطقه مقاومت بسیج تهران سخنرانی کرد. همچنین تعدادی از شاعران و روزنامه‌نگاران بسیجی نیز مورد تجلیل قرار گرفتند.

«مسابقهٔ ادبی «بچه‌های عاشورا» همزمان با ایام سوگوازی امام حسین(ع)از سوی مؤسسه فرهنگی قدس و صدای سیمای خراسان رضوی به صورت سراسری برگزار می‌شود.

کودکان و نوجوانان ۱۷ تا ۱۷ سال می‌توانند آثار خود را در زمینه قطعات ادبی، نامه، شعر و نقاشی با موضوع شهدای و اسیران گریلا، توصیف واقعه عاشورا، شهدای امام حسین(ع) و کودکان گریلا حداکثر تا یازدهم بهمن ماه به نشانی مشخصه، بلوار سجاد، چهارراه خیام، دفتر روزنامه قدس ارسال کنند.

«سایت جدید اینترنتی شهر کتاب اول که اولین و بزرگترین بانک اطلاعات شهری است، راه‌اندازی

خبرهای کوتاه

شد. علاقه‌مندان می‌توانند به نشانی اینترنتی *www.ketabevvali* مراجعه کنند و در این سایت علاوه بر کتب اطلاعات ضروری شهری از جمله دایرکتوری مشاغل، نامه‌نشان و شماره تلفن تمام صاحبان مشاغل، وبسایت‌ها، سازمانها و...، اطلاعات دیگری را نیز از قبیل تهران شناسی، گالری تصاویر تهران و... دریافت کنند.

«مراسم روزنهایی نخستین جلسهٔ دانشنامه زبان و ادب فارسی» که جندی‌پوش منتشر شده است، ۱۳ بهمن ماه با حضور اساتیدزبان و ادبیات فارسی و مؤلفان و پژوهشگران این فرهنگنامه در مرکز همایشهای صدا و سیما برگزار می‌شود.

این نخستین دانشنامه ویژهٔ زبان و ادبیات فارسی است که مهم‌ترین اطلاعات مربوط به این زبان را در همه شاخه‌های آن موردبررسی قرار می‌دهد.

با فرهنگسراها

گروه خیر کتاب هفته،

«کتابخانه فرهنگسرای ولا، عضو می‌پذیرد. این کتابخانه کتابهایی را با موضوعات ولایت، احادیث، فقه، اسلام شناسی، تاریخ اسلام، اقتصاد، اخلاوه، اصول ندین، اسلام و صلح امامت و انواع فرقه‌ها در اختیار مراجعان قرار می‌دهد.

علاقه‌مندان به ثبت‌نام در این کتابخانه می‌توانند هر روز به جز روزهای تعطیل به نشانی شهر ری، میدان نماز، فرهنگسرای ولا، مراجعه کنند. «جلسه بهمن ماه کتاب ادبی گروه شعر معاصر، پنجم بهمن ماه ساعت ۱۷:۳۰ در مجموعه فرهنگی تهران واقع در نقاط خیابان شریعی و بهارشیراز برگزار شد. این جلسه به بررسی اثرانان بل سارتر، نویسنده و فیلسوف بزرگ فرانسوی و شعر خوانی شاعران معاصر اختصاص داشت. دکتر اسحقوایی ترائی نیز در این جلسه دربارهٔ زندگی و آثار سارتر سخنرانی کرد.

«مراسم گرامیداشت یاد شهیدی سقوط هوپمای ۱۳۰۰ کرم بهمن ماه از ساعت ۲۰ تا در فرهنگسرای این‌سینا برگزار شد. به یاد درگذشتگان این سحبه، همایش یک‌روزه‌ای نیز هم‌راه با نمایش فیلم و عکس در این محل برپا شد.

«نشست داستان خوانی نخستین جشنواره شهر بهشت» با موضوع امام علی(ع) و عبد غدیر خم، ۲۶دی‌ماه در فرهنگسرای غدیر مشهد و به همت سازمان فرهنگی-هنری شهرداری مشهد برگزار شد. در این نشست که جمعی از نویسندگان مطرح مشهد در آن حضور داشتند، ۱۲ اثر از بین ۲۰۰۷ اثر ارسالی به دبیرخانه جشنواره، انتخاب و توسط داستان‌نویسان خوانده شدند. این جشنواره آن تا شنبه اول بهمن ادامه داشت و مراسم اختتامیه آن با معرفی برگزیدگان بخش داستان کوتاه، در سالن همایشهای صدا و سیمای خراسان رضوی برگزار شد.

«کتابخانه شیخ هدای نجم‌آبادی همزمان با سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی، مسابقهٔ کتابخوانی «مقد و خلافت» در تفکر» را برگزار کرده است. این کتابخانه که در فرهنگسرای تفکر واقع در شهرزیا، تهران، بین فلکه اول و دوم قرار دارد، از پنجم تا یازدهم بهمن ماه شروع به توزیع کتاب و برگه‌های مخصوص مسابقه کرده و به برگزیدگان این مسابقه نیز جوایز ارزنده‌ای اهدا می‌کند.

«مراسم جشن کتاب فرهنگسرای تفکر با موضوع «تأثیر ایمان و اخلاق در آفرینش اثر بر تاریخ ادبیات»، پنجم بهمن ماه در کتابخانه شیخ غادی نجم‌آبادی برگزار شد. در این مراسم از جواد محقق، نویسنده و شاعر، به پاس تلاش وی در نگارش کتاب «علم و ایمان در گفت و گو با

دوره جدید شماره ۱۸

نشریه ۸ بهمن ۱۳۸۲

خبر /

دانشمندان تحلیل شد.

محقق به بررسیهای اعضای کانون ادبی این فرهنگسرا دربارهٔ رابطه ایمان، اخلاق و ادبیات پاسخ گفت.

در ادامه این مراسم از اعضای فعال این کتابخانه نیز با هدایای تقدیر شد. «چهارمین نشست انجمن مطالعات آثار داستانی متفاوت اوپو» با موضوع «ادبیات متفاوت چیست؟» این اولین هم در فرهنگسرای شفق برگزار شد. حسین پاینده، منتقد ادبی، با حضور در این نشست دربارهٔ ادبیات متفاوت و ویژگیهای آن سخن گفت.

ایران در جهان

گروه خیر کتاب هفته،

«نخستین سمینار بین‌المللی «ایران و اسلام» در تاریخ ۱۲ و ۱۳ژانویه (۲۲ و ۲۵ دی ماه) در دانشگاه مطالعات خارجی ارساکای زاین برگزار شد. در این سمینار که جلسه‌ای مقدماتی بود برای بررسی موضوع همایش سال آینده (۲۰۰۷) که در ایران برگزار خواهد شد، نوح مشارکت مرکز پژوهشی میراث مکتوب با دانشگاه ارساکا نیز مشخص شد.

میراث مکتوب، دکتر عبدالحسین ازبگ و دکتر میراث مکتوب، دکتر عبدالحسین ازبگ و دکتر صادق سجادی از مرکز دایرة المعارف بزرگ اسلامی، ناظر مطلق کاشانی سردبیر نامه بهارستان، دکتر منصور رستگار فسایی و دکتر عبداللّو خیراندیش از دانشگاه شیراز و ناخواه نوینار، یورگوتا کاهاشی، شین تاکه هاراو، اوسکا تاکامورا، یورگوتا فوجی‌ای، یوکو فوجیموتو، شینگه نوموری، نوموگو ماکایکینی با حضور رجب‌زاده از دانشگاههای زاین مقالات خود را ارائه دادند.

دکتر هاشم رجب‌زاده استاد ایرانی مقیم زاین، در برقراری این همکارای نقش اصلی را به عهده داشت و آقای ایرانی مدیرعامل مرکز پژوهشی میراث مکتوب هم با عنوان مقالهٔ نقش میراث مکتوب در تمدن جهانی» در این سمینار سخنرانی کرد.

«ترجمه متن کامل «جامع التواریخ» -خواجبه رشیدالدین فضل الله همدانی به عنوان نخستین تاریخ جهانی معتبر، ویرایش شده و سپس به زبان انگلیسی در فهرست برنامه‌های درازمدت بنیاد ایرانشناسی لندن و دانشگاه کمبریج قرار گرفت. بنیاد ایرانشناسی لندن مجموعه‌ای از متخصصان و پژوهشگران رشته‌های مختلف علمی را به منظور ارائه ترجمه‌ای از کتاب جامع التواریخ، هم‌راه با ویرایش متن کامل این کتاب گرد هم آورده است. پروژه ترجمهٔ این کتاب به طوور همزمان با همکاری بنیاد میراث ایران و اعضای هیأت علمی دانشکده شرقی شرقی دانشگاه کمبریج در انگلستان در حال انجام است.

«ایرانشناسان ایرانی و انگلیسی نتایج سالها پژوهش در معماری و تاریخ باستانی ایران را به عنوان یکی از نتایجناخته‌ترین تمدنهای بزرگ جهان در یک کتاب عظیم چهارجلدی با عنوان «انگار ایرانی» منتشر کردند. نخستین جلد در این مجموعه نشر پژوهشهای آکادمیک جهان ارائه شده است. نویسندگان این اثر، ترکیبی میان رشته‌ای به ایران باستان در نخستین هزاره پیش از میلاد داشته و به طور خاص، بر هنر، باستان‌شناسی، تاریخ و مذهب در یک محدوده جغرافیایی بسیار وسیع‌تر و دورتر از مرزهای کنونی ایران تمرکز داشته‌اند. این کتاب در انگلستان با قیمتی مدوده بیست و هشت پوند خرید و فروش می‌شود.

برای آنانکه انقلاب را ندیده‌اند

گزارشی از پژوهشکده امام خمینی(ره) و انقلاب اسلامی

پرسا علی بابایی

این راپارها شنیده‌ام که به ماسنل بعد از انقلاب می‌گویند، نسلی که در اوج درگیری‌های پس از انقلاب و جنگ ایران و عراق متولد شد. ماقاب‌الذدیب، امام‌همان از طریق رسانه‌های جمعی، با کنایه‌هایی که به جریان انقلاب و خطبتهای مشن امام(پارداخته‌اند و با از تشریفات به جامانده از آن زمان اطلاعاتی جسته گریخته کسب کرده‌ام. حداقل آشنایی ما به کنایه‌های تاریخ دوران تحصیل پیش از دانشگاه برمی‌گردد، در سهیلی یا پیتزهای چون امام آمد، رفته رفته، دوازدهم فروردین، ۲۲ بهمن ماه، پیروزی انقلاب و... اینها را کفتم تا بگویم وجود یک مرکز ماسنل برای جمع‌آوری اطلاعات، خطرات و حرف‌های آن دوره و انتقال این اطلاعات و خاطرات به نسلی که پس از انقلاب، به‌قدر ضروری است که البته این اتفاق در سال ۱۳۷۵ رخ داده است.

پژوهشکده امام خمینی(ره) و انقلاب اسلامی، وابسته به مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی(ره) با هدف پژوهش در جنبه‌های مختلف حیات و اندیشه حضرت امام و هم‌فکران ایشان و پژوهش در ایجاد مختلف انقلاب اسلامی ایران و همچنین تربیت محقق در این زمینه در سال ۱۳۷۵ آغاز به کار کرد.

هدف اساسی تأسیس این پژوهشکده، سازماندهی پژوهش‌های بنیادی و کاربردی درباره آرا و اندیشه‌های امام خمینی(ره) و بررسی و شناخت ایجاد مختلف انقلاب اسلامی بوده است.

تأسیس این پژوهشکده مرون دلستکی بر حرم، حجت‌الاسلام و المسلمین حاج سیداحمد خمینی به از راه‌آنها، اندیشه‌های حضرت امام(ره) بوده و این پژوهشکده با پیگیری‌های ایشان راه‌اندازی شده است.

بخشهای مختلف این مؤسسه عبارتند از: آموزش، پژوهش، فصلنامه‌های، کتابخانه و انتشارات.

فناختیهای پژوهشکده

در این فناختیهای پژوهشی و خدمات پژوهشی که بر این مرکز انجام می‌شود، به شرح زیر است: - اجرای طرح‌های پژوهشی در حوزه تخصصی امام(ره) و انقلاب

- تألیف و ترجمه مقالات - برگزاری جلسات سخنرانی و سمینارهای علمی - انتشار فصلنامه تخصصی پژوهشکده تحت عنوان «هفتین»

- انتشار کتاب و پایان‌نامه‌های مرتبط با امام و انقلاب که تا پایان سال ۱۳۸۲، سی و چهار جلد از این آثار منتشر شده و عناوین دیگری نیز در دست انتشار است.

- راه‌اندازی وب‌روزگرن سایت اینترنتی - تخصصی پژوهشکده به آدرس www.ir-khomeini.org به سه زبان فارسی، انگلیسی و عربی

- راه‌اندازی و نظارت بر تشکیل کتابخانه تخصصی امام خمینی و انقلاب اسلامی در پژوهشکده - حمایت از پایان‌نامه‌های مرتبط با امام و انقلاب در تمام دانشگاههای کشور

- تلاش برای تأسیس کتابخانه تخصصی الکترونیک در این حوزه.

کتابخانه‌ها

کتابخانه علمی - پژوهشی امام خمینی و انقلاب اسلامی همزمان با تأسیس پژوهشکده و با هدف ایجاد زمینه‌های لازم برای پژوهش و آموزش در نظریه‌ها و مسائل انقلاب و اندیشه‌های امام(ره) آغاز به کار کرد.

کتابخانه پژوهشکده در حال حاضر از چهار مجموعه اصلی تشکیل شده است: کتابخانه تخصصی گروه‌های علمی - پژوهشی، کتابخانه تخصصی امام خمینی و انقلاب اسلامی، کتابخانه دیجیتال امام خمینی و انقلاب اسلامی و بخش سمنی - بصری و الکترونیک. این بخشها عبارتند از: امام شامل هفت بخش است. این بخشها عبارتند از: امام خمینی، انقلاب اسلامی، اندیشه سیاسی در اسلام، عرفان اسلامی، فقه و مبانی حقوق، جامعه‌شناسی انقلاب اسلامی و تاریخ انقلاب اسلامی.

در حال حاضر، این پروژه به دلیل کمبود بودجه متوقف شده است. اولین کتابخانه پژوهشکده که همزمان با راه‌اندازی پژوهشکده آغاز به کار کرد، کتابخانه تخصصی گروه‌های پژوهشی و آموزشی است.

در این کتابخانه بیشتر منابع مورد نیاز گروه‌های پژوهشی پژوهشکده شامل گروه‌های علمی - آموزشی، فقه و مبانی حقوق اسلامی، جامعه‌شناسی سیاسی انقلاب اسلامی، تاریخ ایران و انقلاب اسلامی، اندیشه سیاسی در اسلام و عرفان اسلامی گردآوری می‌شود.

این کتابخانه حدود سی و هفت هزار منبع مکتوب شامل کتابها، پایان‌نامه‌ها، اسناد و مدارک، بولتنها، مجموعه مقالات، جزوه‌های آموزشی و... را دربر می‌گیرد.

در حال حاضر سیستم کتابخانه به صورت قفسه باز است و همچنین از سیستم نرم‌افزاری پارس آدرش برای کارهای سازماندهی منابع و امانت‌انها استفاده می‌شود.

موجودی منابع مکتوب این کتابخانه عبارت است از: سی و سه هزار و ۵۵۰ نسخه کتاب فارسی و عربی، هزار و ۹۳۷ نسخه کتاب لاتین، ۷۱ نسخه پایان‌نامه فارسی،

هدف اساسی تأسیس این پژوهشکده، سازماندهی پژوهش‌های بنیادی در باره اندیشه‌های امام خمینی(ره) و بررسی ابعاد مختلف انقلاب اسلامی بوده است

۱۳ نسخه مقاله، ۶۱۸ نسخه اسناد و مدارک علمی و ۲۸ جزوه آموزشی. دومین کتابخانه پژوهشکده، کتابخانه تخصصی امام خمینی(س) و انقلاب اسلامی است که در سال ۱۳۸۰ راه‌اندازی شده است.

این کتابخانه نه هزار و ۵۴۰ نسخه کتاب به زبانهای فارسی و عربی، یک هزار و چهار نسخه کتاب لاتین، ۶۹۹ نسخه پایان‌نامه فارسی، ۲۶۳ نسخه اسناد و مدارک علمی، ۲۲۲ نسخه مقاله، ۶۸ نسخه اسناد و مدارک علمی، ۹۱۵ عنوان نشریه ادواری و ۲۸ نسخه جزوه آموزشی دارد.

کتابخانه دیجیتال امام خمینی و انقلاب اسلامی نیز طراحی است که در زمینه راه‌مانده است. طرح اولیه تشکیل و ایجاد کتابخانه دیجیتال برای بهینه‌سازی اطلاع‌رسانی در سال ۱۳۸۱ مطرح و از سال ۱۳۸۲ در برنامه‌های پژوهشکده گنجانده شد.

تاکنون این بخش از یک سو به ارائه خدمات نرم‌افزاری کتابخانه‌ای، جمع‌آوری منابع نرم‌افزاری، حفاظت و کنترل آنها و ارائه خدمات مربوط به آنها می‌پردازد و از سوی دیگر به تکمیل و بررسی پایگاه کتابخانه به ویژه در حوزه تخصصی امام(ره) و انقلاب در سایت اینترنتی پژوهشکده پرداخته است.

این کتابخانه، در حال حاضر به دلیل مسائل و مشکلات مالی، غیرفعال است.

بخش دیگری با عنوان «واحد سمنی - بصری و الکترونیک» از اواخر سال ۱۳۸۰ در بین این کتابخانه فعالیت می‌کند.

در این بخش سعی شده حتی‌المقدور منابع دیداری - شنیداری و نرم‌افزاری در حوزه امام خمینی و انقلاب اسلامی و همچنین منابع مورد نیاز گروه‌های پژوهشی و آموزشی پژوهشکده تأمین شود.

در این واحد بیش از چهار هزار و ۷۰۰ نسخه نرم‌افزار، دیسکت، فیلم و نوار کاست گردآوری شده است.

علاوه بر این محققان می‌توانند از بانک مقالات فارسی نیز استفاده کنند.

منابع مکتوب و غیرمکتوب کتابخانه‌ها بر اساس نیازهای پنج گروه آموزشی پژوهشکده و حوزه تخصصی امام خمینی(ره) و انقلاب اسلامی تهیه می‌شود.

بخش خطبتهای کتابخانه در تهیه و مجموعه‌سازی منابع با توجه به پیشنهاد و نیاز گروه‌ها و بررسی در جلسات کمیته منابع مشخص می‌شود و پس از تصویب برای تأمین اعتبار به شورای کتابخانه فرستاده می‌شود.

منابع، بر اساس آخرین روشهای رده‌بندی معمول و رایج، فهرست‌نویسی و رده‌بندی شده تا در اختیار مراجعه‌کنندگان قرار گیرد.

همچنین تمامی مراحل امانت، رزرو و تمدید کتاب در کتابخانه به صورت رایانه‌ای صورت می‌گیرد.

در ضمن بخش نشریات کتابخانه پژوهشکده در طبقه بالایی کتابخانه واقع شده که ۱۹۵ عنوان نشریه را مشترک است.

پژوهشنامه

این پژوهشنامه نشریه علمی - تخصصی پژوهشکده امام خمینی(ره) و انقلاب اسلامی است که به صورت فصلنامه منتشر می‌شود.

نخستین شماره این نشریه، همزمان با سیستیم سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی در زمستان ۱۳۷۷ منتشر شد و تاکنون ۲۸ شماره از آن منتشر شده است.

در هر یک از شماره‌های نشریه، متن - علاوه بر مقالات و مطالب علمی دیگر - کتابهای جدید، نشریات، پایان‌نامه‌ها و طرح‌های پژوهشی که درباره امام خمینی

و انقلاب اسلامی نوشته شده، معرفی می‌شود.

انتشارات

در سال ۱۳۸۰ انتشارات پژوهشکده امام خمینی(س) و انقلاب اسلامی زیر نظر معاونت پژوهشی در راستای تحقق اهداف پژوهشکده تأسیس شد. هدف آن انتشار پژوهش‌های مربوط به امام خمینی و انقلاب به منظور امکان استفاده عموم فرهیختگان و پژوهشگران و جامعه علمی کشور از این آثار است. این انتشارات تا پایان سال ۱۳۸۲، سی و چهار جلد

کتاب منتشر کرده که عمدتاً آثار پژوهشی یا پایان‌نامه‌های دوره دکتری و کارشناسی ارشد بوده‌اند.

سایت پژوهشکده

سایت اینترنتی پژوهشکده به سه زبان فارسی، انگلیسی و عربی به آدرس www.ir-khomeini.org است.

در این سایت اهداف و ساختار تشکیلاتی پژوهشکده، گروه‌های آموزشی و پژوهشی و اعضای هیات علمی معرفی شده‌اند و جدیدترین پژوهشها، مقالات علمی منتشر شده در پژوهشکده و در خارج از پژوهشکده در سطح کشور در حوزه مطالعاتی امام و انقلاب لیست می‌شوند.

در ضمن لیست پایان‌نامه‌های دانشجویی در گروه‌های مختلف پژوهشی پژوهشکده و همچنین با عناوین پایان‌نامه‌هایی که از سوی پژوهشکده در دانشگاه‌های مختلف کشور حمایت می‌شوند بر روی سایت قرار می‌گیرد.

ممن کامل مقالات و فصلنامه‌های متن و امکان ارتباط از طریق این سایت به سایتهای مشابه اسلامی و مرتبط با موضوع امام(ره) و انقلاب نیز از دیگر ویژگی‌های این سایت است.

آثار در دست انتشار پژوهشکده

پژوهشکده امام خمینی(ره) و انقلاب اسلامی شش کتاب با همین موضوع در دست انتشار دارد که تا نیمه بهمن ماه جاری به بازار نشر روانه خواهند شد.

اسامی این کتابها عبارت است از:

«اندیشه سیاسی امام خمینی» نوشته دکتر محمدحسین جلیلی، «زندگی نامه سیاسی آیت‌الله طالقانی» نوشته دکتر علی رضا ملامی توفی، «بررسی تطبیقی خودمدریتهی امام خمینی و مدیران نظام آادی...» نوشته دکتر محمود شهیدمطهری، «نوشته قدرت‌الله قربانی، «شناخت اندیشه سیاسی» نوشته دکتر محمدحسین جلیلی و «تحقیق و ترجمه رساله فقه امام خمینی» نوشته زهرا فهرتی.

خاطره؛ اغراق یا واقعیت

گفت و گو با محسن کاظمی در باره ثبت خاطرات انقلاب اسلامی

آناجذ خیز

هر کسی اتفاق، حادثه یا احساسه را با تو چه به پیشینه و دیدگاه خود مشاهده کرده و زمان رویت نیز خاطرمی‌اش را از آن اتفاق یا حادثه براساس لؤیجتهای ذهنی خود تعریف می‌کند. علاوه بر لؤیجتهای ذهنی مسائلی مانند فراموشی و اغراق نیز باعث روایت غیر واقعی خاطره می‌شود. این مسئله در نقل خاطرات روزانه افراد هم وجود دارد. بیشتر آدمها اتفاقات را ازنگو به تعریف می‌کنند که دوست داشتند اتفاق می‌افتاد. بعضی آدمها این مسئله را به عنوان اغراق یا اغماز می‌شنوند و به اندازه‌ای که افراد از نقل خاطرات خود شاد یا لذت‌جوگن می‌شوند، اغراز احساسات نمی‌کنند. این گروه آدمها پذیرفته‌اند که بیشتر افراد در نقل خاطراتشان اغراق می‌کنند.

نقل خاطرات با اغراق یا بدون اغراق، وقتی تنها در زندگی شخصی افراد مطرح است، ادعهای زیادی را دچار اشتباه نمی‌کند و بر سونوشت، زندگی پاینده افراد تاثیر چندانی نمی‌گذارد. اما لؤیجتهای خاطرات دربارهٔ یک حسسه یا انقلاب‌باند، باز هم می‌توان به راحتی این اشتباهات را فراموش کرد؟

کنجتهای مربوطه به دوران انقلاب رامی‌توان در چند گروه تقسیم‌بندی کرد: یک گروه از این کنجتهای ثبت تاریخ شفاهی آن دوران است، بخشی از این گونه تاریخ نیز خاطرات افراد را از دوران انقلاب شامل می‌شود.

کنجتهای خاطرات در دو قالب نوشته می‌شود: خاطره نویسی و خاطره نگاری. در خاطره نویسی نوشتن مطالب کتاب تنها در اختیار نویسنده است و پس از آن زوررات (ژورنالیست‌معمولاً یکروزه که به کتاب میوز چاپ بدهد) یا ه‌اادر خاطره‌نگاری نقش فری که به عنوان مؤلف کتاب نیز وارد جریان نوشتن خاطرات می‌شود بسیار مهم و تاثیر گذار است. او کارگردان این نمایش است. به نظر می‌رسد کنجتهای خاطره‌نگاری در بسیاری مواقع معتبر تر است.

یکی از نویسندگان که پیش از یک دهه است در زمینه انقلاب و بعد از آن تاثیر داشته‌اند فعالیت می‌کنند، محسن کاظمی است. کاظمی از جمله خاطره‌نگاران است که درباره مشکلات کارش دقیق صحبت می‌کند و کمتر از دیگران از معراج کردن این مشکلات فرؤ می‌کند. از وی کنجتهای مانند خاطرات احمد احمد، عثمان‌اب‌رضیه بدیدیچی (ایضا) و شب‌های بی‌مهتاب منتشر شده است. کاظمی فعالیتش را در دفتر انقلاب اسلامی و رسته به حوزه حری و سازمان تبلیغات اسلامی متمرکز کرده است. با او دربارهٔ فعالیتهای این دفتر و مشکلات خاطره‌نگاری انقلاب اسلامی گفت‌وگو کردیم.

فعالیت‌های دفتر انقلاب برای ثبت خاطرات افراد به چه شکل انجام می‌گیرد؟

در ابتدا یک گروه مردمی تشکیل دادیم و به سراغ کسانی رفیم که در زمان انقلاب و بعد ادها و جریانهای سیاسی آن حضور داشته، نقش آفرین بوده و سهمی داشتند. فعالیتها دفتر از این نقطه آغاز شد. بعد به صورت نمایشهای افراد را شناسایی کردیم. یعنی گروه مردمی در میان صحبتشان باه افراد دیگری نیز اشاره می‌کردند. پس از مصاحبه با گروه اولیه به سراغ آن افراد رفیم.

گروه مردمی به کسای پیوند؟

گروه مردمی شامل کسانی مانند آقای کربویی یا موسوی خوئینی‌ها می‌شد. در حقیقت افرادی در این گروه جای داشتند که در زمینه مبارزات و انقلاب

شناخته شده بودند.

بعث دیگری که مطرح می‌شود راضی کردن این افراد برای بیان خاطراتشان است.

پس از شناسایی و توافق دفتر برای انجام مصاحبه با آن افراد، باید فرد برای انجام مصاحبه توجیه می‌شد. بسیاری از افراد از باب ترافع حاضر به مصاحبه نمی‌شدند. بعضی افراد پشیمان شده‌اند. البته این پشیمانی دو گونه دارد، برخی افراد در دوران حضورشان در فعالیتهای مربوط به انقلاب پشیمانند. افراد دیگری نیز هستند که به دلیل مشغله‌های فراوانی که دارند فرصت نمی‌کنند خاطراتشان را بیان کنند. در کنار همه اینها مسائلی نیز وجود دارد که هنوز زمان مطرح شدن آنها رسیده است.

پس افرادی که به سراغشان می‌روید باید حافظه خوبی داشته باشند.

بعضی افراد خاطرات زیادی دارند اما دچار عوسم‌سنسوری می‌شوند. بعضی دیگر حافظه‌شان تحلیل رفته است. عده‌ای دیگر خاطرات زیادی دارند و این خاطرات به سخی زیاد است که ذهنشان با مشکل کثرت حوادث روبه روست. به همین علت انجام مصاحبه‌ها با یک فرآیند طولانی است. مثلاً آقای محتمندی در اتفاقات زیادی حضور داشته است و حافظه خوبی نیز دارد. به همین علت مصاحبه‌اش مدت زیادی طول کشیده و هنوز به پایان نرسیده است.

برخی افراد نیز در دوره‌ای خاص مسئولتهای زیادی دارند و در دوره دیگر حضورشان کم‌رنگ می‌شود. کاهای منتظر می‌شویم تا دوره مسئولیت فرد به پایان برسد بعد مصاحبه می‌رویم.

مصاحبه‌ها به چه شکلی صورت می‌گیرد؟

مصاحبه‌ها به دو شکل انجام می‌شود. کاهای مصاحبه‌گر، مستحق و تدوین‌گر یکی است و گاه سه نفر در تهیه مواد اولیه یک کتاب با هم همکاری می‌کنند. ولی وقتی همه کارهای مصاحبه را یک نفر انجام می‌دهد، نتیجه بهتری حاصل می‌شود.

بتر یا بدتر بودن شکل مصاحبه به پروژه در دست انجام بر نمی‌گردد؟

همینطور است. شکل انجام مصاحبه با این موضوع نیز رابطه دارد. بگذارید یک تقسیم‌بندی دیگر از کار ارائه‌دهم. ما دو نوع کتاب می‌نویسیم. موضوع برخی کتابها با توجه به یک رویداد، تعیین می‌شود. در این کتابها مصاحبه‌ها با چند نفر انجام می‌شود و افراد به صورت تیمی فعالیت می‌کنند و در نهایت یک نفر کتاب را می‌نویسد. مصاحبه برای بعضی کتابها نیز فقط با یک نفر انجام می‌گیرد. البته این در مواردی است که آن فرد، نقش حساسی در رویدادها داشته باشد. کاهای نیز با افراد مختلف به صورت یک نفره مصاحبه کرده‌ایم و بعد از چند مصاحبه یک قسمت از رویداد را که افراد زیادی درباره‌اش صحبت کرده‌اند گردآوری کرده‌ایم.

بعد از انجام مصاحبه اولیه چه اقداماتی انجام می‌شود؟

همیشه تلاش می‌کنیم کسانی برای مصاحبه فرستاده شویم که حقایق را از افراد پیر بسند و بتوانند با ظرافتهای خاصی فرد را وادار به راست‌گویی کنند

بعد از اینکه مصاحبه‌گر دوباره مصاحبه‌اش را گوش می‌دهد، با سؤالات جدید سراغ مصاحبه‌شونده می‌رود. پس از آن نیز کار عنوان‌بندی و ویش‌برداری انجام می‌شود. قسمت دیگری از کار نیز مربوط به «گوش‌سازی» اتفاقات یا افراد است.

هدف اولیه‌ای که برای ثبت خاطرات عنوان‌شد، چه بود؟

اگر کتاب خاطرات افراد تهیه نشود، یک منبع را از دست داده‌ایم و با انتشار کتاب آن را به دست آورده‌ایم. ما برای خودمان یک رسالت تاریخی قائل هستیم و به نظر داریم که انقلاب را نظری که بوده و هست نشان دهیم. انقلاب در حالی ایده‌آل شکل گرفته ولی در یک بستر واقعی مطرح شدن آنها رسیده است.

معبی، رضا مختار

شناخته می‌شود. ما می‌خواهیم آن بستر را مشخص کرده و برای خوانندگان، تاریخ را روایت کنیم. در این کار نیز به اینکه منابع حزبی و گروهی افراد چه چیزهای بوده، توجهی نداریم.

در عمل چندتر موفق هستید؟

محدودیتهایی وجود دارد ولی ما نشانمان را می‌کنیم. در بسیاری از موارد خود افراد نیز مایل نیستند درباره کارهایی که انجام داده‌اند حرفی بزنند، این طور نیست؟

درست است. اما ما شیوه‌های مختلف با آنها صحبت می‌کنیم. خیلی از افراد یا عده اینکه مصاحبه‌شان پس از فوششان منتشر خواهد شد، حاضر به گفت‌وگو می‌شوند. مسئله‌ای به نام شرط‌بندی نیز در این میان وجود دارد. در بعضی شرایط، برخی خاطرات مربوط به اتفاقات با افراد خاص را نمی‌توان مطرح کرد.

از چه راههایی می‌توان خاطرات واقعی را از غیر واقعی تشخیص داد؟

بعضی افراد در طول مصاحبه کم‌کم خودشان بر خلاف گفته قبلی شان حرف می‌زنند و اینجا وظیفه مصاحبه‌گر است که سره را از ناسره تشخیص دهد. در بعضی مصاحبه‌ها، افراد یا حتی دربارهٔ انقلاب حرف می‌زنند که گویی انقلاب حول محور آنها رخ داده است. راه دیگر این است که فقط به خاطرات فرد بسنده نکرد، به عنوان مثال فرد ممکن است خودش را به عنوان قهرمان یک رویداد معرفی کند. به همین علت مصاحبه‌گر باید با افراد دیگری که در آن رویداد حضور داشته‌اند مصاحبه کند. از تاریخ کنسی استفاده کند یا به سراغ اسناد مربوط به آن رویداد برود. ممکن است محقق بتواند به فرد ثابت کند که تاریخ را اشتباه روایت می‌کند. اما کاهای مصاحبه‌شونده مستندات تاریخی را نمی‌پذیرد در این مواقع با نوشتن پاروئی و پیوست سعی می‌کنیم ابهامات تاریخی به وجود نیاید ولی نمی‌توانیم حرفی را که مصاحبه‌شونده گفته است، عوض کنیم.

بسیاری از خوانندگان بدنه اصلی کتاب را می‌خوانند

اما نگاهی به پاروئی‌ها و پیوسته‌ها نمی‌اندازند.

محقق حتماً پاروئی را نیز می‌خواند. نوشتن خاطره افراد اصلاً کار ساده‌ای نیست. من الان چهار سال است که مشغول نوشتن خاطرات روزانه‌ی هستم ولی برای جلب اعتماد خواننده‌ام تا وقتی مطمئن نشوم کتاب کامل است، آن را چاپ نمی‌کنم. برای جلب اعتماد خواننده باید تحقیق کرد. در حال حاضر کتاب «خاطرات احمد احمد» به چاپ رسیده است.

خرید یک کتاب از سوی سازمانها باعث چاپهای متعدد از آن کتاب نمی‌شود؟

انتشارت سورمه هرچنین حرکتی را انجام نمی‌دهد. برای تیارای روزنامه‌ها و مطبوعات کتاب می‌فرستد و به ما که مؤلف هستیم هم پنج جلد از آن کتاب راه‌دیه می‌دهد.

تاکون برپان پیش آمده که در چاپهای بعدی یک کتاب اطلاعات تازه‌ای اضافه کنید؟

درست است که ما خاطرات را منتشر می‌کنیم ولی ممکن است بعضی کتابها در چاپهای بعدی کتاب شوند یعنی پاروئی‌ها و پیوسته‌ها به کتاب اضافه شود. مثلاً در کتاب «خاطرات احمد احمد» اشتباهی را مرتکب شده بودم که پس از چاپ کتاب، اطلاعات جدیدی در اختیار قرار گرفت و در چاپهای بعدی، آنها را به کتاب افزودم.

مشکلات خاطره‌نگویی یا خاطره‌نویسی در رویدادهایی مانند انقلاب چیست؟

بزرگترین مشکل، اغراق در گفته‌ها است. خاطره‌نگاری یک کار پژوهشی است. بعضی مواقع افراد خاطرات را به شیوه‌ای خودمختور نقل می‌دهند. اینجا وظیفه چاپ‌سورت یک قهرمان نشان می‌دهد. اینجا وظیفه خاطر‌نگار است که کار پژوهشی انجام دهد و درست را از نادرست جدا کند.

اعمال نظر شخصی مصاحبه‌کنندگان چگونه ممکن است فرد در طول مصاحبه شسته یا مرموب مصاحبه‌شونده شود و آن وقت مصاحبه شکل دیگری پیدا کند؟

ما در دفتر یک حرکت روبه رشد داشته‌ایم. تلاش دفتر بر کسای برای مصاحبه فرستاده‌شوند که حقایق افراد را در شخصیشان را در طول مصاحبه اعمال کنند. البته ماوردی هم بوده که افراد اعمال نظر کرده‌اند. همیشه تلاش می‌شود کسای برای مصاحبه فرستاده‌شوند که حقایق افراد را درست و بی‌توانند با ظرافتهای خاصی فرد را وادار به راست‌گویی کنند و شسته مصاحبه‌شونده نشوند.

بعد از انجام مصاحبه، کار کارشناسی هم روی کتابها انجام می‌شود؟

بله. با افرادی که درباره مسائل مطرح شده اطلاعات کافی دارند کتاب را مطالعه می‌کنند تا نقصی نداشته‌باشد.

ممکن است در طول این کارشناسی، قسمتهای از خاطرات حذف شود؟

کار کارشناسی، علمی است.

مظنون‌دان را از زاویه علمی چیست؟

فرد کارشناس سندهای تاریخی را با گفته‌ها مطابقت می‌دهد تا در صورت لزوم با دیگر با شخصیت گفت‌وگو شود. در غیر این صورت پاروئی یا پیوسته‌ها به مطلب اضافه می‌شود، البته به هر حال در هر کاری محدودیتهایی وجود دارد. مخصوصاً در این کار که مستقیماً به انقلاب برمی‌گردد. نقل بعضی خاطرات در شرایط خاص ممکن است و بعضی دیگر را در همین شرایط نباید نقل کرد.

شما کار سفارشی هم می‌تول می‌کنید؟

در حالت کلی نه، ولی کتاب «مجلس دانشجویی نیز یوسفارشی بود» بقیه مصاحبه‌ها را توچه به شرایط تاریخی انجام گرفته و می‌گیرد.

مورخ جدید شماره ۱۸
شنبه ۸ بهمن ۱۳۹۳
خوارش / ۸۷

ناشران نامرئی

گزارشی درباره حضور ناشران غیر فعال(۱)

آذر اسی

۱

پنج سال یا بیشتر است که کارشنز را داخل کیفش گذاشته، عیونش از روی سمت چپ سینه اش چسبیده است و یاد گرفته هر جا که لازم باشد کارتش را در از آورده، نهایش را یاد کند و عیونش را به همه اعلام کند.

یک روز صبح بدون برنامه یوزی قبلی از جایی سر در آورد که هیچ بندی با آنجا نداشت. شاید درو قبل، یک دوست یا آشنا که باغی همیشه یاد گرفته بود که خیرش زود بیدار شود و قبل از همه پشت در اتاق بایستد تا «تغر اول» باشد، آن روز صبح هم تغر اول شد ولی بعد از اول شدن، نه می دانست در کدام سلفه اول شده، نه خیر دانست باید به‌خاطر این «اول» شدن چه کارهایی انجام دهد.

بعد همان دوست و آشنایی که راهنمایی اش کرده بود تا تغر اول شود از امیزاتی که داشتن این کارت و عیون برایش به همراء می آورد، خیردارش کرد و او هم یاد گرفت که هر روز صبح به آفاره ارشاد شهرستان محل زندگی اش سرزند، تا گاهی هم سرغای از وزارت ارشاد بگذرد تا از امیزات جدیدی که به ناشران اختصاص داده می شود، خبری بگیرد و او سالهاست که عیون ناشر را یاد می کند. اما یک ناشر نامرئی است، ناشری که سالهاست از امکانات دولتی و عیونش استفاده کرده اما هیچ بازدهی نداشته است.

۲

راهنمای ناشران و کتابفروشان را که در سال ۸۳ به چاپ رسیده است بازی کم، در مقدمه آن نوشته شده، بخش اول این کتاب شامل فهرست و مشخصات ناشران کشور است، این بخش ناشرانی را در بر می گیرد که در فاصله سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۲ حداقل یک کتاب منتشر کرده‌اند و مشخصات کتاب آنها به همراه نام و نشانشان در بانک اطلاعات تهیه کتاب وارد شده است.

بخش دیگری از این مقدمه آمده است، در فاصله سالهای ۸۰ تا ۸۲ تعداد ۶۵۵۸ ناشر در بانک اطلاعاتی خانه کتاب ثبت شده است. برخی از این تعداد ناشران حرفه‌ای نیستند و بعضی دیگر نیز فاقد اطلاعات هستند و با اطلاعات موجود درباره آنها اشتباه است. در یک تقسیم‌بندی کلی از وضعیت اطلاعات ناشران می توان آنها را به سه گروه زیر تقسیم کرد:

۱- ناشران دارای اطلاعات کامل: صبح، ۳۳۲۲ ناشر
۲- ناشران فاقد اطلاعات قطعی شده، ۲۷۷ ناشر
۳- ناشران فاقد اطلاعات با دارای اطلاعات اشتباه، ۸۲۷ مورد.

در صحنه ۳۱۰ این کتاب اطلاعات مربوط به آخرین ناشر کشور شماره ۳۷۱ نوشته شده است. اولین ناشری که اطلاعات مربوط به آن نوشته شده است، «آب» و آخرین ناشران اشفات میونس است.

در این کتاب که نظنر می رود، کتاب کاملی باشد و دست کم اطلاعات دقیقی از تعداد ناشران در آن درج شده باشد، تعداد ناشران ۳۷۱ مورد ثبت شده است.

در حالی که افراد آگاه به بازار نشر، آنها که عیونهای دولتی دارند و دیگران، تعداد ناشران را هشت تا نه هزار مورد می کنند. حتی در مقدمه این کتاب اشاره شده که فقط اطلاعات ناشرانی در این راهنما آمده که در سالهای ۸۰ تا ۸۲ دست کم یک کتاب چاپ کرده‌اند. با این مقدمه می توان برداشت کرد که در حال حاضر حدود ۲۲۰۰ ناشر

داریم که در این سالها حتی یک کتاب هم چاپ نکرده‌اند. با این حساب حدود ۲۲ درصد از ناشران ما در طول سالهای متناهی فقط شماره پروانه نشرشان را حفظ کرده‌اند. در این

شرایط چگونگی می توان تصور کرد بحث ناشران حرفه‌ای و ناشران غیر فعال به‌طور مشخص در سالهاها و نهادهای مربوط به این حوزه صورت گرفته است؟

۳

اولین قدم برای چاپ کتاب، گرفتن پروانه نشر است. چابخانه‌ها بدون دیدن پروانه نشر، کتاب کسی را چاپ نمی‌کنند. به نظر می‌رسد اولین روزنه‌ای که محل ورود افراد ناآگاه و بی‌سواد نسبت به مسائل نشر به این حوزه است، شرایطی است که مظالمیان پروانه نشر باید داشته باشند. این شرایط که در هشت دسته تقسیم‌بندی شده‌اند، عبارتند از: نامتخصصی، جمهوری اسلامی ایران، نداشتن سوره عقیدت، پیشینه فکری مؤثر به تأیید مراجع قیودظ و برقررداری از حسن شهرت، منحصر نبودن علم و دانشکنگی به طلب و تقصیر، دارا بودن ۲۵ سال سن و متأهل بودن، انجام خدمت وظیفه عمومی و یا ارائه برگ معافیت دائم، داشتن امکانات کافی مناسب و تشخیص وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، داشتن مدرک کارشناسی یا معادل آن با تشخیص مراجع قیودظ و صلاحیت علمی و تخصصی یا تجارب کافی مناسب با موضوع (رای قضایی مراجع کت مظلوم)، هشت مورد دیگر شده شرایط هستند که فرد باید برای گرفتن پروانه نشر داشته باشد، و به نظر نمی‌رسد این شرایط ملایمی برای تأیید سلفه فرهنگی فرد باشد. البته در زیر عنوان «مجهزهای درخواست پروانه نشر» در کتاب راهنمای اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان تهران نوشته شده است: «خلاصه سوابق فعالیتهای فرهنگی انتشاراتی و بعضی از افرادی که برای گرفتن مجوز به این اداره مراجعه کرده‌اند حرفهای دیگری می‌زند. بسیاری از آنها معتمدان زمان گرفتن پروانه نشر این مسئله که سلفه فعالیتهای فرهنگی فرد در چه حدی است، اهمیت چندانی ندارد و تنها گریختگی که در این زمینه از افراد صورت می‌گیرد، توسط تصدیبه ناشران و کتابفروشان انجام می‌شود.

همچنین پروانه نشر از سوی اداره ارشاد هر شهرستان به متقاضیان داده می‌شود و در این میان، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در عمل پروانه نشر صادر نمی‌کند. افراد و سازمانهای آگاه به مسائل مربوط به ناشران غیر فعال چند دسته‌اند؛ ناشرانی که سالهاست در حوزه نشر فعالیت می‌کنند، انجادهی ناشران و کتابفروشان، آفاره کتاب و کتابخوانی، آفاره ارشاد و در نهایت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، گروه‌های اطلاعات کاملی در این باره تهیه نمی‌کند، باید نظر تمام گروه‌هایی که عیونشان ذکر شد آورده شود ولی به چند دلیل معلوم و هوار دلیل مجهول، بعضی سازمانها در این زمینه همکاری نمی‌کنند، وظیفی که به هر حال گفتنشاز بهتر از گفتنشاز است، بیان نمی‌شود یکی عدم اطلاع مدیر اداره اش را بپایه حرف نزد می‌کند، دیگری با توجه به موقعیتش نمی‌خواهد باعث آزردهی کسی شود... و قسمه این گفتنها و پنهان کردنها اقتدر ادامه پیدا می‌کند تا روزی که دیگر کسی نتواند که بگوید.

جلال فقیه هاشمی، معاون انجادهی ناشران و کتابفروشان و مدیر انتشارات روزنیان از ناشران قدیمی و از جمله کسانی است که در این باره صحبت می‌کند، امیدواریم در ادامه این گزارش و در شماره‌های بعد بتوانیم صحبتها و نظرات دیگر ناشران قدیمی و نهادهای مربوط به این امر را نیز چاپ کنیم.

۴

حال حاضر حدود هشت هزار ناشر داریم. این رقم با توجه به شمارگان کتابها و تعداد کتابخوانها بسیار غیر عادی و نامتناسب است.
بخشی از مشکل حضور ناشران غیر فعال به شرایط محدود پروانه برمی گردد. در زمان محدود پروانه نشر، از فرد متقاضی، برکه سوو پیشینه گرفته می‌شود ولی کسی از اخلاق فردی و اجتماعی او خبر ندارد. ما گنگان برای کاری که انجام می‌دهیم، اینو تونستیم اما کسی را که حواله معاونت نشر یا برکه تصفه ارشاد ما جعل می‌کنند، چه می‌توان نامید؟ پیشترین اعتراض در رابطه با این امر است که نشر باید یک مثل درجه اول، به حساب بیاید نه اینکه فرد در کل مشاغل دیگر، صرف اینکه لیسنس دارد یا بدیا سال گذشته متأهل بوده، بتواند جواز نشر دریافت کند.

البته استنادل محکمگی هم از سوی ارشاد وجود دارد که اگر کسی می‌خواهد کتاب چاپ کند، نمی‌توانیم اجازه ندهیم!

به نظر من راعش این است که نشر را به عنوان یک کار درجه اول بشناسند و به هر کسی جواز نشر داده نشود. برای پیگیری انجادهی ناشران، در حال حاضر هر کس که بخواد مجوز بگیرد، باید اطلاعاتی درباره تولید کتاب داشته باشد و کافی بودن این اطلاعات نیز باید توسط این انجاده تأیید شود. بعضی مواقع با افرادی رویه‌رو می‌شویم که بسیار بد برخورد می‌کنند و پوزندگی هم با نشر ندارند. اگرچه ممکن است اطلاعاتشان درباره تولید کتاب کافی باشد، ناشر غیر فعال ظاهر آزرده به بازار نشر وارد نمی‌کند. فقط آبر ناشران یا بالا می‌برد. مشکل که آنها ایجاد می‌کنند، گرفتن امکانات و فعالیت بگردن است. این مسله هم خیلی آشکار است. افرادی که منظوری از نشر وارد این مجوز می‌شوند، در زمان گرفتن جواز نشر، نشانی مشخصی از محل زندگی خود ارائه نمی‌دهند و بعد از گرفتن کاغذ دولتی تا گهاان غیب می‌شوند.

در بیشتر کشورهای دنیا دولتها به امر نشر کمک می‌کنند اما کتکل کتبی کند در ایران، از جمله دلایل اصلی وجود ناشران غیر فعال است. وقتی کسی امکان نشر را می‌گیرد و در راه دیگری صرف می‌کند، به ناشران واقعی هم نفعه می‌زند. نشر برای ناشران قدیمی حرمی دارد که این حرکت، این حرمت شکسته می‌شود.

به نظر می‌رسد شکل کمکهای دولتی می‌تواند تغییر می‌تواند یا خرید کتاب از ناشران و افرادی آن به کتابخانه‌های عمومی، به امکان راه‌اندازی کتابفروشی در خانه مسکونی و ایجاد اولین کتابخانه‌ها در مطور کل به امر نشر کمک کند.

همچنین به نظر می‌رسد ملایک تولید چهار کتاب در سال، برای تمدید پروانه نشر ناشران صحیح نباشد، اگر هم ناشران با نشر چهار عنوان کتاب در سال اقدام می‌کنند، ناشران با نشر چهار عنوان کتاب در سال نمی‌توانند امر را معاش کنند. از سوی دیگر، باید مشخصات کیفیی کتاب نیز مورد بررسی قرار گیرد تا بتوانیم قضاوت درستی برای تمدید یا عدم تمدید پروانه داشته باشیم.

نامتناسب و غیر عادی

جلال فقیه هاشمی:

بادم می‌آید وقتی مسئله جواز نشر مطرح شد، ناشران قدیمی نسبت به آن اعتراض کردند و در واقع هیچ ناشری میلی به گرفتن جواز نداشت شده بود به همین دلیل نشر به‌صورت اجباری مطرح شده بود و به همین دلیل ناشران تمایلی به گرفتن جواز نشر نداشتند.سپس از مدتی که این کار به عنوان یک عمل قانونمند جایگاه خود را یافت و ناشران قبول کردند که این مسئله راهی است برای کنترل ارشاد بر امر نشر و آمارگیریها، ناشران قدیمی هم مخالفتی نکردند. به‌ویژه آنکه چابخانه‌ها نیز بدون دیدن جواز نشر، از کسی سفارش نمی‌گرفتند.

بعد از اجباری شدن گرفتن پروانه نشر، دولت کمکهای را به‌منظور رشد فعالیت ناشران ارائه کرد.

کسی را که حواله تعاونی نشر یا برکه تصفیه ار ناشران اجمل می‌کنند، چه می‌توان نامید؟

این کمکها در ابتدا غیر از ارائه کاغذ، در زمینه زیکنه، وام برای تولید، اجاره به شرط تملیک و دیگر فعالیتها نیز بود. این کمکها باعث شد افرادی که پیش از این فعالیتهای تجاری دیگری داشتند، به سمت بازار نشر هجوم بیاورند. در آن شرایط، بعضاً مدیران ارشاد از شکل گرفتن تیربویی در مقابل انجادهی ناشران و کتابفروشان ناراضی نبودند اما این دوران کوتاه بود و بعد از آن، ارشاد و انجادهی همکاری نزدیک ای‌هم داشتند.

ناشرانی که در آن سالها پروانه نشر گرفتند و دست‌نشدند، اول افراد مایله‌منوی بودند که وارد این حوزه شدند و بعضی هاشان فعالیتهای خوبی نیز انجام دادند و متداگام هم شدند. اما ساختار بارزهای این انحصاس امکانات ملی به ناشران، حاشتی را به فکر حضور در این حوزه انداخت که هیچ اطلاعاتی نسبت به نشر و کتاب نداشتند. حضور افراد در ابتدا به این شدت نبود متنها این افراد کم‌کم همدیگر را خیر کردند و کار به جایی رسید که در

آرزوهای بزرگ

کتاب و دانشگاه (۱).....

گلی مقبیه

هنوز یک سال از عمر آن نگذشته است. در استفاده سال ۱۳۸۳ آغاز به کار کرده اما آرزوهای بزرگی دارد

ذکر اولیه انجمن فرهنگی ناشران کتاب دانشگاهی در نمایشگاه بین‌المللی کتاب سال ۱۳۸۳ مطرح شد. در این نمایشگاه تعدادی از ناشران کتابهای دانشگاهی به منظور ایجاد انجمنی برای این صنف جمع کردند، تا اینکه بالاخره در استفاده سال گذشته، این انجمن رسمیت یافت.

این انجمن را از آغاز تاکنون پرسی کتیب به همین منظور با مهندس محمدرضا حامنی، مدیرمسئول انجمن فرهنگی ناشران کتاب دانشگاهی گفت‌وگو کرده‌ایم که گزارشی از آن را می‌خوانیم.

لزوم تأسیس انجمن

در آستانه این انجمن آمده است: «حوزه کتاب به عنوان یکی از مهم‌ترین و مؤثرترین زیرساخت‌های فرهنگی در دو دهه اخیر با تحولات مهم توسعه اجتماعی و فرهنگی جامعه ما همراه گردیده و این نمود باعث شده تشکیل انجمنی جدید در عرصه

سیاست‌گذاری فرهنگی شده است. فرایند تخصصی شدن و ایجاد سازمان حرفه‌ای نشر و تلاش مشترک برای تشکیل نظام و نهادهای آموزشی پژوهشی آن از یک سو و فراهم کردن زمینه ایجاد همفکری و همسویی میان ناشران دانشگاهی و اصیابت و حمایت از حقوق ایشان در عرصه‌های علمی و فرهنگی، ملی و بین‌المللی از سوی دیگر، شماری از ناشران را بر آن داشته تا انجمن فرهنگی ناشران کتاب دانشگاهی را تأسیس نمایند.»

خواندن بخشهایی از مقدمه آساننامه انجمن و دانستن این موضوع که تعداد ناشران خصوصی کتابهای دانشگاهی و چاپ این کتابها رو به رشد است، اهمیت وجود انجمنی برای مدیریت و نظم بخشیدن به این گروه از ناشران را همچون گروه‌های دیگر مثل گروه کودک و نوجوان و... برای ما شفاف می‌کند.

محمدرضا حامنی درباره چگونگی تشکیل این انجمن توضیح می‌دهد: «پس از مذاکره‌هایی که

در نمایشگاه کتاب سال ۱۳۸۲ انجام شد، آساننامه

انجمن را کمیته‌ای متشکل از پانزده ناشر دانشگاهی و با مشارکت حدود پنجاه ناشر دیگر تنظیم کردند.

از اسفند سال گذشته تاکنون، این انجمن حدود ۳۰ عضو رسمی پیدا کرده و تعداد دیگری از ناشران نیز تقاضای عضویت داده‌اند که در حال بررسی است.» وی ادامه می‌دهد: «نشر دانشگاهی در کشور ما حدود هفتادسال قدمت دارد، یعنی از زمان چاپ نخستین کتاب در دانشگاه تهران!

قبل از وقوع انقلاب ۱۳۵۷ ما ناشر خصوصی در حوزه نشر دانشگاهی نداشیم و عموماً چاپ این گونه کتابها توسط خود دانشگاهها صورت می‌گرفت. پس از

انقلاب و تعطیلی موقت دانشگاهها، با تأسیس مرکز نشر دانشگاهی و آغاز نهضت ترجمه کتاب توسط اساتید، فعالیت در حوزه نشر دانشگاهی نیز گسترده شد و کم‌کم بخش خصوصی نیز آغاز به کار کرد به طوری که در حال حاضر حدود ۲۰۰ ناشر خصوصی در حوزه نشر کتاب دانشگاهی فعالیت می‌کنند.»

وی معتقد است: «بخش عمده‌ای از فعالیت ناشران کشور به چاپ و نشر کتاب دانشگاهی برمی‌گردد،

ایران در بین کشورهای همجوار خود، در چاپ کتابهای علمی به زبان بومی منحصر به فرد است. با توجه به این مسائل، انجمن فرهنگی ناشران کتاب دانشگاهی سعی دارد جایگاه کتاب دانشگاهی در حوزه نشر کشور را معرفی کند.»

حامنی می‌گوید: «در میان موضوعهای مختلف، ناشران خصوصی حوزه نشر دانشگاهی بیشتر در رشته پزشکی فعالیت می‌کنند و شاید علت آن است کتابهای خارجی و یا انعکاس تقریبی رشته پزشکی دانشگاههای سراسری باشد. اما در موضوعها و رشته‌های دیگر، ناشران دولتی، مانند مرکز نشر دانشگاهی، جهاد دانشگاهی، سمت و... فعالیت گسترده‌ای دارند.»

وی ادامه می‌دهد: «با توجه به برنامه چهارم توسعه، دولت پیش‌بینی کرده است که قسمت عمده کارها به بخش خصوصی واگذار شود. انجمن سعی دارد تا راه انتقال نشر کتابهای دانشگاهی از بخش دولتی به خصوصی را همسو کند. با اینکه ارتباطی میان ناشران دولتی و خصوصی در انجام پروژه‌های مشترک باشد.»

هدف اصلی فعالیتها

اهداف انجمن فرهنگی ناشران کتابهای دانشگاهی را به صورت مختصر می‌توان اینگونه بیان کرد:

عکس: اسدالله خراسانی

حامنی: در یک‌سال گذشته

بیشتر به دنبال به رسمیت شناخته شدن انجمن و معرفی جایگاه کتاب دانشگاهی بوده‌ایم

-ارتقای سطح علمی و کیفی کتابهای دانشگاهی به منظور ارتقای سطح آگاهی مخاطبان.
-پژوهش و مطالعه درباره مسائل و معضلات مربوط به تولید، چاپ و نشر کتابهای دانشگاهی با استفاده از نظرسنجی، آندیشمنان و صاحب‌نظران و نیز ارائه پیشنهادها سازنده به دست‌اندرکاران.
-اقدام در جهت تسهیل و تقویت مبادلات فرهنگی به ویژه مبادلات کتاب در سطح داخلی و بین‌المللی به روشهای گوناگون از جمله ایجاد و برپایی نمایشگاه کتاب و محصولات فرهنگی در داخل و خارج کشور و نیز فراهم کردن شرایط مناسب برای حضور فعال اعضا در نمایشگاهها.

- ایجاد بانک اطلاعاتی در تمام ابعاد آموزشی مربوط به نشر و خدمات وابسته به تبادل اطلاعات

و تجربیات، به منظور افزایش دانش فنی و مهارتهای حرفه‌ای ناشران دانشگاهی.
-اهدای مجموعه‌های کتابخانه‌ای به کتابخانه‌های دانشگاهها و مراکز علمی - پژوهشی کشور و سایر اشخاص حقیقی یا حقوقی به ویژه در مناطق محروم به مناسبتهای مختلف.

-انتخاب و معرفی کتابهای برتر و اهدای جایزه به ناشران، نویسندگان، مترجمان، ویراستاران و تصویرگران برای تولید آثار بهتر.

-اقدام به تشکیل دوره‌های کوتاه‌مدت آزاد فرهنگی مورد نیاز اعضا در زمینه تولید، چاپ و نشر و... به منظور بالا بردن اطلاعات و آگاهی آنان از ارائه روشهای بهتر.

-اقدام برای رفع اختلافات حرفه‌ای احتمالی میان اعضای انجمن از جمله از طریق حکمیت و داوری مرضی‌الطرفین و...

-ارتقای سطح علمی و کیفی، ایجاد بانک اطلاعاتی، معرفی کتابهای برتر، کمیته حل اختلاف، برگزاری دوره‌های آموزشی و... همگی کارهایی است که اگر در حوزه نشر دانشگاهی به‌ثمر برسد، این حوزه نیز از جهت اطلاع‌رسانی و ساماندهی تکمیل خواهد شد اما...

محمدرضا حامنی درباره اهداف انجمن که هنوز محقق نشده‌اند، توضیح می‌دهد: «درباره بانک اطلاعاتی ناشران دانشگاهی باید بگویم حدود ۱۵۰ تا ۲۰۰ ناشر دانشگاهی را شناسایی کرده‌ایم که این کار هنوز هم ادامه دارد و در آینده‌ای نزدیک، این اطلاعات بر روی وب‌سایت انجمن قرار خواهد گرفت.»

وی ادامه می‌دهد: «حامنی، در این یک‌سال که انجمن آغاز به کار کرده است، ما بیشتر به دنبال به رسمیت شناخته شدن انجمن و معرفی جایگاه کتاب دانشگاهی بوده‌ایم.

ما حتی برای توجیه همکاران خودمان یعنی ناشران خصوصی نیز برای عضویت در انجمن با مشکل روبرو هستیم. قطعاً وقتی این گونه مشکلات برطرف نشود، اهداف انجمن در حد حرف باقی خواهد ماند. انجمن از ابتدای سال تاکنون، پانزده جلسه برگزار کرده است. در این جلسات، تصمیم گرفته شده معاونی ناشران دانشگاهی تأسیس شود که کارهای اولیه آن نیز انجام شده است. او اهداف این معاونی از راه خدمات در زمینه کاغذ خارجی و برگزاری نمایشگاه تخصصی کتاب دانشگاهی است.

ایشه انجمن در حال حاضر با همکاری وزارت ارشاد کاغذ ایرانی به ناشران دانشگاهی می‌دهد. اما به دلیل کیفیت پایین این نوع کاغذ، مورد استقبال ناشران قرار نگرفته است.»

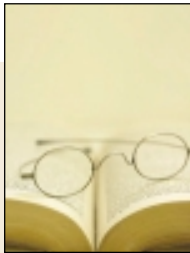
او تأکید می‌کند: «ما در ابتدای راه با تمام ناشران دانشگاهی، چه دولتی و چه خصوصی برای پوستن به انجمن همکاری کنانیه کرده‌ایم اما در مجموع، انجمن فرهنگی ناشران کتاب دانشگاهی دارای اهداف بلندمدت است.»

جایگاه نشر دانشگاهی

ناشر دانشگاهی به‌موسسه و باشرکتی اطلاق می‌شود که تمام یا بخشی از انتشارات آن در زمینه کتابهای دانشگاهی باشد. این تعریفی است از ناشر دانشگاهی که در این نامه عضویت انجمن آمده است.
محمدرضا حامنی درباره وضعیت کتابهای دانشگاهی می‌گوید: «عمر کتابهای عمومی خیلی طولانی نیست اما هنوز هم می‌توان در کتابخانه‌های تخصصی یا کتابخانه‌های دانشگاهی، کتابهای مربوط به ۷۰-۸۰ سال پیش را پیدا کرد.»

دوره جدید شماره ۱۸
ششپه‌مین ۱۳۸۳
گزارش ۹/

وی درباره فروش و وضعیت تجاری کتابهای دانشگاهی می‌گوید: «درست است که دانشجویان مجبور به خرید کتابهای دانشگاهی هستند اما وضعیت فروش کتابهای دانشگاهی خیلی بهتر از حوزه‌های دیگر نیست. کتاب دانشگاهی تنها زمانی خوب فروش می‌کند که به عنوان منبع درسی توسط اساتید دانشگاهها معرفی شود. مگر هر ناشر چند کتاب را چاپ می‌کند که به عنوان منبع درسی اعلام شده است؟»

وی پیشنهاد می‌کند: «بهتر است اساتید دانشگاهها به جای جزوه‌دان، از کتابهای مربوط به آن رشته استفاده کنند یا اینکه همان دست‌نوشته را به کتاب تبدیل کنند تا بازار نشر دانشگاهی تیز رونق بگیرد.»

یک پیشنهاد...

حامنی معتقد است: «اگر به آمار فارغ‌التحصیلان دانشگاهها توجه کنیم، متوجه آنبوه کثیر مخاطبان کتاب دانشگاهی می‌شویم. شاید این نتیجه‌گیری خیلی کلی باشد اما اگر به ناشران و کتابهای دانشگاهی توجه شود، به نظر عقیمه‌ای از کتابخوان توجع شده است. ابوی می‌افزاید: «در گذشته‌های عمومی، با کتاب دانشگاهی وجود ندارد یا تعداد آن خیلی کم است. حتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، خرید کتاب از ناشران دانشگاهی را ردسید خرید خود ندارد. شاید تصور عموم این باشد که کتاب دانشگاهی را باید در کتابخانه دانشگاهها یافت اما واقعیت این است که اگر کتاب دانشگاهی به کتابخانه‌های عمومی راه یابد، اولاً دانشجویان شهرستانی به راحتی به کتابهای مورد نظرشان دسترسی پیدا می‌کنند. ثانیاً فارغ‌التحصیلان دانشگاهی که به دنبال یافتن منابع جدید رشته‌هایشان به کتابخانه‌های عمومی مراجعه می‌کنند، شتوق می‌شوند به سراغ موضوعات دیگر کتابها نیز بروند. این امر به مرور زمان باعث رونق کتابخوانی می‌شود.

ما برای خرید پیشنهاد حضور یک نماینده از سوی انجمن در کمیته خرید کتاب را برای خرید کتاب از ناشران دانشگاه به وزارت ارشاد داده‌ایم اما هنوز تاقعی در مورد آن صورت نگرفته است.»

حامنی همچنین پیشنهاد می‌کند: «اگر در نمایشگاه بین‌المللی کتاب، علاوه بر تحقیقی که ناشران برای ارائه کتابهایشان به متقاضیان در نظر می‌گیرند، دولت نیز پاره‌ای از ارمانند کتابهای لاین به کتابهای داخلی اختصاص دهد، باعث رونق نشر کتاب می‌شود. برای خرید کتابهای لاینی حدود ۶۵ تا ۶۰ درصد کمک ارزی در نظر می‌گیرد و این امر باعث می‌شود که میزان فروش یک سالن کتابهای خارجی یا فروش تمامی سالنهای ناشران داخلی برابرتر کند.»

دکتر سیدجعفر شهبیدی

برخی تاریخ‌شناسان ژرف‌نگر، عاشورا را مبدأ حقیقی تاریخ اسلام می‌دانند و معتقدند که اگر عاشورا نبود، از اسلام تا بی‌تاریخی بقی نماند.فاش‌خاست عاشورا به معنای شاعت اسلام تا بی‌معنی است. بر این اساس است که فرقی در تاریخ اسلام سوری ندارد مگر اینکه چه‌جاگاه صلح‌گامکاف و رسته‌دار باشد و عاشورا و قحطان آن نوشته شد. برخی از پژوهشگران حدفاصل کنه‌های را که درباره امام حسین(ع) به دو زبان فارسی و عربی نگاشته شده (همه از کتابهای مطبوع، مخطوط و مکتوب‌دایم و بیخ هراز جلد می‌دانند. ملاحظه این آثار و نگاه تاریخی به آنها نشان می‌دهد که در آن هنگام که خون خدا در خون تپید، گره گزیده از گنجه‌شدن دست خود را قلم کردند و قلم از دست نگذاشتند و به ضبط دست و حرکت اسلامی امام حسین(ع) را رخداد عاشورا پرداختند.

بنا بر این پژوهش در باب امام حسین(ع) و حرکت اسلامی او تاکنون تألیفات و آثار متعددی ارائه شده که از روش گوناگون قابل تحسین است. زندگی‌نامه‌ها، مقاتل، کتبه‌های تاریخی و خطی، کتابهای فقهی، مقالات پژوهشی، دیوان‌المعارفها و کتبشاسی‌هایش از زمینه‌های پژوهشی در این حوزه است.

در این گزارش گونه‌ها ضمن طرح دیدگاه نویسندگان و پژوهشگران از بررسی روش‌های مختلف تحقیقات و تألیفات حسینی و نقد و بررسی آنها با برخی زمینه‌های پژوهشی جدید در حوزه عاشوراپوهی نیز آشنایی نویم.

جامعه‌شناسی تاریخی کربلا

دکتر سیدجعفر شهبیدی استاد تاریخ اسلام و از پژوهشگران علمی کشور است. وی تألیفات کتابهای چوت تاچهارم بزرگ امام حسین(ع) را کسب از جامعه‌سالاران از نگاه جامعه‌پوششگری خود دارد. او درباره تحلیل حوزه‌ها و واقع کربلا می‌گوید: آنچه‌سوی که اساس کتاب پس از پنجاه ساله قرار گرفت، تحلیل علل حادثه کربلا از لحاظ جامعه‌شناسی تاریخی است. بر این اساس، حادثه کربلا حادثه‌ای عظیم و مهم است. اساساً قیل از پنداشن امام حسین، قوم عرب هویت چندانی نداشت. هرچه این قوم در صدر اسلام داشت، از برکت اسلام و رسول اکرم(ص) بود. در چنین شرایطی و پس از نیم قرن که پیامبر مأمور دعوت مردم به رستگاری می‌شود و مدینه فاضله را تشکیل می‌دهد، همین مردم بنامه او مانند کفار فاجر می‌کنند. یعنی افرادی باغ و رامی‌کنند و زن و چجه آنها را به اسارت می‌برند. این کاری است که با کافر می‌کنند. همه آنها دعای مسلمانی داشتند و نماز می‌خواندند. اما راهی آنها از اسلام چه تعبیری داشتند؟ چه شد که چنین ستمی را به امام حسین(ع) روا داشتند؟

دکتر شهبیدی که چندین کتاب معروف از بنت‌الشامی و طرخین را درباره قیام کربلا و حوادث آن ترجمه و تألیف کرده است، درباره علل خود و در عین حال موانع پژوهشی این حوزه اظهار می‌کند: «از سن ده سالگی اولین چیزی که نظرم را جلب کرد تاریخ زندگی سیدالشهدا بود. در آن زمان کتابهایی را که در مورد امام حسین(ع) و کلام عاشورا نوشته شده بود، دیده‌ام. آن‌ها همه در مورد حلال‌فلسفه تاریخ از آن‌ها نشنیده بودم. مردم امام آن کتابها فقط گزارش روایات کربلا بود. چون اصلاً در گذشته دیدمان نیست به تاریخ، یک دید گزارش‌ی بود. مردم جلد کتاب هم که می‌خواندند، همه مانند هم بود. اگرچه مردم هیچرسم حتمت‌ورزی کرده و به تنهایی تاریخ را از حضرت امام آن زمان امام(علیه‌السلام) پرورش چنین کتابی کار یک نفر نیست. این مسئله نشان می‌دهد که ما با برخوردی سطحی از کنار مسائل عبور می‌کردیم. البته پیش از این، این خلودن روش درست تاریخ‌نویسی را معرفی کرده بود ولی این روش فراموش شده بود. اینکه در دو قرن

پس از آن، تاریخ‌نویسان از روش‌های جدید برای بیان این واقعه استفاده کردند. این روش‌ها با روش‌های قدیمی تفاوت داشت. در این روش‌ها، علاوه بر روایت‌های قدیمی، از تحلیل‌های جامعه‌شناختی، روانشناختی، فلسفی و تاریخی استفاده می‌شد. این روش‌ها به ما کمک کرد تا عمیق‌تر به واقعه عاشورا نگاه کنیم و بفهمیم چرا این واقعه رخ داد و چه تأثیراتی در تاریخ اسلام داشت.

دکتر شهبیدی که چندین کتاب معروف از بنت‌الشامی و طرخین را درباره قیام کربلا و حوادث آن ترجمه و تألیف کرده است، درباره علل خود و در عین حال موانع پژوهشی این حوزه اظهار می‌کند: «از سن ده سالگی اولین چیزی که نظرم را جلب کرد تاریخ زندگی سیدالشهدا بود. در آن زمان کتابهایی را که در مورد امام حسین(ع) و کلام عاشورا نوشته شده بود، دیده‌ام. آن‌ها همه در مورد حلال‌فلسفه تاریخ از آن‌ها نشنیده بودم. مردم امام آن کتابها فقط گزارش روایات کربلا بود. چون اصلاً در گذشته دیدمان نیست به تاریخ، یک دید گزارش‌ی بود. مردم جلد کتاب هم که می‌خواندند، همه مانند هم بود. اگرچه مردم هیچرسم حتمت‌ورزی کرده و به تنهایی تاریخ را از حضرت امام آن زمان امام(علیه‌السلام) پرورش چنین کتابی کار یک نفر نیست. این مسئله نشان می‌دهد که ما با برخوردی سطحی از کنار مسائل عبور می‌کردیم. البته پیش از این، این خلودن روش درست تاریخ‌نویسی را معرفی کرده بود ولی این روش فراموش شده بود. اینکه در دو قرن

محمدجواد صاحبی

درباره تألیفات حسینی

پس از آن، تاریخ‌نویسان از روش‌های جدید برای بیان این واقعه استفاده کردند. این روش‌ها با روش‌های قدیمی تفاوت داشت. در این روش‌ها، علاوه بر روایت‌های قدیمی، از تحلیل‌های جامعه‌شناختی، روانشناختی، فلسفی و تاریخی استفاده می‌شد. این روش‌ها به ما کمک کرد تا عمیق‌تر به واقعه عاشورا نگاه کنیم و بفهمیم چرا این واقعه رخ داد و چه تأثیراتی در تاریخ اسلام داشت.

دکتر شهبیدی که چندین کتاب معروف از بنت‌الشامی و طرخین را درباره قیام کربلا و حوادث آن ترجمه و تألیف کرده است، درباره علل خود و در عین حال موانع پژوهشی این حوزه اظهار می‌کند: «از سن ده سالگی اولین چیزی که نظرم را جلب کرد تاریخ زندگی سیدالشهدا بود. در آن زمان کتابهایی را که در مورد امام حسین(ع) و کلام عاشورا نوشته شده بود، دیده‌ام. آن‌ها همه در مورد حلال‌فلسفه تاریخ از آن‌ها نشنیده بودم. مردم امام آن کتابها فقط گزارش روایات کربلا بود. چون اصلاً در گذشته دیدمان نیست به تاریخ، یک دید گزارش‌ی بود. مردم جلد کتاب هم که می‌خواندند، همه مانند هم بود. اگرچه مردم هیچرسم حتمت‌ورزی کرده و به تنهایی تاریخ را از حضرت امام آن زمان امام(علیه‌السلام) پرورش چنین کتابی کار یک نفر نیست. این مسئله نشان می‌دهد که ما با برخوردی سطحی از کنار مسائل عبور می‌کردیم. البته پیش از این، این خلودن روش درست تاریخ‌نویسی را معرفی کرده بود ولی این روش فراموش شده بود. اینکه در دو قرن

پس از آن، تاریخ‌نویسان از روش‌های جدید برای بیان این واقعه استفاده کردند. این روش‌ها با روش‌های قدیمی تفاوت داشت. در این روش‌ها، علاوه بر روایت‌های قدیمی، از تحلیل‌های جامعه‌شناختی، روانشناختی، فلسفی و تاریخی استفاده می‌شد. این روش‌ها به ما کمک کرد تا عمیق‌تر به واقعه عاشورا نگاه کنیم و بفهمیم چرا این واقعه رخ داد و چه تأثیراتی در تاریخ اسلام داشت.

دکتر شهبیدی که چندین کتاب معروف از بنت‌الشامی و طرخین را درباره قیام کربلا و حوادث آن ترجمه و تألیف کرده است، درباره علل خود و در عین حال موانع پژوهشی این حوزه اظهار می‌کند: «از سن ده سالگی اولین چیزی که نظرم را جلب کرد تاریخ زندگی سیدالشهدا بود. در آن زمان کتابهایی را که در مورد امام حسین(ع) و کلام عاشورا نوشته شده بود، دیده‌ام. آن‌ها همه در مورد حلال‌فلسفه تاریخ از آن‌ها نشنیده بودم. مردم امام آن کتابها فقط گزارش روایات کربلا بود. چون اصلاً در گذشته دیدمان نیست به تاریخ، یک دید گزارش‌ی بود. مردم جلد کتاب هم که می‌خواندند، همه مانند هم بود. اگرچه مردم هیچرسم حتمت‌ورزی کرده و به تنهایی تاریخ را از حضرت امام آن زمان امام(علیه‌السلام) پرورش چنین کتابی کار یک نفر نیست. این مسئله نشان می‌دهد که ما با برخوردی سطحی از کنار مسائل عبور می‌کردیم. البته پیش از این، این خلودن روش درست تاریخ‌نویسی را معرفی کرده بود ولی این روش فراموش شده بود. اینکه در دو قرن

پس از آن، تاریخ‌نویسان از روش‌های جدید برای بیان این واقعه استفاده کردند. این روش‌ها با روش‌های قدیمی تفاوت داشت. در این روش‌ها، علاوه بر روایت‌های قدیمی، از تحلیل‌های جامعه‌شناختی، روانشناختی، فلسفی و تاریخی استفاده می‌شد. این روش‌ها به ما کمک کرد تا عمیق‌تر به واقعه عاشورا نگاه کنیم و بفهمیم چرا این واقعه رخ داد و چه تأثیراتی در تاریخ اسلام داشت.

دکتر شهبیدی که چندین کتاب معروف از بنت‌الشامی و طرخین را درباره قیام کربلا و حوادث آن ترجمه و تألیف کرده است، درباره علل خود و در عین حال موانع پژوهشی این حوزه اظهار می‌کند: «از سن ده سالگی اولین چیزی که نظرم را جلب کرد تاریخ زندگی سیدالشهدا بود. در آن زمان کتابهایی را که در مورد امام حسین(ع) و کلام عاشورا نوشته شده بود، دیده‌ام. آن‌ها همه در مورد حلال‌فلسفه تاریخ از آن‌ها نشنیده بودم. مردم امام آن کتابها فقط گزارش روایات کربلا بود. چون اصلاً در گذشته دیدمان نیست به تاریخ، یک دید گزارش‌ی بود. مردم جلد کتاب هم که می‌خواندند، همه مانند هم بود. اگرچه مردم هیچرسم حتمت‌ورزی کرده و به تنهایی تاریخ را از حضرت امام آن زمان امام(علیه‌السلام) پرورش چنین کتابی کار یک نفر نیست. این مسئله نشان می‌دهد که ما با برخوردی سطحی از کنار مسائل عبور می‌کردیم. البته پیش از این، این خلودن روش درست تاریخ‌نویسی را معرفی کرده بود ولی این روش فراموش شده بود. اینکه در دو قرن

پس از آن، تاریخ‌نویسان از روش‌های جدید برای بیان این واقعه استفاده کردند. این روش‌ها با روش‌های قدیمی تفاوت داشت. در این روش‌ها، علاوه بر روایت‌های قدیمی، از تحلیل‌های جامعه‌شناختی، روانشناختی، فلسفی و تاریخی استفاده می‌شد. این روش‌ها به ما کمک کرد تا عمیق‌تر به واقعه عاشورا نگاه کنیم و بفهمیم چرا این واقعه رخ داد و چه تأثیراتی در تاریخ اسلام داشت.

دکتر شهبیدی که چندین کتاب معروف از بنت‌الشامی و طرخین را درباره قیام کربلا و حوادث آن ترجمه و تألیف کرده است، درباره علل خود و در عین حال موانع پژوهشی این حوزه اظهار می‌کند: «از سن ده سالگی اولین چیزی که نظرم را جلب کرد تاریخ زندگی سیدالشهدا بود. در آن زمان کتابهایی را که در مورد امام حسین(ع) و کلام عاشورا نوشته شده بود، دیده‌ام. آن‌ها همه در مورد حلال‌فلسفه تاریخ از آن‌ها نشنیده بودم. مردم امام آن کتابها فقط گزارش روایات کربلا بود. چون اصلاً در گذشته دیدمان نیست به تاریخ، یک دید گزارش‌ی بود. مردم جلد کتاب هم که می‌خواندند، همه مانند هم بود. اگرچه مردم هیچرسم حتمت‌ورزی کرده و به تنهایی تاریخ را از حضرت امام آن زمان امام(علیه‌السلام) پرورش چنین کتابی کار یک نفر نیست. این مسئله نشان می‌دهد که ما با برخوردی سطحی از کنار مسائل عبور می‌کردیم. البته پیش از این، این خلودن روش درست تاریخ‌نویسی را معرفی کرده بود ولی این روش فراموش شده بود. اینکه در دو قرن

پس از آن، تاریخ‌نویسان از روش‌های جدید برای بیان این واقعه استفاده کردند. این روش‌ها با روش‌های قدیمی تفاوت داشت. در این روش‌ها، علاوه بر روایت‌های قدیمی، از تحلیل‌های جامعه‌شناختی، روانشناختی، فلسفی و تاریخی استفاده می‌شد. این روش‌ها به ما کمک کرد تا عمیق‌تر به واقعه عاشورا نگاه کنیم و بفهمیم چرا این واقعه رخ داد و چه تأثیراتی در تاریخ اسلام داشت.

پس از آن، تاریخ‌نویسان از روش‌های جدید برای بیان این واقعه استفاده کردند. این روش‌ها با روش‌های قدیمی تفاوت داشت. در این روش‌ها، علاوه بر روایت‌های قدیمی، از تحلیل‌های جامعه‌شناختی، روانشناختی، فلسفی و تاریخی استفاده می‌شد. این روش‌ها به ما کمک کرد تا عمیق‌تر به واقعه عاشورا نگاه کنیم و بفهمیم چرا این واقعه رخ داد و چه تأثیراتی در تاریخ اسلام داشت.

پس از آن، تاریخ‌نویسان از روش‌های جدید برای بیان این واقعه استفاده کردند. این روش‌ها با روش‌های قدیمی تفاوت داشت. در این روش‌ها، علاوه بر روایت‌های قدیمی، از تحلیل‌های جامعه‌شناختی، روانشناختی، فلسفی و تاریخی استفاده می‌شد. این روش‌ها به ما کمک کرد تا عمیق‌تر به واقعه عاشورا نگاه کنیم و بفهمیم چرا این واقعه رخ داد و چه تأثیراتی در تاریخ اسلام داشت.

عاشورا در متن زندگی

حجت‌الاسلام جواد محبتی، روحانی ۵۳ساله‌ای است که هم شاعر و لای و هم نویسنده و پژوهشگر فعال در زمینه علوم و معارف اهل بیت(ع) است. او عاشورا به عنوان جریانیهی که در متن زندگی و در عین بارهای شیعان جریان دارد یاد می‌کند و نهفت کربلا را در طول چهارده قرن گذشته، کزوی زلال و صمیم که سراب‌کننده جانشها بوده است، می‌داند. محبتی می‌گوید: هم‌اکنون نیز عاشورا کانونی است که میلیونها دایره بر وی زویرت و از ارزشها، احساسات، عواطف، حرعها و آرزوها برقرآن می‌چرخد و برگزاری است که عشق را ترمسیم می‌کند.

محبتی تأکید می‌کند، بی‌شک محبتی آن حماسه عظیم، انگیزه‌ها، اهداف و درسهایی یک فرهنگ شیعی و ناب و الهام‌بخش را تشکیل می‌دهد و در حوزه وسیع شیخ و ملیت‌انگاران این بیت، کوچک و بزرگ و عام و علمی، همواره با فرهنگ عاشورا ریشه‌زنده کرده و برای آن جان‌فداخته‌اند تا آنجا که در آغاز تولد، کلام نوزاد را با تربت سیدالشهدا و آب فرات برمی‌دارند و هنگام خاکسپاری نیز این تربت را با مرده همراه می‌کنند. شیعان در فاصله ولادت تا مرگ به حسین بن علی(ع) عشق می‌ورزند. برای شهواتش اشک می‌ریزند و این عمو نفس، با حضور و روان می‌شود و با جان به در می‌رود. نویسنده کتاب فرهنگ عاشورا، با اشاره به انگشتها و سوره‌هایی که به موضوع قیام حسین بن علی(ع) اختصاص دارد اظهار می‌کند: درباره نهفت کربلا تاکنون بسیار نوشته‌شده و تحقیق شده است و صاحبان فکر و قلم از روایات مختلف و با نگاههای گونه‌گون به این حماسه نگرسته‌اند، به گونه‌ای که مجموعه آثار مربوط به قیام کربلا و مسائل جاتی آن، کتابخانه عظیمی را تشکیل می‌دهد. اما زمینه و میدان برای پژوهش و ایجاد عرصه‌های جدید در این باره، همچنان فراهم است، به قول صاحب تریوی:

یک عصر می‌توان سخن از زلف بارگفت. در بند آن مایش که مضمون نمانده است. حجت‌الاسلام محبتی در شرح کارهای بزرگ و درخور در رابطه با امام حسین(ع) تصریح می‌کند: «تدوین و ارائه یک دیوان‌المعارف کامل که شامل چندین مجلد نظر باشد، کار یک گروه پژوهشی، آن هم در چند سال و با امکانات پژوهشی گسترده است. به نظر می‌رسد هنوز هم باید، سالها انتظار کشید تا آن تلاشها به ثمر برسد و پیش به کتاب تبدیل شود.»

تحریف زدایی از تاریخ

استاد سیدمحمدرضا جلالی از محققان میراث مکتوب شیعه و دارای تحقیقات و تألیفات زیادی همچون اسیر و سیمای امام حسین(ع)، محصیه من قتل، و اصول نهضت‌الحسین علیه‌السلام است.

وی با جهت‌گیریهایی که به گفته او از گذشته‌ای چندین دور با عنوان تحریف‌زدایی از تاریخ عاشورا، پدید آمده موفق نیست و معتقد است که بسیاری از ادوات تحقیق تاریخی را در دست تدابیر و بخش عمده‌ای از منابع از میان رفته است. همچنین بسیاری از آثاری که بر جای مانده، حاالی از

افراض نیستند. جلالی تصریح می‌کند: آثار مفقودشده در این زمینه بسیار است. سیره این اسحاق از میان رفته است. مجامع و مجلسین قسب که مقلد نوشته‌اند نیز ممکن نیست کتابها کجاست؟ ماهین عمرین شبه که آثاری درباره صفین و جمل و نهروان دانند، کتابهایش در حال حاضر موجود نیست. «

همه استاد دسترس‌ناپذیریم. نباید کتابهای جرمی صادر کنیم چون اصولاً امکان چنین کاری برای ما وجود ندارد. وی اضافه می‌کند: آنچه مهم معروف و مشهور است، تا مخالف آنند. تقصیر دانشمندیان آن را طرد نمی‌کند. علمای سابق هم درصدها همین کار بردند. اگرچه به معروف و نهی و متکثر و اعمال نمی‌کردند. آنها کسی مشتاقان هم بازتر بوده و نباید تصور کرد که هرچ و مرجع بوده است.»

استاد جلالی با اشاره به گونه‌ای از تحریف‌زدایی از تاریخ عاشورا که به گفته وی به نوعی خاص، تاریخ و گزارشهای آن را زودترین قرار می‌دهد تصریح می‌کند: «متمایفانه امروز از روی حس و ظن، در سلاح فرهنگ شیعه یعنی همین قائمه شعار، دخالتهای ناروایی شود در حالی که ایاز مقبله شیعان با این شیوه و بی‌نیج‌باش همین شعار را همه کم و کندی‌ها حذف کرده است.»

مؤلف کتاب آفتاب‌نوا، که در دست نگارش است تأکید می‌کند: «ما نمی‌توانیم فرایچه عموما شده امروز دولت شیعی داریم. اما این مسئله نباید با راستی به این شعار گم‌گشتا کند و به خود اجازه دهیم که به صورت دلخواه در آنها تصرف کنیم. اگر حدیثی تا کرده بودیم خلاف شیخ باشد، باید به سرعت با آن برخورد کرده‌ایم. برای همه باهاورهای این کسی اسم عروسی ما بالاتر از آن بوده که مرکب مکتوبی شوند که برخی افراد می‌پسندند.»

محمدجواد صاحبی پژوهشگر برکاز نبی و نویسنده کتاب «مقلد الشمس» است که با نگاه جامعه‌شناختی و ادبی به مقلد نگاری پرداخته است. وی با اظهار تأسف از افرادی که در حال حاضر به برخی نقلیه‌های شونده به ویژه آنها که از طرف برخی گنبدگان مذهبی و مداحان صورت می‌گیرد، در مقلد و ژانیه جدیدی به قیام عاشورا تأکید می‌کند و می‌گوید: «بسیار کتابها مختلف هستند و به واقعه عاشورا وجود دارد ولی آنچه مورد عطف واقع شده، نگاه به خودکامگی و خشونت‌خیز آن حضرت بوده است. من فکر می‌کنم یکی از انگیزه‌های مهم آن حضرت در قیامت، مقبله با این روحیه و اندیشه است. برای اینکه خشونت جاهلی که زاینده نظام قبیله‌ای و جاهلی بوده، عرصه‌ار برای همه از اندیشمندان به ویژه موهمان تک کرده و بدعت خود پیامبر(ص) بیشتر برای توضیح این روحیه بوده است. چنان‌که مشاهده می‌شود، رسول اکرم(ص) نیز نهفت خود بسیار تلاش می‌کند جامعه را به جهل‌های دعوت کند که یکی از آنها هر از خشونت و خودکامگی است.»

یکی از اساسی‌ترین و معروفترین کارهایی که حضرت ابدع‌الله(ع) نیز می‌خواست انجام دهد، این است که جامعه را از ارزشهای جاهلی و خودکامگی نجات دهد. صاحبی ادامه می‌دهد: «احساس من این است که بخش عمده‌ای از حرکت حضرت ابدع‌الله(ع) در قیام عاشورا، برگرداندن جامعه به جهل‌های بود که پیامبر بر آنها تأکید می‌کرد و نیز پیشگیری از خودکامگی و خشونت جاهلی.»

راویان حادثه‌ای بزرگ

حجت‌الاسلام نجم‌الدین طوسی که پژوهش وی در جلد

دوم مجموعه با کاروان حسینی از مدینه تا مدینه، با عنوان *ادوار مکی* نخستین جبهتی پیش منتشر شد.در تحلیل خویش از حسن بیانات درباره پیام امام حسین(ع) او جوان مراد به بیان می‌گوید، اما توجه به اینکه از سوی جریان قیام امام حسین(ع) اوراق حکومت دبیوب از سوی دیگر نیز معضلمان و مؤلفان معمولاً راسته به حکومت و جبهه‌ها بر آورده‌اند، من و تلاش برخی از آنها در مرحله اول این بود که اصلاً به این قضیه تیزراندند از نقل آن خوداری کنند و یا اگر هم نقل می‌کنند به گونه‌ای ممکن کنند که با سیاستهای حکومت تناقضی نداشته باشد.

این پژوهشگر علوم اسلامی، کاتل‌های غل مطالب مربوط به قیام امام حسین(ع) حوادث عاشورا در منابع شیعه را البته محسوم و اسرار گوناگون می‌کند و می‌گوید: آنان مسائل و قضایایی که توسط امام محمد باقر و امام زین‌العابدین و زینب کبری (علیهم‌السلام) نقل شده، از نظر شدت و مرگ مشکلی ندارند، اما روشن است آنچه از این بزرگواران به دست ما رسیده، فقط بخش اندک و کوچکی از همه جزئیات تاریخی این رویداد عظیم است. لذا مرحوم فقی در *جامع‌الاشعاعه* و *وقتی درباره مسائل ذکر شده در طهارت* این سعدون این عساکر سؤال می‌کنند می‌گوید: *الآنچه با مانی مذهب سازگار است و با مسلمات منافات ندارد، نقل آن اشکالی ندارد، آنچه می‌خواهم بگویم این است که بسیاری از مسائل این رویداد بزرگ گفته شده است، اما این مسائل که به شخصیت امام علی(علیه‌السلام) هلته می‌زند، قطعا دروغ و تهمت است، و اگر چنین مسائلی نقل می‌شود باید جلی آن گرفته شود، اما برخی جزئیات تاریخی که از مطولت‌ها علی تحت حکایت می‌کنند و خیلی هم برای در آنها نادیر و از طرفی، مخالفین با اعصمت الله ندارند، به نظر من خیلی نادره که در جزئیات آن وارد شویم و با عقاید مردم بازی کنیم. مگر همه مردم عقاید خود را با استدلال و دست آورده‌اند که اگر یک بخش کوچکی از آن متکلمان داشت، متروک شوند. لذا نظر فقیر این است که در چنین مسائلی که برخی افراد آنها تهیه‌کنانی می‌کنند، به صلاح است که عقاید و مذهب شیعه*

تفسیر فلسفه علماری و واقعی

حجت‌الاسلام علی کریم فریدنی مؤلف و پژوهشگر علوم اسلامی، اوستاد بررسی محلیی آثار موجود درباره امر حسین(ع) و یافتن نقاط قوت و ضعف آنها است. وی در تفسیر خود می‌گوید: این اظهار می‌کند، در رابطه با امام حسین(ع) کاتل‌های بسیاری نوشته شده که آنها را می‌توان در چند محور دسته‌بندی کرد.دسته اول کاتل‌هایی است که حالت چرک کشنده سر گرفته‌اند، زیرا کاتل‌ها به کتف‌هایی در لبه با امام حسین(ع) دارند. کاتل‌های زیادی این رویداد نوشته شده‌اند که تکلیه اصلی بحثشان روی این مسائل بوده است. دسته دوم یا نویسنده یا نویسندگان که گونه‌ای تأکید داشته‌اند که گوئی امام حسین(ع) این انتخاب جگره و اختیاری نداشته و پاسخی این سیرا می‌دهد. سنت نبوی را در عقائد و مسلمات زما باشد، برای اینکه اگر انسان عقل معشوری هم قدرت انتخاب، مطلقه و پژوهش نداشته باشد، اصلاً راه رشد و اوج بری او ممنوع دارد، چه رسد به همه اظهار که مقامی والا و فوق‌العاده دارند.

معروف اصلی بخش دیگری از کاتل‌ها و مقالاتی که در رابطه با امام حسین(ع) نوشته شده، تکلیه به احساسات و عواطف مذهبی مردم است. در اینگونه کاتل‌ها به نظر می‌رسد ما قدری از فلسفه وفاداری واقعی دور افتاده‌ایم. اگر ماهیت حرکت امام حسین(ع) شناخته شود، دیگر نیازی به فریاد و ضجه و نوع خاصی از وفاداری نیست. اگر واقعاً کسی ذکر معصیت امام حسین(ع) را متفکری انسانی و ذکرگرایانه بیان کند و مستحق هم به طور صحیح آن را شنود، حالاً اگر ارتکاح هم جاری شد حوتاً به معاشیت آن لایم نیست، که به صورت تصحیح و یا فریادهای آجینان وفاداری کند. دسته دیگر مؤلفان و نویسندگانی هستند که سعی کرده‌اند در نوشته‌ها و گفته‌های خود، امام حسین(ع) و راه و رسم و شخصیت او را تحلیل کنند، واقعاً آن درس و الگو بگیرند. گرچه در این زمینه کاتل‌های جامعی و زیادگی امام حسین(ع) را از آغاز تا نهایت به طریقی دقیق بررسی و تحلیل کرده باشند، کمتر وجود دارد، اما افرادی هم بوده‌اند که به صورت برانگند، با این دیدگاه قلم فرسایی کرده‌اند.

معنیق و مترجم مجموعه تفسیر *مصعب البیضاء* در بیان شرایط مورد نظر خود برای تألیف آثار در حوزه‌ها، امروز در ارتباط با شناخت امام حسین(ع) می‌گوید: *آنکه اول در معرفی امام حسین(ع) این است که ابتدا اسرار واقع کرالا نویسد، بلکه با این کار راز ولادت امام حسین(ع) حتی از کوچکی نپوچونی، فقهانیها، فلاسفه و متش و این مقاله شناخته هم هست. شروع مردم این است که در شناخت امام حسین(ع) و سایر مسئله دوم این معیار قرار بدهیم، نه تاریخ را، ما واقع را*

از تاریخ می‌گیریم و وی وقتی در بزنگاهها قرار می‌گیریم و با مواردی برخورد می‌کنیم که واقعاً با شخصیت الله سازگاری ندارد، آنها را به قران عرضه می‌کنیم که ببینیم آیا موارد واقعی با آنات شخصیتی دارد یا نه؟

سوینم گفته این است که ما باید از دهالت دادن ذوق شخصی بدون ارائه سند و دلیل جداً خوداری کنیم. بسیاری از این خرافات، اوهام و مسائل دیگر از خالت بدون دلیل قوی است. آخرین نکته این است که در گزارشهای دقیق و منطقی در این حوزه باید از روی و دکاهت‌های مخرب پرهیز شود. به تعبیر یکی از بزرگان، سبب قیام امام حسین(ع) وقتی بزرگتر می‌شود که ما بخواهیم امام را به سبکی که برخی از عوام کم سواد و بی‌سواد یا برخی از هیات‌ها می‌پسندند، معرفی کنیم.»

بازگشت به عدالت اجتماعی

دکتر غلامحسین زرگری نژاد، استاد دانشگاه تهران که اوامر سال گذشته کتاب تحلیلی وی درباره نهفت امام حسین(ع) او قیام کرالا منتشر شده، در بیان عوامل اصلی حادثه کرالا از ظهور اشرافیت جدید و طبقه ثروت‌اندوز و تقابل و در نتیجه به قدرت رسیدن مومنان یاد می‌کند. وی می‌گوید: *دین برعه تاریخی، علاوه بر بازگشت طرده شده‌های پامیر به مدینه، خیر بذل و بخششهای بی حد و حساب، دفاع از اشرافیت جدید و تبعید یوزار، آثار دشمنان آل‌مرمون تبدیل به باران و مشاوران و امیران خلفه شدند.*

زرگری نژاد با پیش‌بین این تحلیل که از عمل قیام امام حسین(ع) به هدفهای آن می‌رسیم و در پاسخ به این پرسش که بهترین هدف قیام امام حسین(ع) چه بود است اظهار می‌کند: *خود امام(ع) به این پرسش به صراحت پاسخ داده است. ایشان هدف قیام را اصلاح و امر به معروف و نهی از منکر و تداوم راه و روش جدش پامیر کرکام(ع) می‌داند.*

این پژوهشگر تاریخ اضافه می‌کند: *در آرای که دربارهٔ قیام کرالا نوشته شده، همواره از این هدف و این کلام امام حسین(ع) که به هنگام ترک مدینه، به سوی مکه به معصیتن حقیقه فرود آمد، یاد شده. مگر این لم شرح اثر لایزالاً مقدساً و لا ظالماً و لایماً خرجت طلب اصلاحی فی امت جنسی صل الله علیه و آله و اله اید استر بالمعروف و النهی عن المنکر و اسیر بسجده جدی و ابی علی بن‌الطالع، با ما کمتر به معانی این عبارت توجه شده است. براساس بررسیهایی که انجام شده، دوره خلفی اولیه و حتی در عصر معاویه و یزید، مردم از نظر انجام فرائض و عبادات، خواندن نماز یا گرفتن روزها یا فریضه حج، انحرافی پیدا کرده بودند، پس این پرسش مطرح می‌شود که امام حسین(ع) بر آن بوده که کدام کژی و انحراف از اصلاح روح و مسلمات را به ترک کدام زشتی و اوامرانه اثر او در این مجال گفته و مختصر باقی‌مانده به شرح این مسئلهها برسیه، باید بازگردیم به موزک شدن اصل عدالت اجتماعی در میان مسلمات و فراهم شدن زمینه‌هایی که طی آنها جمعی از خصایه پامیر ما هزاران توجه اسلامی به بنای فصرهای بانکو روی آورند، گله‌های بزرگ رزم فراهم آوردند و سنت نبوی را در عقائد و مسلمات زما کردند. همان شرایطی که علی(ع) در نخستین خطبه حکومتی خویش از آن به عنوان بازگشت جاهلیت یا تمام هویت خویش یاد کرده و همه خویش را در گور بچیدان آن و احیای سنت نبوی قرار داده*

زرگری نژاد در بیان ارزیابی خویش از ادبیات عاشورا و تألیفات کتبی درباره امر حسین(ع) نیز معتقد است: *عطی‌رغم توسعه براسم دهه اول محرم و عاشورا از جامعه ما و در قاسی با افزایش نسبت حضور اجتماعی در این مراسم که نشان از تشدید عشق مردم به امام حسین(ع) دارد، ادبیات عاشورا هم از ادبیات مراسم سوگاری و ادبیات مکتوب یعنی کتاب و پژوهش‌رشد چشمگیری نداشته است. به نظر من جای آن دلالت که در دوره کوفی و در تمام ارائه آثار ارزشمندی چون آثار مرحوم ابی‌محمود تقطانی و مرحوم مطهری، روند تألیف در جنبه‌های گوناگون نهفت حسینی استمرار پیدا می‌کرده*

قصیده‌های حسینی

حجت‌الاسلام دکتر محمد باقر مقدسی که از مؤلفان پرکار و خطفایی است که بیش از ۳۰ جلد کتاب به زبان عربی در علوم و معارف اسلامی تألیف کرده است، درباره جایگاه امام حسین(ع) و شخصیت و نهفتش وی در ادبیات عرب تصریح می‌کند: *ادبی‌های عرب از حداده عاشورای حسینی با اندوه و از جهاد، مقاومت، شجاعت، صبر، ایثار و شهادت‌طلبی امام حسین(ع) با اعصاب و عظمت یاد کرده و در آثار خود به آن بسیار و داشته‌اند. عاشورا فکر و عاطفه و دلبری و معصیت است. این ترکش در آثار ادبای عرب بسیار به چشم می‌خورد. به نظر من این قلب و جان شاعر آل‌سبیری می‌گذارد و او را وفادار به سرودن شعر خوب می‌می‌کند، بدین سبب بهترین و شریفترین شعر را مربوط به شعری حسینی دانسته‌اند چون تا به حال هیچ شخصیت دینی،*

سیاسی یا اجتماعی به اندازه امام حسین(ع) باعث نظم شعر نشده است. اگر کدام اشعاری را که در ضمرا درباره انبیا و اولیا گفته‌اند از نظر کتبی یا شعر حسینی فنیانه شعر کنیم، شعر حسینی بیشتر خوب‌بوده‌اند، حساب اشعاری که در مدح و مصلحت امرالذمین(ع) سروده شده جاداست.

مقدسی اضافه می‌کند: *می‌توانیم بگویم هوران فصیده و قطعه شعر درباره امام حسین(ع) به زبان عربی فصیح و غریب‌فصح وجود دارد و بسیار نادرند. تا شاعران شیعه که شعری برای امام حسین(ع) گفته باشند.*

حجت‌الاسلام مقدسی در بیان زنده‌ها و موضوعات مورد نیاز جامعه امروز برای آگاهی از شخصیت و زندگی امام حسین(ع) تصریح می‌کند: *درباره شخصیت و زندگی امام حسین(ع) به چند زمینه اساسی برای تحقیق و تألیف نیاز داریم: یکی اینکه درباره زندگی خانوادگی امام(ع) و رابطه وی با مسلمانان روزگاران‌شان، هم باید کارهای جدی صورت گیرد. حتی وقتی در تلنگاری فرزندان از دقت می‌گیریم، برخی حکمت می‌بینیم. محور دیگری که جای تحقیق و تألیف درباره امام حسین(ع) در آن ضرورت دارد، مربوط به آثار علمی -تقدیمی و اخلاقی و انکاشی است که از ایشان مأثور است. محور دیگر، شیخ و تفسیر دعای عرفه در نشان سفران و خلقت انسان و همچنین ویژه‌های معرفت خدا به ویژه راه و روش راستگوران و تأکید بر روشی و عشق‌طلبی است.*

و بالاخره محور چهارم، در زمینه امام حسین(ع) به قضای عصر و ذکر دست‌نهاییات آنها و مطالعه نظریه‌های روان‌شناسی است. این موضوع به خصوص با تأسین از کتوبت و سوسیان آن، در زمانهای دیگر مخصوصاً در میان افراد ظهور بسیار راهگشاست.»

آمیزه‌ای از حماسه و تراژدی

محمد استبداری، نویسنده، کتابشاس و منتقد، با تفسیربندی زبانی آثار مکتوب موجود درباره امام حسین(ع) می‌گوید: *دین آثار علمی دسته‌بندی برخی آثار مربوط به شخصیات است. برخی از آنها به خاطر این هستند که علاوه بر بخشی از آثار نیز تألیف معاصران است. با تسامیح می‌توان آثار را که از صدر اسلام تا قرن هفتم یا هشتم نوشته شده‌اند، آثار معاصران نام زد. قرن هشتم قرن سیزدهم و آثار ماخران می‌تایم همه اخیر، هم‌روزه، آثار معاصران است.*

مؤلف کتابشاسی تاریخی امام حسین(ع) زمینه‌های پژوهشی درباره آن امام مربوط به معاصران است (از باطن چند سؤال پیکری می‌کند و می‌گوید: *اصحت نخست این است که تقاطع قوت و ضعف این همه آثر چیست؟ کدام کده بر دیگری و با در نظر گرفتن چه جهتی رجحان دارد؟ سؤال دیگر این است که اگرچه ده‌ها ده‌گاه معاصران و معاصران امام حسین(ع) و عاشورا تقریباً نزدیک هم بوده‌اند اما در عصر متفاوت و سببهای و ادبیات آن حضرت می‌خوانیم. فرقه‌های متفاوت و سببهای و ادبیات آن حضرت می‌خوانیم. حال سؤال این است که این تفاوت دید چرا و چگونه به وجود آمده است؟ این مسئله در حالی موضوع بسیاری از مناقشات و مناظرات علمی است که حقیقات و تألیفات معاصران یا استاد و مراجعه به منابع و مصادر به جا مانده از عقلمندان و معاصران انجام گرفته می‌گیرند. سؤال دیگر که باز هم مربوط به فرقه‌ها و برداشت‌های عصر حاضر از قیام امام حسین(ع) است، به لزوم شناسایی و معرفی فرات یا برداشت درست و به واقع نزدیکتر از نهفت عاشورا و خلصات‌ها و پیامدهای آن برمی‌گردد.*

در این باره، برخی افراد در کسب مقصد کلی - که درستی آن بحث دیگری است - گفته‌اند که یک کار با نگاه عاطفی به قیام آن حضرت نگاه می‌کنیم و باید دیگری با نگاه سیاسی، با هر یک از این دو نگاه به دست می‌آید. در این زمینه یک بار زاویه حاصل مغزات به دست می‌آید. این حضرت ترکیبش توند، در بدیه‌جمله است. دست یک بار از زندگی به نظر می‌رسد، امروزه ما حرکت و قیام امام حسین(ع) را حماسه تصور می‌کنیم، اما آنکه عاشورا از آمودهای او حماسه و تراژدی هم می‌باشد.

این منتقد در ادامه به وضع کتبوبات موجود درباره امام حسین(ع) و عاشورا اشاره می‌کند و می‌افزاید: *تألیفات و کاتل‌هایی که امروزه به صورت عام‌المنافع چاپ و منتشر می‌شود، در حد وسیعی نام مشورتان دینی ما به ویژه آثار مربوط به امام حسین(ع) و نهفت عاشورا از آرا گرفته، موجب به وجود آمدن نوعی نگاه سطحی، عامیانه و عوامانه در قیام امام حسین(ع) شده است.*

استبداری پیشنهاد می‌کند: *البین آثار یادیده به صورت علمی مورد تأمل و ارزیابی قرار گیرد، همچنین باید تمام راههای جلوگیری از نشتر و ترویج بسیاری از این آثار که بعضاً، شدت سفیض نیز هستند و تنها آنها جنبه عامه‌پسندی و بازاری و بردشاس است، مورد بررسی و تحلیل قرار بگیرد.*

دوره جدید شماره ۱۸
شنبه ۱۷ آبان
ویژه محرم/ ۱۷

حجت‌الاسلام نجم‌الدین طلیس

حجت‌الاسلام علی کریم فریدنی

دکتر غلامحسین زرگری نژاد

حجت‌الاسلام دکتر محمد باقر مقدسی

محمد استبداری

شگرد شعبده‌بازان

گفت و گو با منوچهر اکبرلو: نویسنده، منتقد و پژوهشگر

سینه قاضی زاده

منوچهر اکبرلو ۱۳۴۴ در تهران متولد شده و تاکنون بیست و چهار جلد کتاب در زمینه ادبیات و هنر نوشته است. چند مجموعه نمایشنامه، شش کمدی استوبه، هفت داستان آموزشی برای نوجوانان و دو مجموعه نمایشنامه، دو دیوانه‌های مختلف از جمله آثار اوست وی که به فعالیت‌های گروهی بسیار ممتد است، در انجمن‌ها موسساتی چون هیأت مدینه تئاتر خلیجی، انجمن نویسندگان کودک و نوجوان، جیات موسی انجمن تئاتر کودک و نوجوان، کانون ملی مستغان، انار و انجمن مستغان سینه صنوبرت دارد. اکبرلو که سالها در تئاتر و روزنامه‌های مختلف نیز مستعدی‌هایی داشته، اکنون فعالیت‌های مختلفی را که کرده و بیشتر به پژوهش و نوشتن کتاب می‌پردازد. تئوری در دانشگاه نیز از جمله فعالیت‌های اوست وی سرگروه داوری کتاب سال رشته هنر جمهوری اسلامی در چند دوره اخیر بوده است. آخرین کتاب‌های او مهر اسفند، همزمان با جشنواره بین‌المللی فیلم کودک و نوجوان با عنوان «شعبده‌بازان» است. این کتاب با عنوان مستند شده است. به عقیده اشتدیان این دو کتاب با روی گشته‌گویی، کردهایی که از نثر زبان می‌گذرد.

از دو کتاب اخیرتان بگوئید.

دوستان من در بنیاد فارابی تصمیم داشتند به مناسبت جشنواره بین‌المللی فیلم کودک و نوجوان چند کتاب منتشر کنند. من هم طرح این دو کتاب را پیشنهاد دادم که طرح تصویب شد. در نهایت کتابها را نوشتم یکی از این کتابها شعبده‌بازان است. که سینما را به زبان ساده برای بچه‌ها تشریح می‌دهد.

تا به حال بازی مشابه کارنامه‌های نوجوانان صورت گرفته است؟
چند کتاب ترجمه‌ای در این زمینه وجود دارد اما اثر آنها برای نوجوانان سنگین است. مشکل دیگر این کتابها این است که فقط متنی به اعداد و اسامی هستند. اصولاً نوجوان اینگونه با فیلم برخورد نمی‌کند. او به وجه لذت بخشی سینما پیشتر از دیگر شاخه‌ها توجه دارد و اصلاً بازیها مهم نیست که مثلاً بازیشتان، چه نظری درباره تدوین در سینما دارد.

زایوه دید و نوع نگاه نوجوانان چه مشخصه‌هایی دارد؟
آنها بوف دیدات یک فیلم دوست دارند. از چگونگی ساختن آگاه شوند. اگر جایی، گروهی مشغول فیلم‌داری باشد، آنها با اشتیاق پیش از بازیگرها دوست دارند روند و ببینند چه خبر است. بازیگرها چگونه چهره خود را تغییر می‌دهند یا در پس یک رز و خود ظاهر آبیاری کردن چه کارهایی صورت می‌گیرد تا ما آن صحنه را واقعی تصور کنیم. این اشتیاق مثل علاقه‌ای است که آنها به یافتن جواب یک چیستان دارند.

با یابن گوردیک کلمه‌یامیز.
دقیقاً برای همین است که اسم کتاب را گذاشتم. شعبده‌بازان، البته اصلاً معتقد نیستم که در کتاب کودک و نوجوان، هنر و چه این، باید به سولات بپردازد. نوجوانان، هنر را کار را درباره‌ی آنها بسیار بهتر از ما می‌دانند.

پس شما در این کتاب چه چیزی را به مخاطب نوجوان ارائه می‌دهید؟
آنها را به پشت بست سینما می‌برم و ایجاد قضا را برایشان روشن می‌کنم. هر بخش هم یک کار عملی آورده‌ام. بعد از یادداشت‌ها تا پس از کسب لذت از آنچه خوانده‌اند، دیگر موضوع نبود.

کتاب را چگونه فصل‌بندی کرده‌اید؟
شعبده‌بازان، سینما، بخش دارد. برای نوشتن کتاب از پیدا کردن ایده اولیه برای ساخت یک فیلم شروع کرده‌ام. بعد از آن به نوشتن فیلمنامه و دکورها و... پرداخته‌ام. بازرسید فیلم‌داری، صدای‌داری، بازیگری

... در بخشهایی هم به دیوبله و بدلکاری پرداخته‌ام و در نهایت کتاب با بحث فیلم، تبلیغات برای آن و نقد پایان می‌پذیرد.
نقد فیلم را چگونه مراحل ساخت یک فیلم می‌دانید؟
بله، نقد فیلم، بازخورد فیلم است. و بازخورد نیز بخش جدایی‌ناپذیر هر رسانه‌ای است.
نقد فیلم که امری تخصصی است، چه فایده‌ای برای نوجوانان دارد؟

برای من خیلی مهم است که بچه‌ها با روحیه‌ای نقدانه کتاب بخوانند. آنها نباید در برابر کتابی که می‌خوانند، فیلمی که می‌بینند یا تابلوی نقاشی که مشاهده می‌کنند متعلل باشند. بسیاری از داستانها و فیلمهای ما باعث انتقاد نوجوانان می‌شود. در نهایت کتاب شعبده‌بازان است. که خوب، مثلاً با ساخت فیلم آشنا شوید، اما مهم، نگاه خود شما به فیلم است. در این کتاب مواردی را گذاشتم که به آنها کمک می‌کند بتوانند فیلم را نقد کنند. تشخیص بدهند فیلم خوب و بد کدام است و سطح سلیقه‌شان بالا برود. در آخرین پاراگراف کتاب نوشته‌ام «اگر این کتاب به شما کمک کرده باشد تا چند سؤال اساسی و جدی درباره سینما در فکر شما به وجود بیاید، به هدف خود رسیده‌ام»

ما معمولاً عادت نداریم

در زمینه‌های نظری و پژوهشی هنرها از جمله سینما و بالاحص

سینمایی کودک و نوجوان کار کنیم

است. چون باعث می‌شود بیشتر فکر کنید به سراغ کتابها و نوشته‌های دیگر هم بروید»
من با نوشتن این کتابها عفتن ایجاد می‌کنم تا محسوسش هم تولید شود یا اینکه خود بچه‌ها بزرگتر که شدند آن را دنبال کنند.

موضوع کتاب دوستان چیست؟
مضمون کتاب از اسنپ پیداست؛ «انتخابی ادبی برای سینمای کودک و نوجوان». این موضوع محور جشنواره فیلمهای کودک و نوجوان اسفند هم بود.

چرا مقوله انتخاب ادبی چند سالی است که به عنوان مقوله‌ای مهم مطرح شده است؟
سینمای کودک و نوجوان ایران تحریف است. چه به لحاظ کمی و چه از نظر کیفی. این سینما رونق ندارد. خانواده‌ها نمی‌دانند چه فیلمی را ببینند که به درد بچه‌ها بخورد. بخورد لایال بسیاری باعشان امر است که موضوع صحبت ما و کتاب من نیست اما در بحث راهکارهای حل مواقع سینمای انتخابی همیشه مطرح بوده است.

این مقوله در سینمای دنیا جای افتاده به طوری که بخش عمده‌ای از فیلمهای هالیوودی یا اروپایی از آثار ادبی اقتباس شده و می‌شوند.

بله، سینما همیشه وامدار کتاب بوده است.
پیش از شما فرد دیگری هم بوده که به اقتباس ادبی در

سینمای کودک و نوجوان پرداخته باشد؟
معمولاً ما عادت نداریم در زمینه‌های نظری و پژوهشی هنرها از جمله سینما و بالاحص سینمایی کودک و نوجوان کار کنیم. در یک مقاله جامع البته مقالاتی به صورت پراکنده نوشته شده که آنها را کار کنیم فهرست کرده‌ام. ترجمه‌هایی نیز وجود دارد که به کار نویسند یا فیلمساز ایرانی نمی‌آید.

با توجه به محدودیت منابع محضاً در مسیر پژوهشان دچار مشکل هم شده‌اید؟
هر کسی که کار پژوهشی مقاله و رساله باید چه میزان انرژی جمع‌آوری کتاب، مقاله و رساله باید چه میزان انرژی صرف کرد.

پس نظرمی که می‌خواستید کارتان انجام نشده است؟
همیشه این احساس را پژوهشگر هست که اگر فلان مسئول کتابخانه همکاری می‌کرد یا اگر زمان آزادی می‌داد منابع بیشتری جست‌وجو شود، دست‌خطما محصول نهایی جامع‌تر از کار در می‌آمد. اصولاً اگر پژوهشگری ادعا یا تصور کند که در زمینه کارش همه چیز را گفته، باید در محسوسش شک کرد.

مفوله اقتباس با بسیاری مباحث دیگر سینمایی و ادبی ارتباط دارد. مباحثی که در آن زمینه‌ها هم کار نشده. وقتی وارد کرد کار می‌شود، تازه در می‌یابی که چقدر موضوع برای کار پژوهشی و تحلیل وجود دارد که به آنها پرداخته نشده است. مثلاً نقد گاه‌شمار سینمای کودک و نوجوان را استخراج می‌کردم. انفسوس می‌خورد که چرا کتابی جامع با عنوان دقیق سینمای کودک و نوجوان، تدوین، حتی فهرست کامل فیلمها را هم در اختیار نداریم. با مثلاً در بخشی که نمونه‌هایی از ادبیات کهن را برای پیشنهاد اقتباس کار می‌کردم، با خود گفتم چه پس زمان این انبوه منابع استخراج می‌شود و در اختیار فیلمسازان نوجوان قرار می‌گیرد؟ وقتی در زمینه «انتخابی ادبی» برای سینما و تئاتر، در جشنواره بین‌المللی فیلم کودک و نوجوان کار می‌کنم، به این نتیجه رسیدم که تکنیکهای نمایشنامه‌نویسی سنتی ایرانی قابلیت‌های شگرفی برای فیلمسازان سینما دارند. با خود گفتم کیست کتاب یا پژوهشی جامع که فیلمسازان سینما را به کار بگیرد؟

البته کتابهای بازیگری بسیار زیادی از منون کهن در کشور ما موجود دارد.
چند مورد را مقایسه کردم. همه مثل هم هستند. شروع قصه، نواک نگاه و حتی دایره واژگان. دوستی گرفتیم و فراز کردیم دوره بازیگری حکایات شاهنامه را می‌گفتم اما در فراز است یک ماهه بیست کتاب نویسیما؟ من که نمی‌توانم این کار را با هفتصد کتابم بکنم. مگر می‌شود حکایات رستم و مهراب را بازیگری کنیم؟ وقتی چند کتابها را شاهنامه را به طور کامل می‌کنم، مگر می‌شود تحلیل‌های موجود را تخریب و از رویاها کنشی تا تحلیل خود را به دست بیاوریم و تازه شروع کنی به نوشتن؟ دوستی دیگر در صاحبه‌اش با همه تشریح شما. کتاب-هفته- می‌گوید: هارام یک دوره زندگی چهارده مصوم می‌نویسد. مگر می‌شود همزمان هم به شهادت امام حسین(ع) فکر کرد و هم به مسئله ظهور امام زمان (ع) بپردازیم؟

در بحث تخصصی‌تری، کتابی نداریم که مشخصه‌های متعدد و جذاب داستانهای ادبیات کهن را فهرست و معرفی کرده باشد. در نتیجه وقتی قرار بر بازیگری سخن کجول، ماه پیشونی یا رستم باشد، تمام کارها مثل هم می‌شود.

در کتابتان فقط به ادبیات کهن پرداخته‌اید. آیا ادبیات معاصر کودک و نوجوان قابلیت اقتباس ندارد؟
ارائه نمونه‌هایی قابل اقتباس از ادبیات معاصر کودک و نوجوان، خود موضوع پژوهش مستقل دیگری است. من برای فتح باب اقتباس، از منون کلاسیک استفاده کرده‌ام که فیلمسازان از نویسندگان آنها مشکلی ندارند.

در کتابتان چه آثاری را مورد بررسی قرار داده‌اید؟
مواردی را که مطرح کرده‌ام فقط برای نمونه است. مثلاً از اوکلید و منعمه فقط چند حکایت را بررسی کرده‌ام و بیشتر به شیوه اقتباس پرداخته‌ام. البته در این کتاب از قرآن کریم شروع کرده‌ام. بعد از آن به فرهنگ عامه

پرداخته‌ام و مواردی را از اسفندها- حکایات تدلیس، منظومه آسویک، هزار و یک شب، شاهنامه و کلیله و دمنه مطرح کرده‌ام.

آیا این موارد فقط در سینمای کودک و نوجوان کاربرد دارد؟
خیر، کتاب من شش فصل دارد که فقط دو فصل آن را به سینمای کودک و نوجوان اختصاص داده‌ام. در آغاز اقتباس را تعریف کرده و انواع آن را برشمرده‌ام. در جایی دیگر به عمل و نقل سینما و ادبیات پرداخته‌ام. ویژگی‌های این دو را مقایسه کرده و درباره روابط داستان نویسان با نمایشنامه‌نویسان و فیلمسازان نیز صحبت کرده‌ام.

در بخشی مفصل از کتاب به مراحل اقتباس پرداخته‌ام. اینکه در روند تبدیل یک داستان یا نمایشنامه به یک فیلمنامه چه اتفاقاتی می‌افتد، چه باید کرد و از چه راه‌هایی باید رفت.

چرا در کتابتان به نمایشنامه هم پرداخته‌اید؟
نمی‌شود رابطه داستان، نمایشنامه و فیلمنامه را نادیده گرفت. چون این سه شاخه‌ای سینمایی می‌باشند هرگز هستند. در بخشهایی که مشخصاً به سینمای کودک پرداخته‌اید، چه مواردی را مطرح کرده‌اید؟
مواردی از جمله آموزش و سرگرمی، انیمیشن، شخصیت‌پردازی، فهرمان، موارد فانتزی، واقع‌گرایی، فلسفه و... بسیاری از این موارد مباحثی است که برسی فیلمسازان مطرح ما حتی یک مقاله درباره‌اش مطالعه نکرده‌اند.

مقاله‌ای وجود نداشته یا اینکه باید و آنجا نخوانده‌اند؟
میان فیلمسازان و نویسندگان ما دیوار بی‌اصفادی بلندی وجود دارد. جور موارد خاص، فیلمسازان نوجوانان راحت کرده‌اند و کتاب می‌نویسند. نویسندگان هم میانه‌ای با کتاب و سینما ندارند.

وضعیت کتابهای موجود فیلمساز کودک و نوجوان اخیراً چگونه است؟
اخیراً در نظر پژوهشی برای جشنواره بین‌المللی کتاب کودک و نوجوان کرمان، تمام کتابها هری سه سال بعد از فهرست کرده‌ام. همچنین تمام فیلمها نگاه چاپ شده در ده سال اخیر را برای جمله فیلم نگاه استخراج کرده‌ام. بنابراین به طور قاطع می‌توانم اظهار نظر کنم و بگویم که هیچ چیزی از فیلمنامه، مستند، تعدادی فیلم داستان از نویسندگانی مشهور خارجی منتشر نشده و دیگر هیچ روتی کتاب تبلیغ عالی روی خود سینماست.

چه کارهای آینده‌ان بگوئید.
تکنیکهای نمایش خلاق، تعویع برای نوجوانان، نمایش و سینما، شخصیت‌پردازی در سینمای کمدی ایران و... از جمله کارهایی است که در مراحل مختلف پیش‌بردار، بازیگری، بازیگری، صدای‌داری، بازیگری

چایشان هستم.

رفع چین و چروک از کاغذ

نکاتی چند درباره مرمت کتاب

ترکیس پدram

مرمت هنری که از گذشته به جا مانده، در درجه اول به سازندگان آن آثار و پس از آن به ماو آیندگان تعلق دارد. حفاظت و مرمت اثر از آن جهت بسیار اهمیت دارد که عملی است برای انتقال پیام اثر به نسلهای بعدی و برقرار ماندن پیوندهای اصیل فرهنگی. در این میان آثاری که به صورت کاغذ، دست‌نوشته و کتاب هستند، به دلیل انتقال اطلاعات مکتوب به دیگران پیش از دیگر آثار اهمیت پیدا می‌کنند.

کاغذ از لایف طبیعی گیاهان یعنی سلولز ساخته شده و به دلیل برخورداری از ساختار آلی، در برابر عواملی چون نور، رطوبت، ما، حشرات و میکرو و اکاتیوم حساسیت قابل ملاحظه‌ای دارد و چنانچه شرایط محیطی مناسب برای نگهداری و حفاظت آن فراهم نباشد، دچار آسیبهای فیزیکی، شیمیایی و بیولوژیکی می‌شود.

آسیبهای فیزیکی شامل آسیبهای نظیر سوختگی، پارگی و بریدگی یا آسیبهای ناشی از رطوبت و خمیس شدن است.

شیمیایی به کارفته در ساخت کاغذ ناشی می‌شود، شامل زردشدن کاغذ و شکسته شدن آن است که در این حالت می‌گویند کاغذ، اسیدی شده است.» آسیبهای بیولوژیکی نیز آسیبهای ناشی از حشرات و قارچها هستند.

چنانچه دما و رطوبت مناسب برای نگهداری کتاب وجود داشته باشد می‌توان به میزان قابل ملاحظه‌ای، از آسیبهای شیمیایی و بیولوژیکی جلوگیری کرد. چراکه بالا بودن یا پایین بودن بیش از حد درجه حرارت و رطوبت و از همه مهمتر متغیر بودن آنها، تشنه‌ای را که کاغذ را دچار آسیب می‌کند و سبب تغییرات شیمیایی در بافت کاغذ و جلد به کار رفته در کتاب می‌شود. همچنین شرایط رشد و تکثیر حشرات و قارچها را فراهم می‌کند. اگر از بلایای طبیعی صرف‌نظر کنیم، می‌توان گفت آسیبهای فیزیکی در اکثر موارد ناشی از بی‌مالتی انسان است.

در این مجال ادک به طور خلاصه، مراحل مرمت کاغذ و کتابهایی را که ارزش هنری و تاریخی دارند، مورد بررسی قرار می‌دهیم. برای مرمت کاغذ یا کتاب باید ابتدا آوری از آنها و نظر استحکام و کیفیت ظاهری مطالعه کرد. اگر آسیب وارد شده به کتاب زیاد باشد، جلد کردن صفحات کتاب و حتی باز کردن دوخت و صحافی کتاب نیز در برخی موارد ضروری به نظر می‌رسد. اگر اوراق کتاب لکه داشته باشند ابتدا باید با نوج آب رانسانسای گرم و سپس آن را زدود. برخی از پژوهشگران مرمت معتقدند بهتر است برای اینکه تشن کمتری به آثار وارد شود، لکه‌ها را به حال خود نگذاریم و برای از بین بردن آنها از مواد شیمیایی استفاده کنیم اما برخی دیگر، به از بین بردن لکه‌ها به منظور زیبایی اثر هنری اعتقاد دارند و به کمک مواد شیمیایی به زدودن آنها مبادرت می‌ورزند. البته تمامی لکه‌های ناشی از مرمتهای غلط پیشین، از نظر هنری دیدنی‌های ناشی به کتاب آسیب می‌زند مانند لکه‌های به‌جا مانده از چسب نواری که ممکن است برای وصل کردن پارگیهای یک کتاب - حفظ آن استفاده شده باشد

اما به مرور زمان لکه قهوه‌ای رنگی بر روی کاغذ باقی گذاشته و حتی به‌تدریج، نوار چسب، چسبندگی خود را از دست داده است.

برای از بین بردن لکه ناشی از چسب نواری می‌توان از تتراکلرید کربن به کمک متانول و اتانول استفاده کرد. البته قبل از استفاده از این حلالها باید قسمت کوچکی از نوشته کتاب را با آنها تست کرد و چنانچه مرکب و جوهر نسبت به این مواد حساسیت نشان ندهند، می‌توان کاغذ را در محلول غوطه‌ور کرد تا لکه‌ها از بین بروند.

اگر نوشته مورد نظر دارای مرکبهای رنگی باشد، نمی‌توان آن را در تتراکلرید کربن قرار داد بلکه باید به کمک یک پس که بنه‌ای آغشته به تتراکلرید کربن سر آن پیچیده‌ایم قسمتهای را که لکه دارند، تمیز کنیم تا آسیبی به نوشته وارد نشود.

از دیگر لکه‌ها برای رایج در مرمت کاغذ، کلرامین بی-است که به‌خلاف سفیدکننده‌های کلر دار دیگر، باقی مانده خوننده و مضرری را روی کاغذ به جا نمی‌گذارد ولی برای اطمینان بیشتر باید پس از استفاده از آن، کاغذها را شست‌و شود. داد کلرامین می‌تواند لکه‌های ناشی از فعالیت حشرات و تا حدودی قارچها را از بین ببرد.

برای زدودن لکه‌های ناشی از چای و قهوه می‌توان از بربرات سدیم استفاده کرد. البته به کار بردن تمام لکه‌برها باید با دقت و به‌طور موضعی صورت بگیرد. کاهای در انجام عملیات مرمتی لازم است به کاغذها و اوراق کتاب دوباره آزار زده شود. چون پوسیدن آه‌از کاغذ به دلیل وجود قارچها، سبب سست شدن کاغذ و از بین رفتن کیفیت آن می‌شود. ضمن آنکه به دلیل بالا رفتن اسیدیته، اوراق کتاب و اسناد، شکسته می‌شوند.

اگر وضعیت نسخه خطی و کتاب به شکلی است که حتی در دست نگه‌داشتن آن، به سادگی امکان ندارد و بسیار سست و ضعیف به نظر می‌رسد باید از آهار ژلاتین تازه تهیه شده استفاده کرد. به این صورت که یک و نیم گرم ژلاتین را در یک لیتر آب حل کرده و با استفاده از قلم مو کاغذ را به آن آغشته کرد. در شرایطی که کاغذ ضخیم باشد می‌توان آن را به‌طور کامل در آهار فرو برد.

البته حتما باید جوهر و مرکب آن از نظر غیر قابل حل بودن در آب آزمایش شود. چنانچه جوهر و مرکب کاغذ به آب حساس باشد، باید از آهار در محیط غیر آبی استفاده کرد یعنی دو درصد نایلون در متانول، بسته به میزان شکنندگی کاغذ. به غیر از روش استفاده از قلم مو و فرو بردن کاغذ در آهار می‌توان از روش پاشیدن و اسپری آهار روی کاغذ نیز استفاده کرد.

پس از آهار دادن و استحکام بخشی مجدد به کاغذ و کتاب باید برای رفع چین و چروکهای آن اقدام کرد.

اگر چین خوردگی زیاد نباشد، می‌توان آن را با کمی رطوبت و با گذاشتن یک ورقه آغشته به سیلیکون روی کاغذ و به کمک اتو صاف کرد. اگر چین خوردگی‌ها زیاد و عمیق باشند بهتر است آن را با ورقه‌ای از کاغذ خشک کن نمدار بپوشاند و بین دو نشیبه تخت فشار گذاشت تا به تدریج خشک شود. استفاده از یک برس نسبتاً سبک نیز در این مورد مؤثر خواهد بود. پس از برطرف کردن چین و چروکها، در صورتی که پارگی و نواقص کاغذ زیاد باشد، می‌توان از دو روش سنتی و جدید برای مرمت آن استفاده کرد. در مواردی نژیسته به میزان نقص و نوع پارگی کاغذ، از هر دو روش باهم استفاده می‌شود. در روش سنتی با استفاده از کاغذهای قدیمی یا کاغذهایی که از نظر ضخامت و رنگ با کاغذ اصلی کتاب هماهنگی دارند و به کمک چسبهای طبیعی (سرسی) و حتی در مواردی کریوکسی متیل سلولز (CMC)، قسمت پاره‌شده را وصل می‌کنند و پس از چسباندن و پیر کردن کاسته‌های کاغذ کتاب، با پشت به آن ضربه وارد می‌کنند تا سطح یکپارچه‌ی آنها پیدا کند.

در روش جدید ابتدا با حل کردن کاغذهای نشیوی ژاپنی در آب و به شکل خمیر در آوردن آنها،

می‌توان با ظرافت، کاسته‌های کاغذ را پر کرد. در برخی موارد نیز، اندکی کریوکسی متیل سلولز برای ایجاد چسبندگی و استحکام به خمیر اضافه می‌شود.

بعضی مواقع برای آنکه کاغذهای وصلایی اعم از نشیوی یا کاغذهای معمولی دیگر با کاغذ اصلی کتاب هماهنگ و هم‌رنگ شود، می‌توان از دم کرده یا جوشانده غلیظی از چای، قهوه، پوست گردو و انواع رنگهای گیاهی دیگر استفاده کرد. می‌توان رنگ مطلوب را با آزمایش محلولهای مختلف بر نمونه‌ای از کاغذ مورد نظر

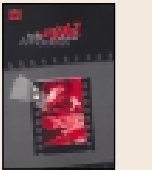
تعیین و مشخص کرده و به وسیله آن قسمت‌های لازم را با دقت رنگ کرد. البته باید توجه داشت که این رنگ پس از خشک شدن کامل روی کاغذ خود را نشان خواهد داد.

در صورت وجود پارگی باید لیه بریدگیها را روی هم قرار داد و با اطو صاف کرد. سپس کاغذ نشیوی ژاپنی مناسب با ضخامت اوراق کتاب را که قبلاً چسب زده شده، در دو طرف کاغذ اصلی کتاب قرار داد و کاغذ اصلی کتاب را نیز در نشیوی چسب دار، به اصطلاح ساندویچ کرد. سپس آن را زیر پرس گرم گذاشت تا کاملاً به کاغذ کتاب بچسبد. به این ترتیب مواد مرمتی به کار رفته (خمیر کاغذ)، روی اوراق کتاب ثابت شده و کاغذ نیز مقاوم تر می‌شود. ضمن آنکه با توجه به ضخامت بسیار کم کاغذ نشیوی، در نهایت حجم و قطر کتاب افزایش نمی‌یابد. پس از مرمت اوراق کتاب، باید آنها را صحافی کرده و بعد از بررسی دقیقین و عطف جلد کتاب، جلد را به آن وصل کرد. در نهایت باید پیش از مرمت شده و وصل شده به جلد را زیر پرس گذاشت تا چسبهای به کار رفته در مرمت صفحات، وصلایی و صحافی کاملاً خشک و تثبیت شوند. توصیه می‌شود برای مرمت کتاب و البته تمام آثار هنری، حتماً از مرمت و مهارت افراد متخصص و کارشناس مرمت استفاده شود چرا که گاهی آسیبهای انسانی و مرمت‌های غلط می‌تواند خسارات جبران‌ناپذیری بر بیکره هنر و فرهنگ وارد کند.

شما را تبرئه می‌کنم

نکاهی به فیلمنامه آمادئوس ریتر

ولفگانگ آمادئوس موزارت (۱۷۵۰-۱۷۹۱م) نابغه موسیقی دوره رنسانس، زندگی پر فراز و نشیب داشته است. پتر شفر، نمایشنامه‌نویس مشهور که به نگارش آثاری برگرفته از تاریخ شهرت دارد، زندگی موزارت را به نمایشنامه تبدیل کرده، سپس از این نمایشنامه به عنوان منبع اصلی نگارش فیلمنامه سود جسته است.

میلوش فورمن کارگردان سینمای آمریکا، در سال ۱۹۸۴ فیلمی بر اساس همین اثر ساخت که عنوان بهترین فیلم همان سال را از آن خود کرد و در مجموع صاحب هشت جایزه اسکار شد. در این فیلم، فورمن اف موری آبراهام بازیگر سوری‌الاصل، جایزه اسکار بهترین بازیگری را گرفت. وی در نقش آنتونیوسالی بری و لقب هنری موزارت در دربار ژوزف دوم، امپراتور اتریش بازی می‌کرد و نام هالس در نقش موزارت به ایفای نقش می‌پرداخت.

آنتونیوسالی بری آهنگسازی بود که جز (مارش‌های ساده که فاقد جدلیت و خلاقیت هستند، هیچ یک از آثارش باقی نمانده است. او برای هر اثری که می‌ساخت، خداوند را شکر می‌کرد و با ایمانی مطلق زندگی‌اش را وقف سلطنت و مسیح کرده بود اما شخصیت او بعد از دیدار با موزارت که به هرزگی شهرت داشت از هم پاشید. او از خود می‌برد چگونگی این همه ایمان مسیحی در وجود من نتیجه‌ای اندک داشته و موزارت در کمال بی‌ایمانی تا این حد مستعد است؟ سالی بری رویگتر اثر پتر شفر است. او یک راوی است که از ایمان به تردید و کفر راهبانه کرده است تا از منظری خاص به مضمون ایمان و کفر بنگرد و فیلمنامه‌ای که فورمن آن را به فیلم تبدیل کرد نیز در همین راستا تصویر می‌سازد. در واقع فیلمنامه موزارت فقط داستان زندگی ولفگانگ آمادئوس موزارت نیست بلکه نقلی این دو تن باهم، اما اینکه فیلم با جمله‌ای از سالی بری شروع شده و با جمله «مانمانیگان هم در کجا، اکنون و آینده، من همه شما را نیز به اعلام می‌کنم! آمین! آمین! آ، وی، به پایان می‌رسد، جمله‌ای که وصف حال سالی بری است.

مترجم فیلمنامه «امادئوس» دیوچ پیوچ مقدمه و موزخه‌ای اصلی فیلمنامه را آورده و هیچ توضیحی درباره موزارت، پتر شفر یا میلوش فورمن در پشت جلد نیاروده است.

مؤسسه فرهنگی هنری ساندل فیلمنامه «امادئوس» نوشته پتر شفر را به ترجمه سعید بازرجانی با شمارگان ۱۵۰۰ نسخه و بهای سه هزار ۵۰۰ تومان منتشر کرده است.

چهره‌های دیگر از ابن سینا

گفت و گو با دکتر ابو الفضل شکوری درباره کتاب فلسفه سیاسی ابن سینا

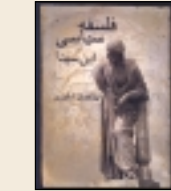
سالم محمودی سرائی

فلسفه سیاسی ابن سینا عنوان کلی است که به تازگی از سوی انتشارات علم و فن و انتشارات نقش و نگار به صورت مشترک منتشر شده است. جالب این است که این کتاب نیز از تحقیقی در مورد فلسفه سیاسی ابن مکتوب و اندیشمند بزرگ اسلامی است و منبع و مآخذی در مورد فلسفه سیاسی او وجود ندارد. انتشار این کتاب چهیره دیگری از ابن سینا به نمایش گذاشته که برای دانشجویان فلسفه، دین و علوم سیاسی حالب توجه خواهد بود. به سراغ دکتر ابو الفضل شکوری عضو هیأت علمی دانشگاه ویست مدتی وقت تا درباره این کتاب با وی گفت‌وگو کنیم. آنچه در پی می‌آید خلاصه‌ای است از این گفت و گفت.

جناب دکتر شکوری، شاید بهترین مقدمه برای شروع بحث درباره کتاب «فلسفه سیاسی ابن سینا» این باشد که اساساً ابن سینا فیلسوفی جامع‌نگر بوده و به نوعی در همه زوایای فلسفه نظرات قابل نامی ارائه کرده است، اما همچنان نمی‌توان یک کتاب مشخص را به عنوان اثری در فلسفه سیاسی از او نام برد در حالی که در حوزه‌ها و زوایای فلسفه‌های دیگر به طور مشخص کتابهایی را تألیف کرده است. سؤال این است که چگونه شده به این بحث پرداخته‌اید؟

شده به این بحث پرداخته‌اید؟ طبیعتاً انتشار یک کتاب در یک حوزه مشخص نشان از علاقه مؤلف آن اثر دارد. من هم در وهله اول به دلیل علاقه شخصی به فلسفه سیاسی ابن سینا، شروع در پژوهش در این زمینه کردم، اما اگر از بحث علاقه شخصی بگذریم، اساساً ابن سینا نظرات خاصی در مورد سیاست دارد. نظراتی که کاملاً علمی و برپایه استدلالها و استنتاجهای فلسفی هستند و به تعبیری پس از افلاکون ابن سینا مهم‌ترین فیلسوفی است که به فلسفه سیاسی پرداخته است. اما این سینا به طور مشخص کتابی با این عنوان و موضوع ندارد و ممکن است این سؤال پیش بیاید که آیا اساساً می‌توان او را فیلسوف سیاسی دانست؟ به اعتقاد من ابن سینا به معنای دقیق کلمه یک فیلسوف سیاسی است، هر چند که به دلیل نامعلومی فلسفه سیاسی‌اش را در آثارش پخش کرده و کتاب مشخصی با این عنوان ندارد اما به هر تقدیر او فلسفه سیاسی خودش را از طریق برهانهای فلسفی اثبات شده از فری که در حوزه فلسفه اسلامی مورد بررسی قرار می‌گیرد، به عنوان یک فیلسوف

سیاسی یاد می‌کنید در حالی که فلسفه سیاسی اساساً در یونان پدید آمده و نمونه آن در فلسفه اسلامی فقط ارشادنامه‌ها و سیاستنامه‌ها هستند که آنها نیز بیشتر صیغه اخلاقی و دینی دارند. بنابراین در پرداختن به آثار ابن سینا نمی‌توان سخن از فلسفه سیاسی گفت. در این مورد با شما موافق نیستم. اولاً فلسفه سیاسی به احتمال آفری از ایران باستان به یونان منتقل شده و کسانی چون افلاطون و شاگردش ارسطو (هم به صورت مستقیم و هم به واسطه استادش) از فلسفه سیاسی ایران باستان متأثر بوده‌اند. نمونه بارز این مدعا کتاب «جمهوریه افلاطون» است، البته باید عنوان کرد که بعدها همین مفکران با افزودن‌ها و بازتولدهایی که از فلسفه سیاسی ایران باستان انجام دادند، صیغه‌ای یونانی به آن بخشیدند. همین فلسفه بعدها به وسیله ترجمه‌های فارسی قدیم در صدر اسلام با کترا از طریق ترجمه‌های عربی در دوره مأمون عباسی وارد جهان اسلام شد.

به باور من، فلسفه سیاسی در ایران و یونان هم‌دوش با یکدیگر رشد کرده و آنچه در تفکر اسلامی وجود دارد به ارشادنامه‌ها محدود نمی‌شود بلکه به شکل کاملاً فلسفی و روشمند در زمینه مفکران مسلمان وجود داشته است، نمونه بارز این مدعا فارابی است و بعد از وی فیلسوفان دیگری چون ابویزد بلخی، ابوالصفا، ابوالحسن عسکری و... که روی این موضوع کار کرده‌اند. در اواخر قرن چهارم و اوایل قرن پنجم ما با ابن سینا مواجه می‌شویم که نماینده روش پیشینان خود به ویژه فارابی است. او فیل این خطابه و فن جدل که بخش عمده‌ای از کتاب «فلسفه» را شامل می‌شوند به این موضوع به شکل کاملاً فلسفی پرداخته است. پس نمی‌توان حکم داد که روشی‌بودن این بخش سنتی بر ارشاد و اندرز بوده است. ظاهراً اندیشه سیاسی در جهان اسلام و یونان و روم و مغرب فلسفه‌ها دارد که فکر می‌کنم پرداختن به آنها کار را

برای ادامه بحث آسان‌تر کند. اندیشه سیاسی در جهان اسلام به چهار بخش عمده تقسیم می‌شود: اندرزنامه‌ها و ارشادنامه‌هایی چون سیاستنامه، حواشی، نظام فکری، فقه سیاسی مانند احکام السلطانیه، مازونی، کلام سیاسی مثل کتاب «الإسلام» به مناسبت اسلام، ابوالحسن عسکری و سرانجام می‌رسیم به فلسفه سیاسی که تقریباً تمام آثار سیاسی فارابی و بخشی از آثار سیاسی ابن سینا نیز در این حوزه هستند. شما به اندرزنامه‌های سیاسی ابن سینا هم پرداخته‌اید. آیا این اندرزنامه‌ها ذیل همین فلسفه سیاسی او قرار می‌گیرند؟

آنچه در تفکر اسلامی به اندیشه سیاسی مشهور است به ارشادنامه‌ها محدود نمی‌شود بلکه به شکل کاملاً فلسفی و روشمند آنگونه که در فلسفه یونان وجود دارد، بوده است. جمعا در زمینه اندرزنامه‌های سیاسی، ابن سینا عموماً صواب نظرات دینی است اما کوشش من در این کتاب کشف و معرفی فلسفه سیاسی او بوده که - همانگونه که در کتاب نیز بیان اشاره کرده‌ام - به دلایل نامعلومی در کل آثار او پخش هستند.

تا جایی که من اطلاع دارم، در این زمینه منابع زیادی به صورت کتاب و چهره نادره و شاید اثر شما اولین کتاب فارسی در مورد اندیشه‌های سیاسی ابن سینا

است که امروز در دست مخاطب است. قصد ندارید این تجربه را تکرار کنید یا ادامه دهید؟ ابن سینا در مورد فلسفه سیاسی هشتم که به گمانم بتواند خط سیر فکری او را در حوزه فلسفه سیاسی نشان دهد. یکی از تفه‌های موجود بر این کتاب، طرالی بودن مقدمه‌ای است که شما در مورد زندگی ابن سینا و وضعیت سیاسی، اجتماعی، تاریخی و عصر او نوشته‌اید. آیا برای این نقد پاسخی دارید؟ این طرالی شدن مقدمه عمدی بوده است چون اعمادی در زندگی ابن سینا وجود دارد که پیش از این با همم بود یا کاملاً تحریف شده بود و می‌بایست کسی با آنها می‌پرداخت. برای نمونه تأثیر محیط سیاسی و اقلیمی بر شخصیت و اندیشه ابن سینا، بحث شیوع او و شاعری که در مورد مصرف مشروبات الکلی توسط او وجود دارد نیازمند پژوهشی جدی است. من در این کتاب با این سندها و اثبات که برهانهای علمی در انده تاریخی ثابت کرده‌ام که او کاملاً برای این خطاطعات و ضمن اثبات بحث شیوع ابن سینا، تأثیر شرایط سیاسی و تاریخی و حتی اقلیمی را بر اندیشه‌های او مورد بحث و بررسی قرار داده‌ام. بنابراین تصور می‌کنم مفصل شدن این بخش از کتاب امری غیرقابل اجتناب بود. به صرف آنکه این کتاب قدم بسیار کوچکی است برای شناخت اندیشه‌های سیاسی ابن سینا، همین.

پیشخوان تأمل

نقدی بر دن کیشوتیسیم در جریانهای روشنفکری ایران

چندی پیش کتاب هفته با دکتر بیژن عبدالکریمی گفت و گو می‌داشت. بهانه این گفت و گو کتاب «مونیسیم یا پلورالیسم» بود که موضوع آن در واقع به یک گفت و گو مکتوب و شفاهی بین چند معلم و اندیشمند که تفکر بومی را پاس داشته بودند، اختصاص داشت.

کتاب «هگل یا مارکس» نیز به همین مهم پرداخته است. این کتاب شرح گفت و گو عبدالکریمی با محمدرضایی درباره جریان روشنفکری ایران است که در اصل، نقد و تفسیری است به دن کیشوتیسیم حاکم بر اندیشه روشنفکران ایرانی.

جالب‌تر اینکه عنوان کتاب، به نقد هگل توسط مارکس برمی‌گردد. نقدی که پیشتر ناظر بر معینیت بود تا ذهنیت و در آن مارکس بر هگل خیره می‌گرفت که فلسفه‌اش به جای با یا سوره می‌رود.

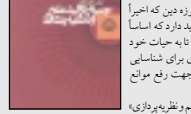
در این گفت و گو پیکان انتقادها به سوی روشنفکرانی نشانه رفته که زندگی واقعی و شرایط آن را از تفکر جدا می‌دانند.

هگل یا مارکس، به تلاقی از سوی انتشارات نقد فرهنگ با شمارگان ۳۰۰۰ نسخه و بهای هزار و ۵۰۰ تومان منتشر شده است.

فکتاب و نوشتاری بر حیات فکری حوزه علمیه در عصر جدید

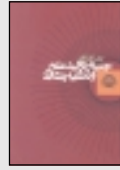
اغلب متفکران، حوزه علمیه را مهد تفکر سنتی در حوزه دین می‌دانند و بر این نکته تأکید دارند که نظریه پردازی دینی و گسترش کمی و کیفی تولید علم در حوزه دین در عصر جدید، نیازمند تحول در ساختار و نظام مدیریتی حوزه است.

بنیان فکری تئوری جنبش تولید علم و نظریه پردازی در حوزه دین که اخیراً از سوی رهبر انقلاب مطرح شده است، بر این مسئله تأکید دارد که اساساً پژوهشهای دینی در عصر جدید نیازمند الگویی دیگر است تا به حیات خود ادامه دهد. رضا غلامی این نکته را دستمایه پژوهشی جدی برای شناسایی ضعفها و تقاضا و نیاز استفاده از روشها و ابزارهای جدید جهت رفع موانع مدیریتی تولید علم در حوزه دین کرده است.

غلامی در پیشگفتار کتاب اخیر خود که با عنوان «جنبش تولید علم و نظریه پردازی» از سوی نشر آفتاب توسعه منتشر شده است، شکل گیری جنبش علمی تولید علم و نظریه پردازی در کشور را تنها اگرین به این نجات کشور از عقب‌ماندگی می‌نظمی می‌داند. وی همچنین اصلاح و ساماندهی دستگاه فرهنگی را نیز راه مواجهه فرهنگی پاینده جهان پیش فرض می‌کند و بر همین اساس با طرح پرسشهایی سعی در گشودن بایی در این حوزه دارد.

این حوزه دارد. ۱۷۳ صفحه با شمارگان ۵۰۰ نسخه و بهای هزار و ۸۰۰ تومان به بازار کتاب عرضه شده است.

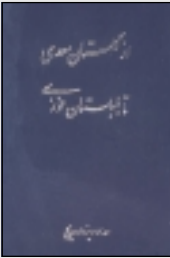
از گُلستانِ سعدی تا بلبَلستانِ فوزی

تألیف سداد دیز دارویی، چاپ اول، ۱۳۸۴

امپراتوری عثمانی در دوره اوج گسترش خود در سده‌های ده و یازده قمری سالیان درازی پاره‌هایی از شبه جزیره بالکان و نواحی جنوب شرقی اروپا را در دوازه‌های وین در تصرف داشت. در این سرزمینها زبان فارسی میان ترکمانی که به آن نواحی کوچ می‌کردند یا بومیان نو مسلمان شده رواج داشت. فرهنگ ایرانی هم مثل آیین اسلام به همراه سبامیان عثمانی وارد آن نواحی شد و طی پنج سده تسلط عثمانی بر آن کشورها زبان فارسی به عنوان زبان ادبی و عرفانی در مدرسه‌ها خوانده می‌شد همچنان‌که عربی به عنوان زبان دینی، و ترکی به عنوان زبان اداری تدریس می‌شد.

خانقاهها و مدرسه‌های بی‌شماری در آن مناطق ساخته شد که معروف‌ترین آنها مدرسه غازی خسروبیگ در شهر سارایوو است. این مدرسه در سال ۹۳۷ ق گشوده شد و کتابخانه معروف آن که ۲۰۰۰ نسخه خطی کهن دارد هنوز پابرجای است. فتح بوسنی و هرزگوین به دست محمد فاتح عثمانی وصادف با اوج گیزی رواج زبان ادبیات فارسی در امپراتوری عثمانی بود و فرهنگ فارسی طی چند سده در میان اهل علم و ادب و طبقات تحصیلکرده بوسنی و هرزگوین رواج و گسترش یافت. مطالعه، ترجمه و تفسیر آثار بزرگان ادب فارسی به ویژه اشعار مولوی، سعدی، حافظ، خیرام و جامی و انتقال نسخه‌های خطی بسیاری به بوسنی و هرزگوین بیانگر علاقه فراوان مردم آن سامان به شعر و ادب فارسی بوده است تا جایی‌که شاعرانی پیدا شدند که خود به فارسی شعر می‌سرودند. از میان مردم بوسنی و هرزگوین علمایی برخاستند که شاعر متون فارسی شدند یا به پیروی از آنها اثر آفرینی می‌کردند. از شارحان معروف می‌توان از احمد سودی افندی نام برد که در ایران شناخته شده است و از مقدان فوزی موستانی است که به پیروی از گلستان سعدی، بلبَلستان را تألیف کرده

سخن مُلکی است سعدی را مسلّم

است.محمد فوزی موستانی در استانبول به طریقه مولویه پیوست و زبان فارسی را در خانقاه کالاتا آموخت و پس از بازگشت به زادگاهش در ۱۱۵۲ق بلبَلستان را نوشت و به حکیم اوفلو علی پاشا، والی بوسنی، تقدیم کرد.این اثر شامل شش فصل است که هر باب آن «خُده» نام دارد. هر خلد یک دیباچه دارد که به زبان ادبی متکلف و متصنع نوشته شده و بعد از آن موضوع اصلی «خُده» بیان می‌شود. عنوان شش باب بلبَلستان از این قرار است: خلد اول درباره شیوخ معروف، خلد دوم در حکمت و توبه، خلد سوم در عدل و صداقت، خلد چهارم در معرفی شاعران فارسی گوی امپراتوری عثمانی، فصل پنجم در توادد حکایات و فصل ششم در بخشندگی. بلبَلستان در ۱۳۱۲ ق در استانبول چاپ شده و میلیونومی آن رایه فرانسه برگرداند.در ۱۹۳۵م به چاپ رسید.از بلبَلستان شش نسخه به جا مانده است که چهار نسخه آن متعلق به کتابخانه شهر زاگرب است و دو نسخه دیگر در کتابخانه مرکزی شهر براتیسلاوا در جمهوری چک فراز دارد.قدیمی‌ترین نسخه این اثر که متعلق به سال ۱۶۰۰ق است در زاگرب نگهداری می‌شود.این نسخه، نسخه اساس سداد دیزدارویچ در این تحقیق بوده است.

اما کتاب «از گلستان سعدی تا بلبَلستان فوزی»

شامل یک پیشگفتار، یک مقدمه و سه بخش است. بخش اول در دو فصل است که فصل اول در معرفی سعدی و فصل دوم درباره بوسنی و هرزگوین، موستار (شیراز بوسنی)، زندگی‌نامه فوزی و بلبَلستان است.

بخش دوم نیز دو فصل را شامل می‌شود: فصل اول به تحلیل گلستان از نظر سبک، بلاغت و فنون ادبی پرداخته و فصل دوم بلبَلستان، گلستان را از نظر سبک و ساختار مورد بررسی قرار داده است.

بخش سوم در جهان‌بینی سعدی و فوزی و تفاوت و شباه میان این دو دانشمند گلگشته شده است. در واقع این اثر حاصل پایان‌نامه کارشناسی ارشد سداد دیزدارویچ است که در سال ۱۳۸۲ش در دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی دکتر محمد دانشگر و مشاوره دکتر ناصر نیکویخت از آن دفاع کرده است. مؤلف در مقدمه آورده است: یکی از برجسته‌ترین نمونه‌های تأثیر ادب فارسی بر ادبیات بوسنی تأثیر سعدی بر فوزی است. فوزی برخلاف سعدی، که در ایران و خارج از ایران بسیار مورد مطالعه و تحقیق قرار گرفته، تا حدی گمنام و غریب مانده است. مناسفانه به علت اوضاع سیاسی و اجتماعی نامناسب آن دوره، فوزی و دیگر نویسندگان و شاعران بوسنی و هرزگوین که آثار خود را به زبانهای مشرق‌زمین می‌نوشتند، گمنام مانده و فراموش شده‌اند. باید گفت بلبَلستان فوزی بیش از هفتاد سال پیش به زبان فرانسه ترجمه شده است در حالی‌که تنها ده تا پانزده سال از ترجمه آن به زبان بوسنیایی می‌گذرد. از سوی دیگر بسیاری از اساتذگان زبان و ادبیات فارسی در ایران از این کتاب و نویسنده آن، تنها نامی در ذهن و خاطر دارند. هیچ آشنایی با موضوع، سبک و تازخیچه و جهان‌بینی شاعر ندارند.»

فوزی در خلد چهارم که از دیگر خلد‌های بلبَلستان چشمگیر تر است، به معرفی شاعران و حتی نقد و بررسی شعر آنان پرداخته است که جلال‌الدین مولانا، سلطان یازید، هلالی شاعر، یاقی افندی، درویش پاشا، درویش باشا زاده، خسروپاشا، خیالی افندی، فتحی، رشدی و آفری از آن شمارند.

سداد دیز دارویی

این اثر در ۲۳۸ صفحه نوشته شده و فصول پایانی آن دربر گیرنده کارنامه و اسناد و عکسهای بهمنیار است.

بخش کارنامه شامل آثار منتشر شده و منتشر نشده است. از آثار منتشر نشده بهمنیار می‌توان به ترجمه زبدهٔ التواریخ در تاریخ آل سلجوق و تاریخ ادبیات عربی به فارسی او اشاره کرد. دکتر مهدی محقق در پاره‌ای از پیشگفتار خود بر این کتاب که عنوان آن از خلیل بن احمد تا احمد بهمنیار است، چنین آورده: «اگر ما خلیل بن احمد فراییدی را از نخستین نجویان به‌شمار آوریم می‌توانیم بهمنیار را از نجویان درجه یک قرن چهاردهم هجری محسوب بدانیم…»

در پایان کتاب نیز تصاویری از بهمنیار با دانشورانی چون خان‌بابایبانی، ابراهیم پورداد، بدیع الزمان فروزفر، محمد معین، علی‌اکبر سیاسی و محمد کاظم عصار به چاپ رسیده است.

دوره جدید شماره ۱۸
شعبهٔ مین ۱۳۸۲
مخون خین ۱۷۷

از سال‌های نه چندان دور

نمونه ادبیات تاجیک

صدرالدین عینی این تذکره را در سه بخش تدوین کرده است؛ بخش یکم در زندگی و شعر هشتاد شاعر از رودکی تا سبیدای نسفی است، بخش دوم در معرفی صد و سی و دو شاعر است که میان سالهای ۱۷۸۵-۱۹۲۲م حیات داشته‌اند و بخش سوم آن سرگذشت یازده نویسنده را دربر گرفته که تحت تأثیر انقلاب اکثریت زده‌اند. این تذکره در روزگاری چاپ شد که انتشارش به تاجیکها هویت دوباره بخشید. «نمونه ادبیات تاجیک» مختص شاعران و ادیبان فارسی‌گوی فراوان و ترکستان است. صدرالدین عینی این کتاب را با مقدمه‌ای از ابوالقاسم لاهوتی به چاپ رسانده است. (مسکو، ۱۹۲۶م.)

یواقیت العلوم

این کتاب قبل از سال ۵۷۳ ق تألیف شده و احتمالاً مؤلف آن، مجتهدی عالم از اهالی قزوین بوده است. کتاب به مظهرالدوله نسفی نگین غازی یک الب ارفع، حاکم قزوین، تقدیم شده است. یواقیت العلوم در سی فن و هر فن در یک فائحه و دووازه پوست و پامش فراهم آمده است. این اثر مجموعاً دربر گیرنده بیست و هشت و پمست و پنج و بیست و یک اصل و مجالی بزرگان مطرح کرده‌اند آورده شده و می‌توان به علم کلام، اصول فقه، علم خالط، مذهب، فقه، فقه، نجوم، تصوف، شعر، رزای، لغت، عرب، فلاحه، مساحت، فال و زجر، (تالار گویی کردن با مرغان) رُقی (قصون کردن) و… اشاره کرد. این اثر برای نخستین بار در سلسله کتابهای علم در ایران توسط مجتهدی دانش‌پژوه و نوی استشارات بنیاد فرهنگ ایران به چاپ رسید (۱۳۷۱ ش.)

هنجار گفتار

سید نصرالله تقوی (۱۳۶۶ق) این اثر را به فارسی و در معانی، بیان و بدیع نوشته است. این اثر در روزگاری که مؤلف آن سرگرد تدریس در دانشگاه تهران بود، جامعترین کتاب در نوع خود به‌شمار می‌رفته است. هنجار گفتار که شواهد آن فارسی و عربی است، در ۱۳۱۷ش در تهران به چاپ رسیده است.

دستور سخن

میرزا حبیب اصفهانی این کتاب را در دستور زبان فارسی نوشته است. این اثر مادم همه کتابهای تألیف شده در دستور زبان فارسی است. میرزا حبیب نخستین کسی بود که واژه دستور را به جای قواعد و صرف و نحو و معادl grammar انگلیسی برگزید. میرزا حبیب این اثر را به شیوه دستورنویسی غربی نوشت. انتشار این کتاب توجه خاورشناسان را برانگیخت چنان که آلفونس بلن، خاورشناس اتریشی، در کتاب شناسی عثمانی آن را معرفی کرد. میرزا حبیب در نوشتن این دستور از دستور مستدل زبان عثمانی نوشته جیمز ردهاوس، ترک شناسی انگلیسی، تأثیر پذیرفته است.

او در اثر دیگر به نامهای دبستان سخن و ممارست فارسیه در علم دستور دارد که در واقع گزیده‌هایی از دستور سخن هستند. به قول جلال‌الدین همای (۱۳۵۸ش) میرزا حبیب اصنگ بنای طرز قواعد و دستور زبان فارسی را گذاشت و همه دستورهای پس از آن همچون دستور فارسی میرزا عبدالعظیم خان قریب از آن متأثر بوده‌اند. دستور سخن در ۱۲۸۹ق در استانبول به چاپ رسیده است.

فردوس التواریخ

این کتاب توسط ملازوروزعلی فاضل بسطامی (۱۳۰۹ق) به فارسی و در تاریخ اقلیم خراسان نوشته شده است. این اثر در ۱۳۱۵ق در تبریز به چاپ رسیده است.

فرائد اللغة

این اثر کتابی است در لغت که آن را دکتر خلیل خان اعلم الدوله تقفی، پزشک مخصوص مظفرالدین شاه تألیف کرده و در ۱۳۲۱ق در قطع جیبی به چاپ رسانده است.

تاریخ ۸۴

دوره تاریخ ایران

ازکوش تاپهلوی
تألیف دکتر نصرت‌الله حکیم الهی، ناشر: پیام آیدانا، ۱۵۵ صفحه، ۳۰۰۰ تومان
این کتاب مشتمل است بر یک دوره بود تاریخ کامل ایران از کوش تاپهلوی، از کوش پیش تاپهلوی، سرگذشت ایران را از ۲۵ قرن پیش تاکنون با رعایت اجزاء و اختصار مرور می‌کند به گونه‌ای که از سلسله‌های مختلف، سازندگان تمدن و فرهنگ ایران و از همه مردان نامدار تاریخ و پادشاهان استقلال این کشور، به قدر لازم سخن به میان آمده است.

پنج‌الزراغ عباس قدیانی و انتشارات فرهنگ‌متوب
تاریخ، فرهنگ و تمدن آریانا در دوره مادها ۳۸۱ صفحه، ۳۰۰۰ تومان
این کتاب با نگاهی کامل به دوران زندگی بشر و دوره‌های پسین‌شناسی آغاز می‌شود، پس از آن به معرفی کامل تمدنهای ایران می‌پردازد. پادشاهان داریوش و بهلولان اودا مختلف را معرفی می‌کند، بین اله‌پرست و تمدنهای باستانی چون سومر، آشور و سرزمین ماد، هنر، خط، زبان و معماری آنان را از نظر می‌گذراند و در نهایت با روایت چگونگی از بین رفتن مادها به پایان می‌رسد.

تاریخ، فرهنگ و تمدن ایران در دوره هخامنشیان ۳۹۹ صفحه، ۳۰۰۰ تومان
نویسنده در این کتاب به طور مفصل پارسها و سرزمینهای آنان، پادشاهان هخامنشی، تمدن، فرهنگ هخامنشیان و روش پادشاهان را در یک بخش مجسده، مورد بررسی قرار می‌دهد. ویژگی کتاب این است که تنها به ذکر جنگها، تاریخ پادشاهان و تحولات آنان بسنده نکرده بلکه فرهنگ، تمدن، مذهب و زندگی اجتماعی آنان را نیز مورد بررسی قرار داده است.

تاریخ، فرهنگ و تمدن ایران در دوره افشاریه و زندیه ۱۶۴ صفحه، ۱۷۰۰ تومان
کتاب با معرفی نادرشاه پادشاه مهم افشاریه آغاز می‌شود و پس از آن جانشینان نادر، روابط خارجی، فرهنگ، تمدن و مذهب در عصر افشاریه را به طور کامل مورد بررسی می‌دهد. پس از آنکه شاهزاده حکومت افشار از هم پاشید، زواده‌های شجاع به نام کریم‌خان حکومت زندیه را پایه‌گذاری کرد. مؤلف پس از توضیح دربارهٔ زندگی و مرگ کریم‌خان به معرفی کامل جانشینان وی می‌پردازد.

تاریخ، فرهنگ و تمدن ایران در دوره صفویه ۲۱۱ صفحه، ۲۱۰۰ تومان
این کتاب با توضیح چگونگی تشکیل سلسله صفویه آغاز می‌شود و به دنبال آن پادشاهان صفوی، مشکلات اداری، مذهب، فرهنگ و تمدن جنبشهای عهد صفویه و روابط سیاسی صفویان با اسپانیا، پرتغال، انگلیس، هلند، فرانسه، آلمان و روسیه را مورد بررسی قرار می‌دهد.

تاریخ، فرهنگ و تمدن ایران در دوره قاجار ۳۲۷ صفحه، ۲۵۰۰ تومان
قدیانی در این کتاب به بررسی تاریخ ایران در دوره قاجار می‌پردازد. در این دوره که با اقتضامحافظان قاجار آغاز و به احمدشاه (۱۳۵ سال بعد) ختم می‌شود، بخشهای بسیاری از سرزمین ایران به واسطه عهدنامه تنگین و بی‌کفایتی پادشاهان از دست رفتند. در دوره قاجار مردان بزرگی چون امیرکبیر نیز زندگی می‌کردند که جان بر سر اعتقاد خود گذاشتند.

در آستانه سالگردی دیگر از انقلاب پرشور و خروش ملت ایران در بهمن ۵۷قراقرز داریم و چگونه می‌شود، یادداشتی هر چند کوتاه و به فراخور وسیع، آن هم در صفحه تاریخ نگاهت. «کارل پاپرس» فیلسوف معاصر آلمانی معتقد است برهه‌های در تاریخ بشریت شکل گرفته‌اند که به جهت اهمیت و تأثیرگذاری می‌توان از آنها به عنوان «نقاط عطف» در تاریخ یاد کرد. وی در کتابش «آغاز و انجام تاریخ» بر این باور است که باید حدود سده ششم پیش از میلاد را نقطه عطفی در تحول اندیشه بشری به شمار آورد. حدود همین سده است که لاتوئسه و کنفوسیوس در چین، بودا در هند، زرتشت در ایران و هومر در یونان به متعصه ظهور می‌رسند و اساس تفکر بشریت را دستخوش تحول می‌کنند. تاریخ پرفراز و نشیب سرزمین ما ایران نیز در گذر از مسیر پرتلاطم خویش با رخدادها و حوادثی همراه شده است که به لحاظ تأثیرگذاری و اهمیت می‌توان آنها را «نقطه عطف» نامید. تشکیل حکومت مقتدر هخامنشیان و سپس سقوط آن توسط اسکندر مقدونی، فروپاشی امپراتوری عظیم ساسانی توسط سلسلانات بوریس دشتتاک قوم تاتار و استیلای مغولان بر ایران و تشکیل سلسله شیعی مذهب صفویه برخی از مهم‌ترین نقاط عطف فرایند تاریخی سرزمین ما به

شمار می‌روند. تاریخ دو سده اخیر نیز که معاصرش می‌نامیم نقاط عطفی به همراه داشته که هر یک به توبه خود سرزمین ما را دستخوش حوادثی سرنوشت‌ساز کرده است. حوادثی که نتیجه آنها زیستن در فضایی است که امروز در آن نفس می‌کشیم. بدون شک انقلاب اسلامی بهمن ۵۷ بزرگترین و بااهمیت‌ترین نقطه عطف تاریخ معاصر ایران و شاید بیش از آن باشد. تلاش و مجاهدت ایرانیان برای رهایی از چنگال استبداد کهن که قدمت آن به هزاره‌ها می‌رسد، یازها یا تاکنونی مواجه شد. بود. اولین نهضت تراگزیر آزادی طلبانه ایرانیان، انقلاب مشروطه بود که از سوی استبدادگران سرکوب شدن. انقلاب بزرگی بود که زمینه مساعد آن برای باورند هنوز در جامعه ایران مهیا نشده بود. به همین دلیل به سرعت به بیراهه کشیده شد. کودتای ۱۲۹۹ انگلیسی- رضاخانی نیز که شاید محصول فضای آنارشیزم پس از مشروطه بود، دوره بیست ساله دیکتاتوری رضاشاهی را در پی داشت؛ دوره‌ای که اندک حالات آزادی ناشی از مشروطیت را به کام هکسان تلخ کرد. بار دیگر که ملت ایران به دنبال رهایی‌میل به آزادی زاد بوفی‌میل جست‌وجویی بگرد این بار انگلیس و امریکا که اطلاق دست به کار شدند و با یکجمله استعمار به بقای استبدادی وارد دادند. این روح پیداری و آزاده خواهی ایرانیان به اسارت و ذلت می‌

نمی‌داده که چه فایم خرداد ۱۳۴۲ به خون نشست. هر چه بهترین فرزندان این آب و خاک در بند زندانها و قعر سیاه‌جاها ی پهلوی درمندان اما سرفراز به شهادت رسیدند اما روشی دوباره جوانه‌ها، حکومتی درخسیر را به خاموشی گردانید و سرانجام ملت ایران به آن نقطه عطف برگردید و حماسه‌ای بی نظیر در تاریخ کشور ما روی داد. انقلاب بیروز شد. نظام چندپاره ساله سلفظی فروپاشید، دیور سیاه استبداد به بند کشیده شد، استعمار پیدای و پنهان تنها مجال گریز یافت و آزادی، این بار نه یک نام بلکه تجربه‌ای بود که مردم ما به تمامی، آن را دریافتند. مسیر صعب‌العبور انقلاب با رهبری خرمندان و کارزمایکام‌حیتی(ام) واستفاده و تأکید ایشان بر آموزه‌ها و اعتقادات اسلامی مسیر هدایت شد. یکبار در آستانه بیست و هفتمین سالگرد این روزها روزگرو فرهنگ، به نام آگهی، با شش را مجاهد و راهش را مستدام می‌بازیم و بر تمام آنکه برای رسیدن انقلاب به سر منزل مقصود از جان خویش گذشتند درود می‌فرستیم.

ستوده‌نامه

می‌گمان تمامی آنکه به شناخت عمیق و فخت در مسال پرآمون خود گرفته‌اند، بارها و بارها با واژه‌ها و اصطلاحاتی برخورد کرده‌اند که تعیین دقیق مصدقین آن واژه‌ها را کاری بس دشوار و حتی گاه ناممکن یافته‌اند. ایرانشناسی نیز از همین واژه‌هاست. حتی درنگ و تأملی کوتاه بر این واژه را با ابیوی از معاصیر، مصدقین ریشه‌های تحصیلی، علوم گوناگون و… مواجه می‌کند. ابیوی از مسأله‌ی که همه به هم مربوطند و همه در پی واحد هر یک

راه خویش را می‌پیماید. به راستی نقل خوان روز و ایرانشناسی باید چه مامت مفقودی گنجینه بود؟ تاریخ، آیینات، معاصیر، جزو افتخارات ناشی، معنی، آداب و رسوم؟ جزو اثری برای تعریفه، واژه ایرانشناسی فقط به معنای ظاهری آن بسنده کنیم، در می‌بایم که همه این علوم و درشته‌ها را در پی گردیم و با هم چیزی فراتر از این همه را خود و در خود خواهیم داشت. پژوهشهای ایرانشناسی نباید موقوفات دکتر محمود افشار نیز گواه روشنی است. بر این مدعا، جلد پانزدهم این مجموعه به پاس کوششهای علمی دکتر مجتهد سیدیه در زمینه جغرافیای تاریخی، نشر منتهای تاریخی، آثار باستانی و… به ایشان پیش کش شد. همه و استوده‌نامه(۱) نام گرفته است. این مجموعه در برگزیده‌ها، یک مقاله استوار از نویسندگان و پژوهشگران و مورخان شناخته شد. کشور است. در این مجموعه مقالات به موضوعات گوناگون و مختلفی پرداخته شده

اما در نهایت، به احترام تخصص دکتر ستوده و اینکه حجم مطالب مربوط به تاریخ بر دیگر نوشته‌ها می‌چرید، خوشرن آن دیدیم که این مجموعه در صفحه تاریخ کتاب هفت معرفی شود. در آغاز این مجلد، سالشماری از سرگذشت و فهرست آثار دکتر ستوده درج شده و در یادداشت آغازین آن از انتشار کتابی سه جلدی از دکتر ستوده در آینده نزدیک خبر داده شده و اشاره رفته است که این اثر کتابی است. مفصل، حاوی جغرافیای تاریخی و معرفی آیین و آثار و انتشار آن نیز برعهده موقوفات مرحوم افشار خواهد بود.

از میان مطالب و مقالات درج شده در پانزدهمین مجموعه پژوهشهای ایرانشناسی می‌توان به عنوانی از این دست اشاره کرد: شال کرمان به جلوه دکتر محمدارجم باستانی پاریزی، ولایت نیروز بهجت‌اندوز به قلم دکتر ایرج افشار، حضور ایرانیان نخستین در جنوب غربی ایران به ترجمه عباس آغام، معجزاتهای طاعت، ذریه افشارشن و… نوشته دکتر منصوره فتحاییه و سیمه پیرمهرجانت گروهی از ایل کهنه به خور و بیابانگ اثر دکتر سیدعلی آلاؤوده، کانسیه تپه‌ری بزرگ زاکرس. در هفت کهنه به کوشش دکتر شیرین یاسی و…

پانزدهمین مجلد از مجلدات پژوهشهای ایرانشناسی (نهماره دکتر محمود افشار) با عنوان ستوده‌نامه(۱) به کوشش ایرج افشار و با همکاری کریم اصفهانیان و محمدرسول درویش منتشر شده است. پیام موقوفات دکتر محمود افشار این مجموعه را با شمارگان ۱۰۰۰ نسخه و قیمت چهارهزار و ۲۰۰ تومان رونه بازار کرده و در دسترس علاقه‌مندان قرار داده است.

راگا

پیش‌شماره اول مجله تخصصی گروه تاریخ دانشگاه آزاد اسلامی شهرداری که بیست‌ان سال جاری به چاپ رسیده بود، هفته پیش منتشر شد. این نشریه که راگام باره را مدیر مسئولی دکتر محمدعلی امامی خمینی و مدیریت تحریر دکتر الهیابار خلعتبری، تهیه و تدوین شده است. راگا نخستین مجله تخصصی دانشگاه آزاد اسلامی در حوزه تاریخ است که از این حیث می‌توان ورود آن را به عرصه تاریخ به فال نیک گرفت.

این نشریه که نام خود را از اسم باستانی ابری و وام گرفته است، مجموعه‌ای از اسامی و محققان برجسته تاریخ را در شورای تحریریه خود جای داده است. دکتر ضامنعلی، دکتر احسان اثرائتی، دکتر الهیابار خلعتبری، دکتر محمد امیر شیخ نوری، دکتر محمدعلی امامی

خوینی، دکتر ابرج تتهانژ ناصری و دکتر نادر میر سجادی.

چنان که در سخن مدیر مسئول آمده، هر نشریه تحقیقی که منتشر می‌شود بر آن است که چشم‌اندازی جا‌بده بر عرصه پژوهش و تحقیق بگشاید و اهل فضل حضور آن را جدی تلقی کند. از این رو در راگا، بر آن است تا با ارائه مقالات تحقیقی با شیوه‌ای علمی پژوهی نوین بر رویای گوناگون تاریخ بپنکند. دکترانی ها و نام‌سرمالک از رامن بلغانی، بررسی برخی زمینه‌های ظهور و سقوط مائویت در عصر ساسانی نوشته غلام‌شاه محمدنیکبخت، بر نظامنامه انتخابات مجلس اول به علمه علی‌اکبر خلدی‌زاده، نقش فلی‌خان بر تارک توکان در زو‌های دوره صفویه نگارش غلامحسین سعیدیان، تاریخ آید پاکه چغ ایل‌اف نوشته صدیقیه اسماعله، مازندران در عصر مشروطه اثر جمشید قانمی و جستاری در خصوص زرتشت و گائاه‌ها به قلم محمد کلهر، مجموعه مقالات این شماره راگا را تشکیل داده‌اند.

معرفی و بررسی کتب آرسالی به دفتر نشریه و چکیده مقالات چاپ شده به زبان انگلیسی، مطالب پایانی این نشریه هستند. راگا علاوه بر اینکه می‌تواند مورد استفاده عموم محققان و علاقه‌مدان رشته تاریخ قرار بگیرد برای دانشجویان رشته تاریخ و ویژه دانشجویانی که در کار نگارش پایان‌نامه هستند، آگاهی بسیار مناسبی است. هم‌چنان که در سخن سردبیر آن نشریه آمده است ما نیز امید داریم با فراهم شدن امکانات لازم و دریافت مقالات بیشتر، این پژوهشنامه با شمارگان افزون‌تر به چاپ رسیده و در دسترس علاقه‌مندان قرار گیرد.

آزاده‌سپین

زمانی که از **IT** (Information technology) و **بچه‌ای** مرتبط با آن سخن به میان می‌آید، تصور می‌شود بین **میل** دانشگاهیان مربوط است اما جالب است بدانید امروزه دنیای اینترنت همچنان گسترش یافته که مردم با هر میزان تحصیلات و در هر مکانی - حتی روستاها یا قرن بیست ابتدایی دارند و از آن بهره می‌برند. ایجاد وبسایتها در روستاها هم سرسبز دنیا و لاچنده ایران، گویای این ادعاست.

بنا به ذکر گفته در **عالم جلالی** متخصص فناوری اطلاعات و **رابطان (ICT)** ایرانی اولین بار در سال ۱۳۹۰ **روشن شادکوب** با ایجاد یک وبسایت به دنیای مجازی راه یافت پس از آن به خاطر علاقه‌مندی روستاییان که از شادکوب به نوآباد مهاجرت کرده بودند، کتابخانهٔ مجازی در فرآیند زیر و بارگذاری شد.

دکتر **حلالی** مؤلف ۱۳۳۳ تخصصی در شادکوب است وی طرح اولین روستای اینترنتی که شادکوب و کتابخانه دیجیتال در فرآیند است، در گفتگو با **کتاب حنطه** (نقش اینترنت و کتابخانه‌های دیجیتال در فضای محلی علمی و کتابخانه روستاییان گفت گفت که حتی آن هم در پی این آید.

هدف از بارگذاری کتابخانه دیجیتال در روستای فرآیند آید چه بود؟

در ابتدا و البته همیشه، «دروصد در کشور ما نزدیک به ۳۰ درصد مردم در روستاها زندگی می‌کنند که بحث از فضای علمی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی آنها همواره مطرح است، از اینجا که قیمت کرافت و حمل و نقل مشاور کتاب مانع از ورود آن به روستاها می‌شود، احساس نیاز به جایگاهی برای دسترسی آسان به کتاب در این مناطق به وجود آمد و به این نتیجه رسیدیم که کتابخانه مجازی در این باره مؤثر خواهد بود، چون با ایجاد یک کتابخانه دیجیتال، نسخه‌ای از یک کتاب در اختیار هزاران هزار نفر از روستاییان قرار داده می‌شود.

با استقبال مردم از این طرح و ادعای زمین از طرف آنها، اولین مرکز خدمات فناوری و فناوری اطلاعات و ارتباطات کشور با همکاری وزارت ICT راه‌اندازی شد. امکانات این مرکز از یک کتابخانه دیجیتال نیز فراهم بود به طوری که کتابخانه دیجیتال، بخشی از آن را شامل می‌شد.

در حال حاضر در این ساختمان چهار کار عمده انجام می‌شود: یکی پیشخوان دولت است که خدمات و سرویس‌های دولتی را به روستاییان ارائه می‌دهد، از جمله دریافت پاسپورت یا ارتباط با ادارات کشاورزی دیگری مربوط به پست بانک است که از طریق آن، انجمن‌های بانکی روستاییان در همان محل افغانستان انجام می‌شود. همچنین اولین بانکداری الکترونیکی روستایی کشور هم در همان روستای فرآیند ایجاد شد که تاکنون بسیار موفق بوده است. این مرکز همچنین خدمات پست را در اختیار روستاییان

قرار می‌دهد، به علاوه اینکه آنها می‌توانند از تلفن راه دور و نزدیک، اینترنت و وسایل ارتباط جمعی دیگر نیز بهره‌مند شوند. در حال حاضر این مرکز با دارا بودن حدود ۴۰ نفر پرسنل، بسیار فعال است و می‌توان از طریق نشانی اینترنتی www.ghamabadi.ir آن ارتباط برقرار کرد.

این مرکز با سخنگوی نیازهای تحقیقاتی محققان مختلف از جمله شرکت‌های سایبرک، پژوهشیمی ایران و حوزه علمی نیز هست.

کتابخانه دیجیتال روستایی با کتابخانه‌های الکترونیکی سراسر دنیا چه تفاوتها و شباهتهایی دارد؟

کتابخانه‌های دیجیتال روستایی از نظر فیزیکی با نمونه‌های مشابهشان در سراسر دنیا فرقی ندارند. فرضا

کتابخانه‌های دیجیتال روستایی از نظر فیزیکی با نمونه‌های مشابهشان در سراسر دنیا فرقی ندارند

اگر یک کتابخانه دیجیتال در نقطه‌ای از دنیا باشد، اتصال به آن از طریق یک کامپیوتر در یکی از روستاهای ما با کامپیوتری در یک کشور دیگر تفاوتی ندارد. بیشترین تفاوت در محتوای کتابخانه‌های دیجیتال است. فقدان محتوای مفید در یک کتابخانه، آن را به اتوسل بدون راننده تبدیل می‌کند. ما در زمینه محتوای کتابخانه‌ها با مشکلات فراوانی روبرو هستیم. در بحث Content همان محتوای کتابخانه‌های دیجیتال روستایی، دو نمونه مطرح است؛ اولاً باید کتابهایی به روستاییان ارائه شود که پاسخگوی نیازهای اطلاعاتی آنها باشند، ثانیاً این کتابها باید از زبان ساده برخوردار باشند.

هر مرکز ICT روستایی باید یک صفحه Pannel گالن داشته باشد که روی آن عبارت «کتابخانه دیجیتال و مرکز

روستائیان در نت .....

گفت و گو با دکتر علی اکبر جلالی متخصص فناوری اطلاعات و ارتباطات

اطلاعات» درج شده باشد. کتابهای این مرکز نیز باید براساس نوع محصولات کشاورزی، دام و آب و هوای آن روستا اولویت‌بندی شود. همچنین باید لیستهایی برای دسترسی افراد به اطلاعات بیشتر نیز در نظر گرفته شود. **با توجه به اینکه ما بیشتر از علوم ترجمه شده استفاده می‌کنیم که کمتر بومی هستند، چگونه می‌توان اطلاعات یک کتابخانه مجازی روستایی را متناسب با نیازهای اطلاعاتی آن منطقه به کاروران روستایی عرضه کرد؟**

بعله، متناسبه در کشور ما فرهنگ تولید اطلاعات بومی وجود ندارد. مثلاً زمانی که دربارهٔ گوجه فرنگی کتاب می‌نویسیم فرض را بر آن می‌گذاریم که در همه جای ایران یک نوع گوجه فرنگی تولید می‌شود. ما باید از ترجمه کتابهای سایر کشورهای جهان که به مناطق بومی ما شباهت دارند، استفاده کنیم. مثلاً هندوها کتابهای دیجیتالی با موضوع کشاورزی تهیه کرده‌اند که می‌توانیم این کتابها را ترجمه کنیم. مسئولیت توسعه کشاورزی و دامداری را سازمان ترویج کشاورزی وابسته به وزارت جهادکشاورزی برعهده دارد اما به نظر می‌رسد لیب به این هدف مهم به عزم راسخ‌تری از سوی دولتمردان مجازی در روستاها اقدام می‌کند.

کدام بخش مولف در این زمینه باید اقدام کند؟
از لحاظ کارشناسی زیرساخت‌های کتابخانه‌ها وزارت ICT مسئول است که البته کار این وزارتخانه به گونه‌ای بوده که در حال حاضر همه هزار کتابخانه روستایی در کشور از زیرساخت مناسب برخوردارند. ولی مرحله دوم بحث محتواست که مسئولیت آن را کارشناسان وزارت جهاد کشاورزی برعهده دارند. این کارشناسان سعی دارند با کمک استادان دانشکده‌های کشاورزی، کتابخانه‌ای دیجیتال را طراحی کنند که متناسب با وضعیت روستاییان باشد. سطح علمی آنها را افزایش دهد. **آیا تنها علت عدم موفقیت پروژه روستای اینترنتی، فقدان محتوای مناسب کتابخانه‌های دیجیتال در روستا است؟**

خیر، یکی از دلایل این است که دولت نتوانسته برنامه‌ای مشخص برای توسعه کتابهای دیجیتال داشته باشد. به دلیل نبودن قانون کپی‌رایت یا مالکیت عمومی در ایران نیروهای نوسازندگن مقرون به صرفه نسبت کتابی را که با تمحیل شدن زحمات افراد حاصل آورده‌اند، روی اینترنت قرار داده. به علاوه اینکه معمولاً کسی حاضر نمی‌شود برای کتاب دیجیتال پول پرداخت کند در حالی که محتوای کتاب دیجیتال با کتاب چاپی هیچگونه تفاوتی ندارد. تنها اختلاف آنها در مرحله چاپ است که به کتابهای سنتی اختصاص دارد.

اگر مسئولان درست به مسئله بیندیشند، هزینه‌های تهیه یک کتاب دیجیتال بسیار پایین‌تر از تولید کتاب چاپی است. با توجه به مشکلاتی که در زمینه ورود کاغذ به کشور وجود دارد، تولید کتاب دیجیتال در راستای صرفه‌جوییهای ملی بسیار مؤثر خواهد بود.

کاروران کتابهای کتابخانه دیجیتال روستای فرآیند

دوره جدید شماره ۱۸
ششپه یمن ۱۳۴۲
الکترونیک/۱۹

چگونه از امکانات این کتابخانه استفاده می‌کنند؟
نشانی بانک اطلاعاتی کتابهای دیجیتال تمام کشور به نشانی کتابخانه دیجیتال روستای فرآیند لینک شده است که توسط محققان مرکز خدمات ICT این روستا جست‌وجو می‌شوند. سپس این مطلب توسط همین محققان به زبان ساده در اختیار روستاییان قرار داده می‌شود. متناسبه در حال حاضر، کتابهای تصویری تدریج که بزرگترین مستقیماً در اختیار کاروران روستایی قرار میوهیم.

انتخاب منابع اطلاعاتی مورد نیاز روستاییان تا چه اندازه در این فرهنگ‌سازی مؤثر است؟

مسئله‌میلیونها کتاب دیجیتال در سراسر دنیا موجود دارد که اگر چه ارزشمند هستند اما برای روستاییان کاربرد ندارند. ما توسط تحصیلات روستاییان واکلاس چهارم ابتدایی می‌دانیم که کتابهای علمی-تخصصی آن هم به زبان انگلیسی را نمی‌فهمند، به همین دلیل در پروژه‌ای که در مرکز ICT روستای فرآیند تعریف کردیم به کتابهای pictorial language (زبان تصویری) هستند، توجه ویژه داشتیم. این نوع کتابها حتی برای روستاییان می‌سواد هم کاربرد دارند چون آنها نمی‌توانند استفاده از این کتابها به امراض دامپزشکان پی برند یا با کشت صحیح و نیز روشهای مکانیزه جدید آب‌وهوا به کشاوران آشنا شوند. چنین کتابهای که کاربرد فراوان دارند می‌توانند به فرهنگ‌سازی در راستای استفاده از این نوع کتابخانه‌ها بچینند. که نتیجه‌ی این رشد اجتماعی و اقتصادی روستاییان خواهد بود.

یکی از بخشهای مهم کتابخانه‌های دیجیتال سراسر دنیا، بخش پاسخگویی به نیازهای اطلاعاتی کاروران یا عیان ask a librarian است. درخواست از یک کتابدار است. این بخش در کتابخانه‌های دیجیتال روستایی چه ویژگی‌هایی دارد؟

کتابداران روستایی باید جامعه شهری و روستایی را از یکدیگر متمایز بدانند. این کتابداران علاوه بر دانش اطلاعات عمومی نظیر کتابداری کتاب، زمان تحویل و دریافت کتاب، بررسی درخواست کاروران… که همه کتابداران از آنها برخوردارند، باید کتابهای مورد نیاز روستاییان را اولویت‌بندی کنند. همچنین این کتابداران باید به کمک مسئولین مکانیزه، کتابهایی را که توسط روستاییان به‌فوتر استفاده می‌شوند شناسایی کرده و آنها را به مخون اطلاعاتی کتابخانه بفرستند. در وقت ICT روستایی یک اپراتور وجود دارد که چند کار انجام می‌دهد. ما در جست‌وجوی سیستمی هستیم که همین اپراتورها کار کتابداری را نیز انجام دهد.

روستاییان چگونه با کتابداران ارتباط فرقی می‌کنند؟
در این نوع کتابخانه‌ها همانته کتابخانه‌های الکترونیکی سراسر دنیا، کاربران می‌توانند در net.com شخصی خود به راحتی با password و نام کاربری خود دست‌گفت‌وگو کنند. از این طریق به بخش سوالاتی خودرسند. بهترین ویژگی مرکزهای ICT روستایی این است که هر عملیاتی در یک نقطه آن انجام می‌شود، با انتقال به بخشهای دیگر روستاییان را از سوالاتی یکدیگر مطلع می‌کند که این امر در نهایت از پرسیدن سوالاتی تکراری جلوگیری می‌کند.

امام، عنوان نرم افزار چندرسانه‌ای آموزش و خودیاد حفظ قرآن کریم است. در این نرم افزار متن فارسی دو تفسیر نمونه و میزان و همچنین متن دو ترجمه فارسی قرآنی وجود دارد.

فرآیند آموزش نرم افزار اسلام، نمایش متن کامل قرآن با خط عثمان طه و ترجمه فارسی گویای قرآن است. در این نرم افزار متن فارسی دو تفسیر نمونه و میزان و همچنین متن دو ترجمه فارسی قرآن کریم از آیت‌الله مکارم شیرازی و استاد فولادوند نیز وجود دارد. در بخش حفظ قرآن علاوه بر نمایش آیه مربوطه، ترجمه و تفسیر مورد نظر نیز قابل دسترسی است. از نکات آموزشی نرم افزار اسلام، روضه‌ای قرآن همراه با ترمین، آموزش تجوید و آموزش حفظ قرآن به شکل مسافله و در پنج مرحله است.

در بخش کتابخانه این نرم افزار بر شی مهمترین کتابهای تألیف‌شده در حوزه قرآن و علوم قرآنی و نیز متن صحه‌ها، فقه در زمینه علوم قرآنی، تفسیر و ادیان و مذاهبها در قرآن وجود دارد. تفسیر سوره فاتحه، کتاب اسبغ جلال‌الدین آشتیانی، مراحل اخلاقی در قرآن (امدالله جوادی آملی)، درسه‌ها علوم قرآنی (محمدصادق معرفت)، قواعد وقف و ائمان در قرآن (محمدکاظم شاکر)، آشنایی با قرآن (مرتضی مطهری)، لغت ست در آیه تطهیر، اسبغ جعفر مرتضی‌علیمی، القرآن فی الاحلام (محمد حسین طباطبائی) و وجود قرآن (السماح الحویری) از جمله کتابهای هستند که متن آنها با قابلیت جست‌وجو در این نرم افزار عمیه شده است. در این بخش، فرهنگ و لاگان، فرهنگ موسوعات و فهرست الفاظ قرآن نیز قابل جست‌وجو است. در قسمت نگارخانه، تصاویر برجی از نسخ خطی قرآن کریم از دوره‌های مختلف تاریخی وجود دارد و در قسمت داستان پیامبران نیز قصه پیامبران اول‌العظم همراه با تصویرهای تاریخی از آنها، خوانندگان، به‌ویژه گروه سنی کودکان و نوجوان با داستان این پیامبران آشنا می‌کند. نرم افزار اسلام را مؤسسه پاک رایان نوپرزاد تولید و عرضه کرده است.

نرم افزاری قرآنی با قابلیت‌های ویژه

فرهنگنامه خدایان دیوان و نمادهای بین‌النهرین باستان

امروزه مطالعات و کاوشهای باستانشناسی در کنار پژوهش در ادیان کهن همپای هم می‌گوشند تا برده از عقاید کهن آدمی برآیند. بین‌النهرین یا سرزمین میان رود و راه‌های بود که اولین بار یونانی‌ها دره حاصلخیز رودهای دوقلوی دجله و فرات را بدان موسم کردند. احتمالاً بین‌النهرین به دلیل پرورش در عنصر اساسی یعنی جامعه مدنی و جامعه ادبی در خور لقب «کهنه تمدن» شد. آگاهی و شناخت و اما از این تمدن روز به روز در حال بسط و توسعه است. نشانه‌ها و آثار بازممانده این تمدن که پس از اولین فخریهایی در باستانشناسی در صد و پنجاه سال پیش نمود آشکارتری پیدا کرد، زمینه‌ای مناسب را برای مطالعه و پژوهش در فرهنگ کهنه تمدن بشری فراهم ساخت.

فرهنگنامه خدایان، دیوان و نمادهای بین‌النهرین باستان نوشته جرمنی بلک آنتونی گرین همچون راهنمایی دقیق و مستند می‌تواند مددکار خوبی برای مخاطب کنجنگار و پرسشگر در باب تمدن بین‌النهرین باشد. به ویژه برای کسانی که می‌خواهند برای اولین بار درباره بین‌النهرین باستان مطالبی بخوانند و از چند و چون نظام عقیدتی مردم بین‌النهرین آگاهی یابند. به اذعان نویسندگان کتاب، بین‌النهرین و تمدن بین‌النهرین، در اثر تقابل ترکیب و امتزاج اقوام رشد کرده است. بین‌النهرین به طرز بی‌بدیلی چهارراه و محل حشر و نشر انواع و اقسام اقوام گوناگون طی هزاران سال از دوره‌های ماقبل تاریخ تا استیلای ایران بر آنجا بوده است.

یکی از مهم‌ترین و جویو تمدن بین‌النهرین اسطوره‌ها و افسانه‌های آن است. مجموعه بسیار متنوعی که قدیمی‌ترین آنها به ۲۵۰۰ سال پیش از میلاد و متأخرترین آنها به قرن اول قبل از میلاد مربوط می‌شود. همانگونه که از چنین زمینه وسیعی انتظار می‌رود نقاشی‌ها موجود در آنها بسیار چشمگیر و قابل ملاحظه است و در بسیاری موارد چندین نسخه مختلف از یک روایت وجود دارد که به مکانهایی یا دوره‌های متفاوتی مربوط بوده و برخی از آنها با نسخه‌های دیگر بسیار متناسفند.

در کتاب «فرهنگنامه خدایان، دیوان و...» پیش از ۲۱۰۰ مدخل وجود دارد که هر یک از این مدخل را می‌توان کلیدی برای گشودن قفل اسرار فرهنگ و اعتقادات تمدن بین‌النهرین به شمار آورد. از ویژگیهای این فرهنگ، بهره‌گیری از تصاویر و عکس است. تصاویر موجود به خواننده کمک می‌کنند که به نحو ملموس‌تری با مطالب ارتباط برقرار کند. در صفحات پایانی کتاب فهرستی از منابع برای مطالعه بیشتر معرفی شده و فهرست منابع تصاویر نیز آمده است.

این فرهنگنامه را دکتر پیمان متین به فارسی برگردانده و انتشارات امیرکبیر آن را با شمارگان ۲۰۰۰ نسخه و بهای دو هزار و ۸۰۰ تومان به بازار نشر عرضه کرده است.

مقدمات یک حرکت علمی

گفت و گو با دکتر فریبرز خسروی، سرپرست جلد دوم دایرة المعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی

محمد صلواتی

اندیشهٔ تدوین «دایرةالمعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی» در سال ۱۳۳۳ شکل گرفت و کار اجرایی آن با تهیه مدخلنامه آغاز شد. جلد اول این مجموعه با همکاری ۲۸ مشاور علمی، ۸۸ مؤلف و ۳۱۰ مصحک استادی، از سوی کتابخانه ملی ایران با ۹۷۵ صفحه به سرپرستی دکتر عباس حوی در سال ۱۳۴۸ منتشر شد.

این دایرةالمعارف اکنون پس از گذشت سه سال از چاپ جلد اول و یازده سال از شروع کار جلد دوم و پانزده، به سرپرستی دکتر فریبرز خسروی، مراحل پایانی چاپ و نشر را طی می‌کند.

این مسئله‌هایی‌ها شد باید فکر خسروی به گفت و گو پشتیبان و دربار و روند کار، تغییرات احتمالی، تمداد مدخلها و مؤلفان و متن‌ها، ایده‌ها و زمان انتشار جلد دوم این دایرةالمعارف اطلاع‌رسانی کسب کرده و پیش روی مخاطب صاحب نظر از دهم گفت و گو کتاب هفته با خسروی پیش روی شماست.

جناب خسروی، حدود یازده سال از شروع کار نهم و تدوین «دایرةالمعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی» می‌گذرد تاکنون در این باره چه کرده‌اید، چند جلد از این دایرةالمعارف منتشر شده و چند جلد از آن در راه است؟

پیش از من دوستان دیگری برای چاپ و نشر جلد اول این دایرةالمعارف تلاش کرده بودند اما بعد از آنکه کار مدتی متوقف ماند، مسئولیت آن به من سپرده شد. طبیعتاً نشر دایرةالمعارف فارسی کتابداری و اطلاع‌رسانی در ایران در زمانی نزدیک به سی و چهار پنج سال بعد از چاپ اولین کتاب دایرةالمعارف حوزه کتابداری در جهان، برای کتابداری و اطلاع‌رسانی کشور اتفاق مبارکی بود.

تولید دایرةالمعارف‌ها نوعی حرکت در جهت علم‌زایی و تولید علم است. مقدمات هر حرکت علمی می‌تواند نوعی حرکت تخصصی در حوزه دایرةالمعارفی آن حوزه باشد. یعنی دایرةالمعارف‌های تخصصی، مراجع بسیار مهمی هستند برای رشد و طرح مسائل فواید یک حوزه.

اینکه گاهی از اسباب دایرةالمعارف سخن به میان می‌آید، به این دلیل است که رشد تفکر و اندیشه، نشأت گرفته از نوع نگاه و نوع نگارش است که در مقالات تخصصی دایرةالمعارف وجود دارد و می‌تواند برای تمام رشته‌ها راه‌گشا باشد.

خوشبختانه دورانی که برای تهیه جلد اول تلاش کردید، سعی داشتند این مسئله رعایت شود و در جلد دوم که جلد نهمی کار است و به این ختم می‌شود نیز این تلاش صورت گرفته و سعی کرده‌ایم این کار انجام شود. **شما درباره شیوه و روش دایرةالمعارف نویسی نظر خاصی دارید؟**

به گمانم، به اگر دایرةالمعارف را همچون یک درخت بیبیم، تکلیف روشنتر خواهد شد. متلاکمر در مدخلی مرتبط هستند، با اعم و اصعب هستند، پس از رسم درخت تکلیف روشن می‌شود که آبی‌های خواصیم همه سرشاخه‌ها را کار کنیم یا تنها به شاخه‌ها را که یک مدخل است کار کرده و سرشاخه‌ها را به آن از جاع می‌دهیم. به نوسنده مدخل هم می‌گوییم علاوه بر مدخل اصلی به چهار موضوع مرتبط هم بپردازد. من به همان دوستانی که قصد ورود به عرصه دایرةالمعارف نویسی را دارند، توصیه می‌کنم اول درخت دایرةالمعارف را رسم کنند بر پایه شکل‌گیری

و انسجام کار کمک شایانی خواهد کرد. **درباره مدخل‌گزینی و معیارهایی که برای انتخاب مدخل در این دایرةالمعارف داشته‌اید توضیح دهید.** مدخلها از قبل تعیین شده بود، کمیته مدخل‌گزینی تشکیل شد و چندین نوبت با اساتید محترم تشکیل جلسه داد. چند گروه از حوزه‌های مختلف روی مدخلها کار کردند چرا که رشته کتابداری تا حدودی میان‌رشته‌ای هم هست و این باعث می‌شود که خطوط مرزی این رشته خیلی پررنگ نباشد.

در دوره اول، یک «مدخلنامه» تدوین شد که بعدها مدقاری چکس خورد یعنی مداخلی به آن اضافه و مداخلی نیز حذف شد.

مقاله هایس از بازگشت مورد بازبینی داوران قرار می گیرند و از ابعاد مختلف نقد و بررسی می شوند

دو نگارش مقالات دایرةالمعارف از شیوه خاصی جهت شده است؟

بلند شیوه‌نامه‌ای در این زمینه داریم و نویسندگان مقالات مدام به رعایت اصول آن هستند.

بعد از برگشت مقالات، عملیاتی روی آنها انجام می‌شود؟

معمولاً مقاله‌هایس از بازگشت مورد بازبینی داوران قرار می‌گیرند و مسائل چاپ و شی آنگاز می‌شود.

بررسی و مسائل چاپ و شی آنگاز می‌شود؟

کمیته حجم مقالات و چه اساسی بوده است؟

سخت گردیدیم هنگام معارفش مقالات به نویسندگان، سه شکل نگاه متوسط و بلند نوشت می‌شوند. حجم مقاله هر مدخل، بستگی به اهمیت آن در دایرةالمعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی دارد. بعضی از مدخلها که مستقیماً به رشته کتابداری مربوط نیستند، مقالاتی که گاهی دارند اما مدخلهایی که با این رشته ارتباط مستقیم دارند، بلندتر و مفصل‌تر نوشته می‌شوند. البته اساسی بوده است که سعی کردیم موضوعی مقاله‌های عمده‌ای هستند که سعی کردیم کامل و جامع نگارش شوند. البته در همان حد و حدود مقالات شناخته شده دایرةالمعارفی.

در جلد اول، برخی از مقاله‌های شی از حد طولانی شده‌اند. این اتفاق در جلد دوم نیز رخ داده است؟

در نگارش مقالات جلد اول و دوم سعی کرده‌ایم که

مطالب از نظر حجم یکدست باشند ولی گاهی با مقادیری مواجیه می‌شدیم که حاصل زحمت پژوهشگری محترم و در نهایت مطبوعی ارزشمند بود و شاید سالها وقت نیاز باشد تا شخص دیگری توان و علاقه نشان داده

و در آن حوزه چیزی بنویسد. در اینگونه موارد به عنوان تصمیم‌گیرنده بر سر دوراهی قرار می‌گیریم که آیا باید چنین مقالاتی را خلاصه کرده و بخشی از آن را حذف کنیم یا اینکه مطلب را به طور کامل چاپ کنیم؟

در اینگونه موارد چه می‌کنید؟

معمولاً تسلیم می‌شویم، با اینکه می‌دانم ممکن است مورد سوالی قرار بگیریم که «بچرا مقاله اینقدر طولانی شد؟» ولی فکر می‌کنم حیف است که کار انجام شده را کنار بگذاریم. من به یکی از دوستان دایرةالمعارف نویسی عرض می‌کردم که چندتر خوب است اگر به کار شکل اکثریتیک بدهید و مقاله‌های رد شده را هم لیست کنید زیر پژوهشگری زحمت کشیده و مقاله نوشته و درست است که آن مقاله از نظر حیثات علمی رد شده ولی چه ایرادی دارد بگوییم این مدخل انتخابی ماست و این دو مقاله رد شده را هم داریم، آرزو می‌کنم در آینده چنین کاری صورت بگیرد.

بلندترین مقاله چاپ شده در جلد اول سی و چند صفحه است که به مدخل «ایران - کتابخانه‌ها» مربوط می‌شود. این مقاله وقتی به کتابخانه‌ها می‌رسد، آنها

را به سه دوره تقسیم می‌کند اما سه دسته را نام نمی‌برد بلکه «دوره اول» را معرفی می‌کند. بعد از شش هفت صفحه وارد بحث «دوره دوم» می‌شود. در اینجا نیز ده صفحه توضیح می‌دهد تا می‌رسد به «دوره سوم».

به نظر شما این شکل و روش امالاً از نیست، بهتر نیست مطلب کوتاه‌شود؟

این مقاله از نظر من یکی از فوی‌ترین مقاله‌های مجموعه است ولی نگاهها متفاوت است و شما فکر می‌کنید می‌توان جایگزین نوشت به هر حال ساختار ذهنی مؤلف این بوده، من از ایشان دفاع نمی‌کنم اما دایرةالمعارف تخصصی علمی قاعده کمتر مورد استفاده عام قرار می‌گیرد و باید تخصصی و منظر مخاطبان خاص دیده شود.

جلد دوم دایرةالمعارف چند مدخل دارد و در چه مرحله‌ای است؟

حدود ۳۰۰ مقاله آماده شده و ۲۰ مقاله نیز مراحل فنی را طی می‌کنند.

ترجمه‌ای هست؟

حدود ۲۵۰ مقاله تأیید داریم و ۱۰۰ مقاله ترجمه‌ای. البته با تجربه‌ای که از دوره اول داشتیم سعی کرده‌ایم کارها تخصصی عمل کنیم و توجه داشته‌ایم که اطلاعات مترجم در مقالات جامع و کامل باشد.

این دایرةالمعارف، ایترسی می‌خواهد باشد؟

فکر می‌کنم بتوانیم پایگاهی اکثریتیک برای آن ایجاد کنیم و ویژگی روزآمد بودن آن را حفظ کنیم. اما روزآمد بودن باید آید که این دایرةالمعارف را روزآمد نگه دارد. من بر این موضوع تأکید دارم. جامعه سیال اطلاعات، جامعه‌ای نیست که در آن توقف بایز باشد.

اگر بخوانیم نوشته‌های چنین دایرةالمعارفی مورد استفاده قرار گیرد، باید مطالب آن روزآمد شود زیرا اطلاعات خیلی زود کهنه می‌شوند. حتی معرفی مطالب کمتر از ۲۵ روز است.

جلیل امجدی سال ۱۳۳۶ در بجنورد متولد شده است. در سال ۱۳۵۴ در رشته ادبیات دانش‌رشی راهنمایی مشهد پذیرفته شد. دوران دانشجویی، افق جدیدی از مسائل سیاسی - اجتماعی به رویش گشود. ایجاد دسته‌های مطالباتی و بحث دربارهٔ مسائل سیاسی بحث‌های فکری از زندگی دوران دانشجویی او بود. به علت فعالیت‌های سیاسی بر ضد رژیم شاه دستگیر شد و تا حدودی انقلاب اسلامی در زندان بود.

او پس از آزادی به استخدام اداره آموزش و پرورش درآمد و به تدریس ادبیات در مدرسه پرداخت. برای اینکه دست نگذارد به پیشگاه و به ویژه ادبیات علاقه‌مند گشت بخشی از مسافت این کلاسی را به خواندن داستان‌های کوتاه و بلند اختصاص می داد و برای دانش آموزان نیز مطالباتی تدوین می کرد.

امجدی تحصیلاتش را در رشته تاریخ تا مقطع کارشناسی ادامه داد. فعالیت‌های فرهنگی و پژوهشی از طلاق همسرش از بوده است. او از امجدی تاکنون کتاب‌های مختلفی به چاپ رسیده که عبارتند از: **تاریخ شفاهی گروه‌های مبارزت گانه مسلمانان** **دانشگاهان آزادی** **تاریخ شفاهی سازمان مهدویان و شراره‌های آفتاب** **گفت‌وگوی ما با جلیل امجدی پیش روی شمامست**

شراره‌های آفتاب به زخم شاه کسائی مستند؟ چرا چنین اسمی را برای کتاب خود انتخاب کرده‌اید؟
شراره‌های آفتاب روایت سندی از مبارزان آزاده ۵۰ است که پس از قتل ۱۵ خرداد ۱۳۳۶ و اسفاد سیوم برآمده از آن به مبارزات مسلحانه چریکی روی آورده است. اسفاد سیوم را به‌همراه یارهای او خورشید در شب طلعتی اسفاد پهلوی درخسیدند. به همین دلیل نام شراره‌های آفتاب را برای این رمان انتخاب کردم. تا چه اندازه به سوز این اثر احساس نزدیکی می کنید و فکر می کنید خواننده این اثر تا چه حد با آن ارتباط برقرار خواهد کرد؟

با توجه به اینکه خودم من متعلق به آن نسل هستم، سعی کرده‌ام روایتی از مبارزات نسل خود را در قالب رمان به‌صورت یک‌گوشه به همین خاطر احساس فراتر از زندگی زبانی به موضوع و سوز می‌کنم. خواننده و مخاطب این کتاب حتی اگر هم‌نسل من نباشد، آشنایی اندک با تاریخ و ادبیات، او را به فضای رمان نزدیک می‌کند.

به کتاب خود؟
به کتاب خود؟

یکی از آخ‌لایمی که در ادبیات پس از پیروزی انقلاب به وجود آمده جنگ تحمیلی ایران و عراق هم در آن بی تأثیر نبوده بی توجه و اسباباً کم‌تلفظ نباشد و اگر فرهنگی به رمان انقلاب بود. گروه‌های چپه‌ان از درختانی در عرصه ادبیات انقلابی قبل و بعد از انقلاب فرزندانی از زیادهای خارجی به فارسی ترجمه کردند در حالی که نویسندگان و گروه‌های مذهبی نه تنها کار چشمتگویی در زمینه رمان انقلاب انجام نداده‌اند بلکه یک کار متوسط هم به کارنامه ادبی ادبیات معاصر نغزورده‌اند. اوج کار نویسندگان مذهبی، داستان کوتاه

پاره‌هایی از خورشید

گفت‌وگو با جلیل امجدی، محقق و نویسنده

مرابوس محسن مخملباف است که در نوع خود داستان بی نظیری است اما این فقط یک داستان کوتاه است. به همین خاطر برای پر کردن این خلأ همواره یکی از دفعه‌های من پرداختن به جریان‌ات فکری و سیاسی قبل از انقلاب در قالب ادبیات و پژوهش بوده است.

اما در مورد این کتاب خاص باید بگویم قهرمان اصلی کتاب را پیش از انقلاب می‌شناسم و با یکی از آنان در زندان همدند بودم. یکی از آرزوهایم از همان دوران این بود که تاریخ مبارزات آنها را به‌صورت یک‌گوشه چنین اتفاقی پس از سی سال رخ داد و این کتاب براساس زندگی دو تن از دانشجویان صنعتی آریانه‌ها (دانشگاه شریف فعلی) که در درگیری‌های خیابانی با مأموران

عکس از مساعده خراسانی

خواننده و مخاطب این کتاب حتی اگر هم نسل من نباشند، آشنایی اندک او با تاریخ و ادبیات، او را به فضای رمان نزدیک می‌کند

سازگک به شهادت رسیدند، شکل گرفت. خویشخانه بنیاد شهید در چاب و انتشار رمان انقلاب پیش قدم شد و این را با حمایت از آزادگان در بنیاد شهید، جا پس از ادغام بنیاد جانیانان و آزادگان در بنیاد شهید، جا دارد که بنیاد شهید به شکل اسمی به این مهم پیروزاد چون شهیدای انقلاب و زندانیان سیاسی که به عنوان آزاده شناخته می‌شوند نیز تحت پوشش بنیاد شهید قرار دارند. این نشر خاطرات بسیار غنی از دوران مبارزه و انقلاب دارند که به خوبی قابلیت تبدیل شدن به یک رمان را دارا هستند. اخیراً کارگاه قصه و رمان دفتر ادبیات انقلاب اسلامی نیز رمان انقلاب را در دستور کار خود قرار داده است. اسدولوام داستان نویسان معاصر به این موضوع توجه ویژه‌ای نشان دهند.

چرا قالب رمان را برای کار انتخاب کردید؟ خاطره یا گونه‌های دیگر برای چنین موضوعی مناسب تر نبود؟
بنده چون معلم هستم با نسل حاضر هم‌رمام و کم و بیش در جریان مسائل و مشکلات این نسل قرار دارم. نظر من این نسل در دوره اول حومه‌شماره مطالعه ندارد. اگر هم حوصله پیدا کند سرخ مبارک و مسائلی جنگ‌های شهری رود و ممکن است تنها خواننده قصه و رمان او را جذب کند. بنابراین برای اینکه بتوانم زبان نسل فعلی با نسل دهه ۵۰ را طوطی‌ای به وجود آورم، قالب رمان را انتخاب کردم. از طرفی این سوزها قابلیت تبدیل شدن به یک رمان را داشت. البته این کار را به شکل تاریخ شفاهی و با رویکرد پژوهشی نیز تألیف کرده و به نام تاریخ شفاهی سازمان مهدویان از سوی مرکز اسناد انقلاب اسلامی منتشر کرده‌ام.

عکس‌العمل دوستان، به ویژه انقلابیون دهه چهل و پنجاه نسبت به این کتاب چه بود؟

چون کتاب مدات گوناگمی است که منتشر شده هنوز اطلاع دقیقی از عکس‌العمل مخاطبان ندادم ولی دوستان دور و نزدیک که سایه دوست‌ام با آنها به همان دوران برمی‌گردد از شراره‌های آفتاب استقبال کرده و خواندنش را به علاقه‌مندان توصیه کرده‌اند. نکته جالب برای آنها به‌صورت کتیده شدن فضای است که قبلاً در آن نفس کشیده‌اند و حالا با خواندن این کتاب، آن حال و هوا برایشان زنده می‌شود. در واقع تجربه‌های عینی و خاطرات تلخ و شیرین مبارزات این افراد در این کتاب انعکاس یافته و با خواندن آن می‌تند که مستورهاها و تجربیات آنها به فراموشی سپرده نشدند. است.

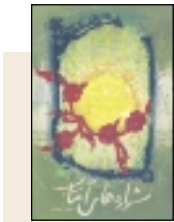
فکر می‌کنید تا کی باید منتظر خلق داستانها و رمانهای خوب درباره انقلاب بمانیم؟ در این رابطه چه کتاب‌های خوبی چاپ شده و شما کدام را توصیه می‌کنید؟

چنان که اشاره کردم بی‌توجهی و کم‌تلفظی به رمان انقلاب کم و بیش ادامه دارد. در مقایسه با ادبیات جبهه و جنگ، میزان توجهی که به این ادبیات شده، ناهادای غریض و طوطی‌کی که برای آن به وجود آمده … بی توان گفت به همان اندازه و شاید هم بیشتر به ادبیات انقلاب می‌توجهی شده است.

گروه‌های چپه‌ان پیش از انقلاب برای جذب نیرو به روستاها و مناطق محروم می‌رفتند. آنها را اسامی می‌کردند و با تبلیغ قصه و رمان و ادبیات خوششان به آنها آگاهی می‌دادند. نمی‌توان تأثیر صمد پورنگی را بر ادبیات کودک و نوجوان دهه‌های پیشین انکار کرد. اما در این زمینه چه کرده‌ایم؟

در رابطه با قصور مختلف شراره‌های آفتاب توضیح دهید.

این داستان درباره برادرری است که وارد دانشگاه شده و فعالیت‌های سیاسی خود را بر ضد رژیم ترجمه می‌دهند و چون تنها گروه چریکی مسلحانه که در آن دوره بر ضد رژیم مبارزه می‌کردند، سازمان مجاهدین خلق بود. جذب این سازمان می‌شوند. اما دو سال زودتر از سال ۵۴ (سال کودهای مارکسیستی در سازمان) تحولات درونی سازمان را به سوی مارکسیسم پیش می‌برند و از آن جدا می‌شوند و گروهی با سطح سختی مسلحانه به نام سازمان مهدویون تأسیس می‌کنند. مبارزات این گروه،

بنابگذاران و نئی چند از اعضای گروه در درگیری مسلحانه با رژیم به شهادت می‌رسند.

هنوز هم کار تاریخ شفاهی انقلاب را پیگیری می‌کنید؟

تاکنون زندانیان مسلمان قبل از انقلاب فعالیت خوبی در زمینه تاریخ شفاهی شروع کرده است. طرحی برایشان تعریف کردیم و آنها هم متقاعد شدند که از بین خاطرات دوران انقلاب در حال فراموشی و از بین رفتن است و باید جمع آوری شود. چنان که در خارج از کشور بخش تاریخ شفاهی دانشگاه هاروارد و همان آغاز پیروزی انقلاب خاطرات رجال سیاسی - مذهبی … را جمع آوری کرده و می‌کند. این کارون در مرحله اول، یک مجموعه چندصدگانه در زمینه معرفی زندانیان مبارز پیش از انقلاب در برنامه کاری خود قرار داده است. این کار را با کمک جناب محسن طارن‌زاده‌فهر، به نام دانشگان آزادی منتشر کردیم. جلد دوم آن نیز تقریباً در حال تمام است و به زودی منتشر می‌شود.

این مجموعه ممکن است از ۱۵ الی ۲۰ جلد برسد. انتشار خاطرات مبارزان سیاسی نیز یکی دیگر از برنامه‌های کارون است. کتاب دیگری نیز نوشته‌ام که تاریخ شفاهی مسجد هدایت نام دارد. کار نگارش این اثر نیز منتهی است که به پایان رسیده و به زودی از سوی مرکز اسناد انقلاب اسلامی منتشر می‌شود. علاوه بر این، کتاب دیگری به نام حکایت من گجاست. نوشته‌ام که به زودی از سوی نشر شاهد به چاپ خواهد رسید.

آینده جمع‌آوری خاطرات انقلاب را چگونه می‌بینید؟

مراکز مختلفی چون مرکز اسناد انقلاب اسلامی، دفتر ادبیات انقلاب اسلامی و… از سال‌های پیش متولی این کار شده‌اند و خاطرات انقلاب را جمع آوری می‌کنند اما بیشتر این مراکز، دولتی هستند و به نظر می‌رسد از میان کسانی که خاطراتی از دوران انقلاب دارند، افرادی خاص‌گوشی می‌شوند و فقط خاطرات آنها تکثیر می‌شود. بسیاری از کسانی که دربره‌های حساس تاریخ سخن آفرین بوده و با نظر واقع‌گرایانه هم بوده‌اند به خاطر کم‌تلفظی سن، خاطراتشان را معروض فراموشی یا اسباب‌مازگ آنان، این نهادها باید به طرز جدی می‌برود. بنابراین سایر مراکز و این منبع غنی و غنی تاریخ معاصر مهم پیروزانند تا این منبع غنی و غنی تاریخ معاصر ایران از دست نرود و احیاناً تاریخ مهمن ما در خارج از مرزها نوشته نشود.

دلتنگی‌های فرزندان شاهد

همه سر اسناد شهید! یکی از مز‌کزی است که به جمع آوری و نگهداری مکتوبات شهیدای گر اقتدر و خانواد‌ه‌های آنها می‌پردازد. اسناد ومدارکی که در این مجموعه نگهداری می‌شود، می‌بجج دخل و تصرفی قابلیت تبدیل به کتاب را داشته و می‌توانند در دسترس عموم علاقه‌مندان قرار بگیرند.

واگه‌به‌های شاهد، که توسط شا‌ساحی آزادی تدوین شده، تنها گره‌های از این دریای بی‌کران است. این مجموعه در اصل به قلم جمعی از فرزندان تبدیل یافته است. فرزندانِ واگه‌به‌ها در نوبه پدر، واگه‌به‌های خویشی را بر کاغذ زنده و با آن فرد دل کرده‌اند.

مجموعه حاضر از میان نامه‌های چاپ شده در مجله شاهد نوجوان از دی ماه سال ۱۳۷۷ تا ۱۳۷۹مهرماه ۱۳۷۹ انتخاب شده و در واقع بخشی از دست‌نوشته‌های بار خراسته از احساسات فرزندان شاهد است.

در مقدمه این اثر می‌خوانیم: «ما بی‌شک رابطه فرزندان به‌خصوص دختران با پدر رابطه‌ای عمیق و توأم با احترام است و جای خالی پدر همیشه و همه وقت در زندگی انسان به ویژه در دوران کودکی و نوجوانی احساس می‌شود.

فرزندان بزرگوار شاهد نیز هر چند همواره تحت توجه و مراقبت‌های مادران و نیز اولیای امور در واحدهای فرهنگی بنیاد قرار دارند، اما مطمئناً این توجه نام‌نی تواند عملاً عاطفی ناشی از فقدان پدر را پر کند. این است که نوجوانان شاهد گه‌گاه دستم به قلم می‌برند و را دل خود را بر صفحات سپید کاغذ می‌نگارند.»

این کتاب به فارسی از سوی نشر شاهد، با شمارگان ۲۰۰۰ نسخه و بهای سپیدد تومان به چاپ دوم رسیده است.

درباره بزوشش در حوزه طنز

کوفرست؟!

موسی جدادی

سخن گفتن از تحقیق و پژوهش درباره بندهای که هنوز رسمیت یافته و دیگران - از سیاستمداران تا خود اهل فرهنگ- آن را جدی فرض نکرده‌اند، کار چندان معقولی به نظر نمی‌رسد. شاید بهتر بود به جای این مقوله، به این نکته توجه می‌شد که چگونه می‌توان شد. اگر طنز، شآن و مرتبه‌های همسنگ دیگر هنرها قائل آن وقت تحقیق و پژوهش درباره طنز روزی می‌باید. اینکه چگونه چنین امری متحقق خواهد شد خود فرصت و مجال دیگری می‌طلبد اما موعنی نیز سر راه تحقیق در این عرصه وجود دارد که به اختصار به آنها اشاره خواهیم کرد.

۱. معمولاً در سرزمین ما اهل تحقیق کمتر به منابع و مژن اصلی مراجعه می‌کنند، مستثنی است پیروز یادروپویی از روزی دست دیگران همچنان محکم و استوار به راه خود ادامه می‌دهد. محققان ارجمند هنگامی که از کسود منابع سخن می‌گویند، منظور نشان این است که محققان در کشکده رحمت مطالعه آثار دست اول را بر خود موهوم کرده تا ما با مطالعه نتیجه تحقیقات ایشان کار تحقیقی انجام دهیم. فی‌المثل معلوم نیست کدام کثیر شریک خورده‌های برای نخستین بار اظهار فضل فرموده است که «عید زاکانی نخستین شاعری‌ست که به طنز پرداخته است» و دیگران نیز بدون آنکه تأملی در این سخن کرده باشند بازها و بارها آن را بر قلم و زبان جاری کرده‌اند. کافی بود این محققان ارجمند یک بار دواورین شاعران پیش از عید را تورق‌ای کرده باشند تا بر باطل بودن این حکم تلخا پی برند، اما به قول معروف: کوفرست؟!

۲. البته بی‌شکافی‌ست اگر همه تفصیرها را به گردن محققان ارجمند بنذاریم، موبایان فرهنگ و هنر - از مسئولان رسمی فرهنگی تا دانشران خسروسی- به کنار تحقیقی چندان دهم نمی‌نهند که این امر هم ضعیفی است. کار تحقیقی سود مطلق ذی بی ندارد. خواننده هم نداند، کار تحقیقی علاوه بر ثبیل و تدقیق بسیار فرصت و زمان بسیار هم می‌خواهد. گرم محققانی ندسون همه کار و زندگی خود را وقف امری تحقیقی کنند، آیا به حق تألیفاتی می‌رسد که آن هم معلوم نیست کی به دست آن محقق بی‌برخی از عناوین کتاب اشاره می‌کنیم. بروید بخوانید مسوولیت همه چیز هم با خودتان. «تکنیک نگفتن» اغراض خیلی مهم، به ذرک که مآسفیم، مجدد ساله‌های عزیز، به روزی تنگ غروب آسمون، یک پیام می‌برینیم. مردم از خوشی، من بی‌تقصیرم، یک شعر نوری همین جوری!، به گیجها برویم؟ من شکرگر می‌کنم، دور هم خوش باشیم، زود باش خواب بده، بابا اوقات فراغت!، بابا بچه پرواز، الهی بگیری!، تو رو خدا می‌خیال شو...

طنز در تعزیه

سیدزدهمین نشست حکمت شادان

سیدزدهمین نشست از سلسله نشستهای تخصصی طنز «حکمت شادان» به همت دفتر طنز حوزه هنری تهران سه‌شنبه چهارم بهمن ماه در تالار آدینشه برگزار شد.

موضوع بحث در این نشست، «طنز در ادبیات تعزیه» بود. محکم است این عنوان در ابتدای امر شگفتی‌آفرین باشد، اجتماع اشک و لبخند چگونه ممکن است؟!

طنز در تعزیه جایگاه جداگانه‌ای دارد و متفاوتی نیز با بخش آئینی آن ندارد. این طنز در اثر دخالت عناصر متفاوتی که گاه ناخودآگاه و زمانی نیز آگاهانه بوده است، در تعزیه حضور پیدا می‌کند، آنچه در پی می‌آید خلاصه‌ای فهرستوار از مطالبی است که در این نشست بیان شد:

سابقه نمایش در شکلهای مختلف آن در جهان و ایران - جایگاه نمایشهای آئینی

اسمش «طرحی از تردید» است. ما هم مردم بودیم برای معرفی آن در این صفحه، اما «جایخانه» را که خواندیم نظر مان عوض شد؛ شازده داستان کوتاه در پنجاه و یک صفحه. همین که نشانه‌هایی از طنز در این کتاب وجود دارد (این را در جایخانه فهمیدیم) حیف‌مان آمد.علاقه‌مندان به طنز بسیار جدی را خیر نکنیم. نه خیر جامم کتاب لطیفه نیست که بخوانی و غش غش بخندی و برای روده‌هایت مسئله درست کنی! «طنز است، طنز به معنای جدی و شاید هم اصولی آن. معرفی ما، مانع از معرفی این کتاب در بخش کتابهای جدی نمی‌شود. خوانستیم عرض کرده باشیم اگر کمی دقت کنیم، این طنز همه جا حضور به هم رسانده است. در جدی‌ترین آثار این روزگار، تکنولوژی زده، رگه‌هایی از طنز و مغایرت نگریستن به جهان در رابطه با انسان و... وجود دارد.

طرحی از تردید، مجموعه‌ای از داستانهای جدی مدرن است که بسیار بااحتیاط و در هزار نسخه چاپ و منتشر شده است. مخاطبان خاص اینگونه از ادبیات فرصت خواهد کرد با خواندن فقط پنجاه و یک صفحه (انتخاب اینکه شماره اولین صفحه ۵ است، دقیقاً می‌شود ۴۷ صفحه) شازده داستان کوتاه بخوانند. این موضوع بسیار مهم بود که باید عرض می‌کردیم! ما هم به جایخانه می‌رویم و در فاصله نوش کردن یک گلی چایی قند، بهلو بخشی از جایخانه را می‌خوریم!

فرض بفرماییم: ایشتون، البته اون دشت از من کمی بلنتر بود و یگی نگلی لاغرتر، اما با همین لبروهای در هم و چشمهای افتاده نوری انیم، آمد داخل. راست از طنز در او کردندش به چیزایی تو کلم موند.

شب نشینی در جهنم

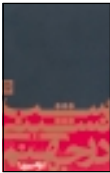
... آهسته آهسته از پله‌ها رفت بالا در راز کوزه، می‌دانست که او تنهاست. تنهایی تنها، اما نه با صحنه‌ای رویه و روشد که برایش غیر قابل تصور بود. حیرت‌زده بر جای ایستاد. آن دو هم در همان حالت خشکشان زد، خواست فریاد بکشند؛ حیالت بکشید! خواست بگوید، و آه! کجا خواست... اما به جای این حرف‌ها گفت: «شب نشینی در جهنم رو خوندین؟» و بعد همه با هم رفتند تکلیف‌روشی ارستی شمام نمی‌خوانیم شب نشینی در جهنم رو بخونین؟!

اینها را بیشتر جلد کتاب نوشته‌اند که یعنی معرفی. کتاب را توریق کردیم تا مطمئن به تناسب پیدا کنیم، نکرودیم. هر می خواهیم کاری با سیاست و این جور قضایا نداشته باشیم، نمی‌شود، به ما گفته‌اند فقط معرفی کن و هر چه می‌نویسی یک سرش به کتاب وصل باشد. ما هم گفته ایم؛ باشد. شب نشینی در جهنم کار ابراهیم رحامت و انتشارات روزبه آن را زد آورده است فعلاً ۲۰۰۰ تا یک جلد آن را ما هم داریم. ایم، نگران نباشید ۱۹۹۹ جلد دیگر را گذاشته‌ایم برای شما. قیمت این کتاب هم دو هزار و ۵۰۰ تومان است. بنایه دلایلی خاصی فعلاً فقط به برخی از عناوین کتاب اشاره می‌کنیم. بروید بخوانید مسوولیت همه چیز هم با خودتان. «تکنیک نگفتن» اغراض خیلی مهم، به ذرک که مآسفیم، مجدد ساله‌های عزیز، به روزی تنگ غروب آسمون، یک پیام می‌برینیم. مردم از خوشی، من بی‌تقصیرم، یک شعر نوری همین جوری!، به گیجها برویم؟ من شکرگر می‌کنم، دور هم خوش باشیم، زود باش خواب بده، بابا اوقات فراغت!، بابا بچه پرواز، الهی بگیری!، تو رو خدا می‌خیال شو...

فرض بفرمایید من ایشونم

دسگیره بازیم و پای راشن رو توبه، به چرای دیگه می‌رسیم که بازم ما جوایگو نیستیم. حالا چار احتمال چپ و راس بودن رو پشت در می‌ذارم و از این جامی کم که آمد تو اما پیش خودم وقتی بعد از چار احتمال اولیه وارد شد حس کردم که مودبانه جلوش بلن بشم. رتم تکمشک پالتوش رو در آورم، نه، اصلاً بذار ببینیم چرا همچین حس کردم. نمی‌دونم، شاید به این خاطر بود که وقتی بعد از اون احتمالات چارچایی در رو باز کرد و با دو احتمال بعدی پای راس یا پیش رو تو گذاشت به دو احتمال دیگه سرش بالا یا پایین بود. حالا چون خیلی خاطرم جم نیس مت موقعی که واسه‌ی در آوردن پالتوش رتم پیشش می‌گذاریم، حالا تا یادم هس بگم که دسای با حالی داش. یعنی اگر تو صورت کسی به چندین احتمال خود می‌دی هم خود حالا حالا‌ها جاش واسه یادکاری می‌موند..... آمده بود که نسازه، اصلاً چه حقی داشت تو امورات مامدس و پا می‌زد! ما هم اعصاب اعصاب نذاریم، اصلاً از همون چار احتمال اولی قبل از اینکه دو احتمال و بعدی دو احتمال بعدترش پیش بیاد حق نداشت. حتا قبل از چار احتمال اولی هم حق نداشت بیاد تو چای خونه و این حرفا رو بار ما کنه. ما هم کوناهمی کردیم دیدیم هیچکی نیست. گردن طرف که موقع آمدن، نه دو احتمال پایین یا بالا بود و نقد فشار دادیم که همون لبایی که به سمت احتمال بیسم کرده بود برا همیشه بکوبد شد. فلرفه‌ای اولی ارفع، فرض می‌کنیم نمی‌دونم شاید احتمال...

فریا جعفری پدیدآورنده «طرحی از تردید» و آیینته جنوب، ناشر آن است.

... آهسته آهسته از پله‌ها رفت بالا در راز کوزه، می‌دانست که او تنهاست. تنهایی تنها، اما نه با صحنه‌ای رویه و روشد که برایش غیر قابل تصور بود. حیرت‌زده بر جای ایستاد. آن دو هم در همان حالت خشکشان زد، خواست فریاد بکشند؛ حیالت بکشید! خواست بگوید، و آه! کجا خواست... اما به جای این حرف‌ها گفت: «شب نشینی در جهنم رو خوندین؟» و بعد همه با هم رفتند تکلیف‌روشی ارستی شمام نمی‌خوانیم شب نشینی در جهنم رو بخونین؟!

سیدزدهمین نشست از سلسله نشستهای تخصصی طنز «حکمت شادان» به همت دفتر طنز حوزه هنری تهران سه‌شنبه چهارم بهمن ماه در تالار آدینشه برگزار شد.

موضوع بحث در این نشست، «طنز در ادبیات تعزیه» بود. محکم است این عنوان در ابتدای امر شگفتی‌آفرین باشد، اجتماع اشک و لبخند چگونه ممکن است؟!

طنز در تعزیه جایگاه جداگانه‌ای دارد و متفاوتی نیز با بخش آئینی آن ندارد. این طنز در اثر دخالت عناصر متفاوتی که گاه ناخودآگاه و زمانی نیز آگاهانه بوده است، در تعزیه حضور پیدا می‌کند، آنچه در پی می‌آید خلاصه‌ای فهرستوار از مطالبی است که در این نشست بیان شد:

سابقه نمایش در شکلهای مختلف آن در جهان و ایران - جایگاه نمایشهای آئینی

سیدزدهمین نشست از سلسله نشستهای تخصصی طنز «حکمت شادان» به همت دفتر طنز حوزه هنری تهران سه‌شنبه چهارم بهمن ماه در تالار آدینشه برگزار شد.

موضوع بحث در این نشست، «طنز در ادبیات تعزیه» بود. محکم است این عنوان در ابتدای امر شگفتی‌آفرین باشد، اجتماع اشک و لبخند چگونه ممکن است؟!

طنز در تعزیه جایگاه جداگانه‌ای دارد و متفاوتی نیز با بخش آئینی آن ندارد. این طنز در اثر دخالت عناصر متفاوتی که گاه ناخودآگاه و زمانی نیز آگاهانه بوده است، در تعزیه حضور پیدا می‌کند، آنچه در پی می‌آید خلاصه‌ای فهرستوار از مطالبی است که در این نشست بیان شد:

سابقه نمایش در شکلهای مختلف آن در جهان و ایران - جایگاه نمایشهای آئینی

سیدزدهمین نشست از سلسله نشستهای تخصصی طنز «حکمت شادان» به همت دفتر طنز حوزه هنری تهران سه‌شنبه چهارم بهمن ماه در تالار آدینشه برگزار شد.

موضوع بحث در این نشست، «طنز در ادبیات تعزیه» بود. محکم است این عنوان در ابتدای امر شگفتی‌آفرین باشد، اجتماع اشک و لبخند چگونه ممکن است؟!

طنز در تعزیه جایگاه جداگانه‌ای دارد و متفاوتی نیز با بخش آئینی آن ندارد. این طنز در اثر دخالت عناصر متفاوتی که گاه ناخودآگاه و زمانی نیز آگاهانه بوده است، در تعزیه حضور پیدا می‌کند، آنچه در پی می‌آید خلاصه‌ای فهرستوار از مطالبی است که در این نشست بیان شد:

سابقه نمایش در شکلهای مختلف آن در جهان و ایران - جایگاه نمایشهای آئینی

سیدزدهمین نشست از سلسله نشستهای تخصصی طنز «حکمت شادان» به همت دفتر طنز حوزه هنری تهران سه‌شنبه چهارم بهمن ماه در تالار آدینشه برگزار شد.

موضوع بحث در این نشست، «طنز در ادبیات تعزیه» بود. محکم است این عنوان در ابتدای امر شگفتی‌آفرین باشد، اجتماع اشک و لبخند چگونه ممکن است؟!

طنز در تعزیه جایگاه جداگانه‌ای دارد و متفاوتی نیز با بخش آئینی آن ندارد. این طنز در اثر دخالت عناصر متفاوتی که گاه ناخودآگاه و زمانی نیز آگاهانه بوده است، در تعزیه حضور پیدا می‌کند، آنچه در پی می‌آید خلاصه‌ای فهرستوار از مطالبی است که در این نشست بیان شد:

سابقه نمایش در شکلهای مختلف آن در جهان و ایران - جایگاه نمایشهای آئینی

سیدزدهمین نشست از سلسله نشستهای تخصصی طنز «حکمت شادان» به همت دفتر طنز حوزه هنری تهران سه‌شنبه چهارم بهمن ماه در تالار آدینشه برگزار شد.

موضوع بحث در این نشست، «طنز در ادبیات تعزیه» بود. محکم است این عنوان در ابتدای امر شگفتی‌آفرین باشد، اجتماع اشک و لبخند چگونه ممکن است؟!

طنز در تعزیه جایگاه جداگانه‌ای دارد و متفاوتی نیز با بخش آئینی آن ندارد. این طنز در اثر دخالت عناصر متفاوتی که گاه ناخودآگاه و زمانی نیز آگاهانه بوده است، در تعزیه حضور پیدا می‌کند، آنچه در پی می‌آید خلاصه‌ای فهرستوار از مطالبی است که در این نشست بیان شد:

سابقه نمایش در شکلهای مختلف آن در جهان و ایران - جایگاه نمایشهای آئینی

سیدزدهمین نشست از سلسله نشستهای تخصصی طنز «حکمت شادان» به همت دفتر طنز حوزه هنری تهران سه‌شنبه چهارم بهمن ماه در تالار آدینشه برگزار شد.

موضوع بحث در این نشست، «طنز در ادبیات تعزیه» بود. محکم است این عنوان در ابتدای امر شگفتی‌آفرین باشد، اجتماع اشک و لبخند چگونه ممکن است؟!

کتابهای جلد سفید

نصرالله حدادی

دو مقطع در تاریخ ایران، فرصتی را فراهم آوردند تا آنچه که تاگفته باقی مانده بود، گفته شود. باز اول پس از شهریور ۱۳۲۰ و نهمید پهلوی اول و باز دیگر دگرگونی اوضاع در اواخر سال ۱۳۵۶ و اوج گیری آن در سال ۱۳۵۷ و نقطه عطف آن ۱۷ شهریور همین سال بود و بعد از آن بود که کتابهای اجلد سفیده یکی پس از دیگری روانه بازار کتاب شدند. به گونه‌ای که کتابفروشی‌های بساطی، کار کتابفروشی‌های اصلی به‌خصوص کتابفروشی‌های روزه روی دانشگاه تهران را تحت الشعاع فعالیت خود قرار دادند.

پس از سقوط شاهشاه، اختناق ۱۶ ساله - و به عبارت بهتر ۲۰ساله - پایان یافت و بسیاری از چرایی‌و کتابهای مجال انتشار یافتند و شاید یکی از نام‌آورترین آنها، تاریخ بیست ساله بود که بعدها به نام حسین مکی به چاپ رسید و این در حالی بود که بسیاری بر این عقیده بودند که مجلدات اول تا چهارم آن توسط زنده‌یاد ملک‌الشعرا بهار نوشته شده بود اما بنا به دلایلی به نام حسین مکی به چاپ رسید و بعدها او آن را تا جلد هشتم ادامه داد. حرفی که چندتا هم بر یک خط به نظر نمی‌رسد و نثر دوگانه چهار جلد اول تا چهار جلد دوم تا حدودی این شایعه را تقویت می‌کند.

با تغییر اوضاع سیاسی در آمریکا روی کار آمدن کارتر و حزب دمکرات در آمریکا، فضای باز سیاسی ظاهراً در کشور شکل گرفت و برای انحراف افکار عمومی، برخی از کتابهای زنده‌یاد دکتر علی شریعتی به چاپ رسیدند و حتی در برخی روزنامه، کیهان مصباح زاده و شرکایش، اسلام شناسی دکتر شریعتی را پس از وفات آن مرحوم به قصد ملوث کردن چهره انقلابی ایشان، هر روز در یک ستون ثابت به چاپ می‌رساندند.

از سوی دیگر هر چه سال ۱۳۵۶ رو به پایان می‌رفت بیشتر معلوم می‌شد که رژیم، آن اقتدار سابق را ندارد و نمی‌تواند ماشین سرکوبش را همچنان با سرعت بسیار به حرکت درآورد و به همین دلیل کتابهایی که طی سالهای پس از کودتای ۱۳مرداد تا آن روز مجال چاپ پیدا نکرده بودند، ابتدا مخفیانه و سپس کاملاً علنی روانه بازار شدند.

صف طویل دوستداران دکتر شریعتی در برابر انتشارات اذر، برای خرید کتابهای دکتر شریعتی، در ذهن بسیاری از کتاب‌دوستان باقی مانده است و زنده‌یاد مرتضی عظیمی با آن

چهره خندان و ریش پرپشت نوید سرگونی رژیم را می‌داد و چه عمر کوتاهی داشت، مردی که عمری را در راه مبارزه پشت سر گذاشت،

یادش بخیر.

ماه‌های فروردین و اردیبهشت سال ۱۳۵۷ آرامش قلب آن توان بود و از خرداد به بعد شعله‌های انقلاب اینجا و آنجا زبانه کشید و عنوان کار هر روزیش از پیش از دست رژیم به درمی‌رفت، با فرارسیدن جمعه سیاه و واقع ۱۷شهریور، رژیم آخرین میخ را بر نابوت خود استوار کرد و در سراسریی سقوط قرار گرفت. در آن روزها چهار جلد اصلی کتابفروشی در تهران به شدت مورد توجه بودند. بازار، ناصر خسرو، شاه‌آباد (جهوری) و روزه‌روی دانشگاه تهران. کتابهای مذهبی در بازار و ناصر خسرو، کتابهای اجتماعی در شاه‌آباد و کتابهای روشنفکری و چپ، روزه‌روی دانشگاه تهران، به خریداران دوستداران

کتاب عرضه می‌شدند.

از دیرباز بازار تهران محل و مأوای اعتراض‌های ملی و مذهبی بود و بجتهای روشنفکرانه و بعضاً چپ در آن جای نداشت. به همین دلیل هر چه بود کتابهای مذهبی بود، در خیابان ناصر خسرو نیز وضع به همینگونه بود و تا آنجا که به یاد دارم کتابهایی همچون افضل‌الجهاد عمادالوزگان با ترجمه حسن حبیبی، کمونیسم مجلی از همان نویسنده و مترجم، حماسهٔ آفرینان ۱۲مخرم، مدافعات مجاهدین در بیادگاه نظامی، زندگی‌نامه شهید اندرزگو (که در فروردین سال ۱۳۵۷ به شهادت رسید)، زندگی‌نامه‌های شهیدا غفاری و سعیدی، مدافعات مهندس بازرگان در دادگاه نظامی، ولایت فقیه، کشف‌الاسرار، رساله‌ عملیه امام خمینی، فریاد خلق (مقالای پیرامون مدافعات مصدق در دادگاه

نظامی)، نقت و سلطه بتی صدر، نقت و موازنه منفی، تفکهای مدرس در مجلس، کتابهای دکتر شریعتی، پرتوی از قرآن مرحوم آیت‌الله طالقانی، مالکیت در اسلام از مرحوم طالقانی، کتابهای شهید مطهری و… از جمله کتابهایی بودند که در ناصر خسرو به فروش می‌رسیدند.

در آن سوکتاب سه جلدی فراماسونری در ایران اثر اسماعیل رامین نیز متأسفانه بازار خوبی پیدا کرده بود و کسی نبود در آن التهاب و انقلاب برسد.جناب رامین این همه دست‌نرسمی و محرمانه را از کجا به دست آورده است؟ حقیقتی که بعدها آشکار شد و چهره عوام‌فریب او را آشکار ساخت. کتابی که متأسفانه مورد استناد بسیاری افراد قرار گرفت و باعث انحراف سیاسی در تاریخ‌نگاری ایران شد.

سقوط ۷۹ پل امیل اردمن با ترجمه حسین امین‌توایبان نیز بازار خوبی داشت و انتشارات ام‌کبیر در کنار کتاب فراماسونری رامین، از موقعیت خوبی در خیابان ناصر خسرو و شاه‌آباد برخوردار بود.

در شاه‌آباد وضع تقریباً به گونه‌ای دیگر بود، از مذهبی‌ترین کتابها تا چپ‌ترین آنها؛ از مادر ماکسیم گورکی و چگونگی فولاد آبدیده شد نیکلای استروفسکی تا فرار‌داد اجمنسکی از آن ژاک روسو و حتی نعل وارونه‌ای مثل میراث عوار استعمار مهدی بهار تا برخی از کتابهای جلال آل‌احمد و درد اهل قلم باقر مؤمنی و ۵۳تقریب‌بزرگ علوی، در این بازار وجود داشت.

روژه روی دانشگاه هم از زندگی‌نامه آرنستو چه‌گوآرا گرفته تا مجموع آثار لینن، از کتابتال

(سرمایه) مارکس گرفته تا اطاعت کورگورانه خسرو روزبه، از اشعار خسرو گلسترخی تا اشعار سعید سلطانپور، از حماسه سیاهکل تا مدافعات سران حزب توده در دادگاه نظامی و… به علاوه مدنان کتاب عرضه می‌شد و جالب آنکه برخی نشریات چپ به شکل اعلامیه اینجا و آنجا بر روی دیوار و یا از سوی هواداران آن گروه در اختیار مردم قرار می‌گرفت و حتی طرفداران انور خوجه و حکومت آلبانی نیز بی‌یکار نشسته بودند.

نکته جالب توجه در شاه‌آباد روزه‌روی دانشگاه تهران، بی‌اعتنایی اکثر خوانندگان و خوانندگان کتاب به کتابهای ذرون کتابفروشی‌ها بود و هر چه بود، کتابفروشی‌های بساطی بودند که کتاب عرضه می‌کردند و به فروش می‌رساندند اما در ناصر خسرو و بازار چنین نبود. در دو کوچه حاج نایب و امام جمعه خوبی، صف طویل دوستداران کتابهای مذهبی، کتاب را از کتابفروشی‌ها خریداری می‌کردند.

در یکی از روزهای دی ماه سال ۱۳۵۷- اگر درست به خاطر داشته باشم - کتاب «شوری و نهضت انقلابی جنگل نوشته مصطفی شمعاعیان در کوچه حاج نایب عرضه شد و کتابفروشی‌های ساکن این کوچه در اعتراض به عرضه چنین کتابی مغازه‌های خود را به حالت نیمه تعطیل درآوردند و این در حالی بود که عکس مصطفی شمعاعیان در کنار مرحوم جلال آل‌احمد نشانگر نوعی قرابت بین افکار آنها در گذشته بود و انصافاً جنس و نوع تفکر و مبارزه مرحوم شمعاعیان با تمام چپهای آن روزگار تفاوت داشت و او تنها بر اثر یک اشتباه مجبور شد فرص سیانور را زیر دندانهایش بشمارد تا زنده به دست رژیم گرفتار نیاید و گویا شادی پهلوی دوم از مرگ او وصف‌ناشدنی بود و وقتی یکی از مصدیان امر در حضور ما مواران ساواک تأیید کرد که جسد،

همان مصطفی شمعاعیان است، امیر اسدالله علم و محمدضربا پهلوی به رقص درآمدند و بودند ساواک برمنش آن مرحوم سردر پیروزی سر داده بود. شمعاعیان در آن کتاب کارشنکی‌های حکومت روسیه انقلابی را در کار نهضت جنگل به رخ کشیده بود اما چپ همیشه چپ بود و نمی‌توانست در کوچه حاج نایب و میان خیل کتابهای مذهبی جایی داشته باشد.

در آبان ماه سال ۱۳۵۷، در پاسخ به «اسلام در ایران» بطروشفسکی که توسط کریم کشاورز ترجمه و انتشارات پیام آن را چاپ کرده بود، از سوی مؤسسه رسا کتابی به چاپ رسید تحت عنوان وقتی که مارکسیست‌ها تاریخ می‌نویسند. طرح جلد «تاریخ می‌نویسند» را وارونه بر روی جلد کار کرده بودم و با موافق شریعتی به عنوان نویسنده روی جلد نوشته شده بود. این کتاب در کمتر از یک هفته در صدها هزار نسخه، و این بار با نام «شریف واقعی» به بازار کتابهای جلد سفید آمد و هرگز نویسنده و ناشر بر آن نشدند تا نام واقعی نویسنده یعنی دکتر افتخار را برملا کنند.

تیراژ کتاب در آن روزها، به راستی حیرت‌انگیز بود و بدون اغراق فروش یکصد هزار نسخه - مثلاً شهادت یا پدر، مادر ما متهمیم دکتر شریعتی - در یک روز کار چندان سختی نبود. متأسفانه حافظه یاری نمی‌کند و برخی بلاسفته‌کاری‌ها اجازه نمی‌دهد از آن روزها بیشتر بگویم. ولی هر چه بود، به روزگار خود بگذرانم و با اشتناق ۵۰ساله پهلوی شرایطی را فراهم آورد تا بازار کتاب ایران تجربه‌ای جدید را با عنوان کتابهای جلد سفیده‌یازماید.

دوره جدید شماره ۱۸
ششپه ۸ یمن ۱۳۴۲
یادداشت ۲۳/۷

برای رفتن باید همیشه جاری بود

یادی از محمود مشرف آزاد تهرانی (م آزاد)

حجب و حیا و سکوتش را نمی‌توانستی به حساب شهرستانی بودنش بگذاری که پایتخت‌زاده بود و پایتخت‌نشین و حتی در نام خانوادگیش نیز بر این موضوع تأکید شده بود. مشرف آزاد تهرانی، با اینکه از اخلاق رایج پایتخت‌نشینان به دور بود، آرام و بی‌جابهو در کنار هیاهوی نام‌آوران باز خود برد و کار خود کرد و درست همانند زنده‌یاد آنتنی که می‌گفت: «راه خود را سریع کویدم و آمدم، به سرعت شکفت و ماند. او بی‌هیچ سرگشتگی و تردیدی به راه خود ادامه داد و تا آخرین لحظه از شاگردان وفادار «شیم» باقی ماند. نه به امواج از راه رسیده اعتنایی نشان داد و نه در صف پیروانندان وزن و قافیه درآمد. صاف و ساده و صمیمی شعر می‌گفت. کافی بود تو هم از سادگی و صمیمیت بهره‌ای داشته باشی تا بتوانی با شعرش نستنی برقرار کنی که برای فهم شعر او، نه خوانش ویژه‌ای لازم بود و نه تفسیر منتقدان.

از دفتر قصیده بلند یاده که دوست‌داشتنی‌ترین او این روزها خواندنی باشد، به ویژه آنجا که می‌گوید: برای رفتن باید همیشه جاری بود.

□

دلی به روشنی باغ ارغوان دارم
که با طلوع، صدایم کند هزاران را
و چشم‌های من، آن چشمه‌های تنهایی است...
به دست سوخته نیلوفران رود آرام

و پای بر قلتی سبز.

و ده چه پیدارم!

شکوه قلّه چه پیوده است

و این سلوک حفریه

برای رفتن، باید همیشه جاری بود

و در تمامی ظلمت

شکوه سرخ گلی شد.

(گزیده اشعار م آزاد، نشر مروارید، چاپ اول ۱۳۶۶، ص ۹۳)

دوره جدید شماره ۱۸
شنبه ۸ بهمن ۱۳۸۴

به روایت اول شخص / ۲۴

خاطرات سفر به خانه خدا

رسول جعفریان دین پژوه و پژوه و مصحح هم اکنون منتظر انتشار سه کتاب جدید در حوزه دین پژوهی با رویکردهای تاریخی و گردشگری هستم که دو عنوان آن را تصحیح و تحلیلی نگاری و یک عنوان دیگر را ترجمه کرده‌ام.

«سفرنامه مکه» عنوان کتابی از یک نویسنده مجهول است که خاطرات سفر به مکه از مسیر عراق را در سال ۱۲۹۹ هجری روایت می کند. تصحیح و تحلیلی نگاری این کتاب را به نشر ادبیل ماه سپرده‌ام و به احتمال قوی طی دو ماه آینده منتشر خواهد شد.

کتاب دوم اثری است از محمود سقری که مؤلف آن، خاطرات سفر خود را به مکه در سال ۱۳۰۵ هجری از مسیر استانبول و عنایت روایت می کند. هنوز درباره این کتاب که سفرنامه حج نام دارد با ناشر خاصی صحبت نگردادم. و سرانجام تاریخ مکه نام کتابی است مفصل از احمد السیاهی درباره تاریخ مکه از قدیم تا اواخر حکومت لراف که ترجمه آن را ناشر شعر در دست چاپ دارد. علاوه بر این سه عنوان، کتاب دیگری هم دارم که به احتمال قوی تا چند ماه آینده منتشر خواهد شد.

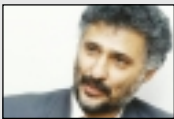
این کتاب اثری است از عبدالحسب علوی، نوه دختری میرداماد درباره اخلاق سیاسی و نظام حکومت داری ترجمه کتاب حاضر در انتشارات کتابخانه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی مراحل اولیه چاپ را از سر می گذراند.

در آیینۀ اسکندر

دکتر احسان ترافی جامعه شناس
چندی است مشغول تدوین و آماده سازی کتابی هستم که به دلیل گستردگی موضوع و حجم زیاد، به احتمال قوی در دو مجلد از سوی نشر افکار منتشر خواهد شد.
جلد اول این کتاب که عنوان «آینه سکندر» را بر خود خواهد داشت، مجموعه گفته‌گوهای است که با مطوعات داخلی و خارجی و سایت‌های اینترنتی درباره مسائل روز جهانی داشته‌ام. در این مجلد علاوه بر گفت‌وگوها، مطالب و مقالاتی نیز درباره تحولات جامعه ایران و انقلاب اسلامی، بحران اخیر فرانسه و مسائل کتاب در ایران گنجانده‌ام. در جلد سوم این کتاب که هنوز

نامی برای آن انتخاب نگردام مقالاتی را که بیشتر درباره روشنفکران ایرانی و غرب از جمله صادق هدایت، زاک دریدا، توکویل، سارتز و... نوشته بودم، بازبینی و آماده انتشار کرده‌ام.

دغدغه های معناگرایانه

انسان امروز

سیدناصر هاشم زاده فیلمنامه نویس
در حال حاضر سه فیلمنامه درباره مسائل و دغدغه های همیشگی ام یعنی گریز انسان امروز از معنویت و ایمان نوشته‌ام که به احتمال قوی تا سال آینده توسط ناشران مختلفی منتشر خواهند شد.

عنوان اولین فیلمنامه، سلمان فارسی است و همانطور که از نامش پیداست به زندگی یار ایرانی پیامبر اسلام(ص) می‌پردازد. فیلمنامه دوم که هنوز نامی برای آن برنگزیده‌ام پژوهشی است درباره فرهنگ زیارت در شرق و به ویژه ایران و جایگاه آن در تفکر شرقی و سرانجام فیلمنامه سوم، مشکلات جامعه امروز ایران را در زمینه رویکردهای ایمان مدرانه به مسئله عهد و پیمان، به چالش می کشد.

شکسته دل کوچک من

دکتر محمد رضا سنکری پژوهشگرو استاد زبان و ادبیات فارسی
چندی است نشر فو مشغول آماده سازی کتابی از بنده است در حوزه نثر عاشورایی با عنوان شکسته دل کوچک من که به احتمال قوی تا یکی دو ماه دیگر منتشر خواهد شد.

علاوه بر این کتابی را نیز به نشر خورشید باران سپرده‌ام که عنوان «گلبرگ ها و تافا» را بر خود دارد. بخشهایی از این کتاب که در اصل شامل گلبرگ گویه‌ها و نکته‌هایی از من در درباره موضوعات مختلف است، پیش از این در ستوننی با نام «تافا» در مجله رشد ادب فارسی منتشر شده‌اند. تافا در لهجه جنوبی به معنی موجه‌است. گلبرگ‌ها» نیز فیلاً از سوی نشر فو چاپ شده بود. من در این کتاب گلبرگ‌ها و تافا علاوه بر یازخواستی و ویرایش جدید کتاب گلبرگ‌ها، مطالب ستون تافا را نیز ویرایش کرده، مطالبی را بر آن افزوده‌ام و به شکل جدید در یک مجموعه گنجانده‌ام. جز این دو کتاب، یک پژوهش چندین و

چند ساله در بازشناسی چهره یاران حضرت اباعبدالله انجام داده‌ام که فکر می‌کنم بتوانم تا سال آینده آن را به ناشری بسپارم.
این پژوهش که چیزی حدود شش سال تمام وقت و انرژی مرا مصروف خود کرده در ساخت تحلیلی-تاریخی و ادبی به بازشناسی چهره یاران امام حسین(ع) می‌پردازد.

زبان شناسی ایرانی در فرانسه

دکتر میشد مشیری، زبان شناس
متن فرانسه کتاب نظریه‌های واج شناسی هنجارش خطا(که پیش از این به زبان فارسی از سوی بنیاد دانشنامه بزرگ فارسی چاپ شده بود) در بخش پژوهش دانشگاه سوربن در دست چاپ است. من در متن فرانسه این کتاب تئوری خود را درباره این بحث زبان‌شناختی بسط و توسعه داده‌ام. علاوه بر این دو کتاب دیگر به ناشران فرانسوی سپرده‌ام. فرهنگ فرانسه- فارسی عنوان اولین کتاب و «زمزمه داده(مجموعه ۷۸ داستان به زبان فرانسه)عنوان دومین کتاب من است. البته باید بگویم که این داستان‌پیش از این به زبان فارسی در مطوعات منتشر شده بودند.

یک فرهنگ انگلیسی-فارسی هم به ناشری ایرانی سپرده‌ام که در پنج جلد ویراستاری و تدوین شده است. این کتاب به احتمال قوی تا موعده نمایشگاه بین المللی کتاب تهران به چاپ خواهد رسید.

تاکتیکهای خبرنگروییسی

حسین قندی روزنامه نگار و مدرس ارتباطات

پس از انتشار کتاب روزنامه نگاری تخصصی از سوی مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها مشغول نگارش کتابی هستم با عنوان تاکتیکهای خبری. تا کنون کتابهای زیادی درباره تکنیکهای خبری در ایران منتشر شده اما متأسفانه درباره تاکتیکهای خبری کتاب خاصی تألیف نشده است.

در این کتاب که به احتمال زیاد نگارش آن را تا چند ماه دیگر به پایان خواهم برد، درباره اصول اطلاع رسانی با توجه به نوع خبر و تأثیر مثبت یا منفی آن بر افکار عمومی و حدود ۲۶ تاکتیک موجود در خبرنگرویی بحث کرده‌ام.

ثانیه آخر

تألیفات شیعه در شبه قاره

تألیفات شیعه در شبه قاره هند عنوان کتابی است که پیش از دوارد هزاد و ۷۰ عنوان کتاب را از مؤلفان شیعه هند، پاکستان و بنگلادش که به هفده زبان از دو، فارسی، هندی، گجراتی، بنگالی، انگلیسی و... نوشته شده‌اند، معرفی می کند.
تدوین و گردآوری این منابع حاصل کوشش سید شهبشوار حسین نقوی است و بخش تحقیقات آن را انتشارات «ادبیل ماه عهده» دار بوده است. این کتاب به زودی از سوی همین ناشر روانه بازار نشر خواهد شد.

مدیریت اقتصاد بازار

امدیوریت روشهای قیمت گذاری، عنوان کتابی است از سید علی رضا مجاهدی نسب که در آن، سی روش قیمت گذاری بر کالاها مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

این کتاب اواخر همین هفته از سوی نشر راهان تحریر راهی بازار نشر خواهد شد.

ادبیات قرآنی

اراه بهتر در شناخت ادبی قرآن کریم عنوان کتابی است از حسین بیاززاده، پنهان پیژوه اهل قم. این کتاب به زودی از سوی نشر ناصر راهی بازار کتاب خواهد شد.

روش تحقیق به سبکی تحقیقی

نشر بی اواخر هفته آینده کتابی از نورمن بلیکی را با عنوان «طراحی پژوهشهای اجتماعی» منتشر خواهد کرد.
بلیکی در این کتاب نسبتاً مجیم، مراحل برنامه ریزی و طراحی پژوهش را به شکلی جامع مورد بحث قرار داده و به صورت تخصصی استراتژیهای موجود در پژوهش را به مخاطب می آموزد. این کتاب را حسن بنواشیان به فارسی ترجمه کرده است.

چاپ جدید کتابی از زهورانی

انتشارات ققنوس هفته آینده چاپ سوم کتاب «روانشناسی زنان» نوشته کارن هورنای را منتشر خواهد کرد. این کتاب را سهیل سمی به فارسی برگرداده است.

مقایسه تطبیقی آرا و فتاوی مراجع عقلم

«ده مرجع عنوان کتابی است و جلدی با موضوع «مقایسه تطبیقی آرا و فتاوی مراجع عقلم فاضل لنگرانی، مکارم شیرازی، نوری همدانی، بهجت، سیستانی، صالحی گلپایگانی، میرزا جواد تبریزی، شیبری زنجانی، حضرت آیت الله خامنه ای و امام خمینی(ره)».
کتابی از الحسن ابن علی در این کتاب خلاصه ای از رساله‌های این مراجع و فتاوی آنها به صورتی کامل آورده تدوین شده است.
این کتاب که توسط جمعی از پژوهشگران مؤسسه مطالعاتی منتظران موعود زیر نظر طاهر، مسلمی زاده تهیه شده است، هفته آینده از سوی نشر هافک (شبهه) به بازار کتاب عرضه خواهد شد.

سادات فدک و واجب الینه

«الاشرف» عنوان کتابی است از محمد طالب السلمی که در آن به نسبت سادات و علویان پرداخته شده است.
این کتاب که به زبان عربی نوشته شده، طی ده روز آینده از سوی انتشارات مکتب الحدیث به نشر می شود.
کتابی از الحسن ابن علی همین ناشر همزمان با کتاب «الاشرف...».
کتابی از الحسن ابن علی این محمد بن الحسن الطبری، از جمله عرفای قرن هفتم هجری را به عنوان تکامل «بهای» روانه بازار کتاب می کند.
این کتاب را که به موضوعاتی چون واجب الینه، امامت، سبقه و فدک می پردازد، محمد شجاع فاختر در دو مجلد به فارسی برگردانه است.

روزگاری سیری شده شاعران نوپرداز

عبدالعلی مستحجب مجموعه ای پنج جلدی درباره سبک شعری و نوآوریهای امینی پنج شاعر بزرگ نوپرداز معاصر نوشته که تا اواخر ماه آینده راهی بازار نشر خواهد شد.
این مجموعه را که به اشعار نیمه ایخوان، شاملو، سپهری و فرخزاد اختصاص دارد، نشر آمینس منتشر خواهد کرد.

سه هفته استیای منجذبی

کتاب مرجع «سایت‌های اینترنتی» ویژه کلیه رشته‌های منجذبی را فرید ترونی تهیه و تدوین کرده و برای انتشار به نشر فیض دانش سپرده است. این کتاب هفته آینده روانه بازار نشر خواهد شد.